

TRABZON ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

PROFESYONEL FUTBOLCULARIN SOSYAL GÜVENLİK
HAKLARI KONUSUNDAKİ GÖRÜŞLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hasan YILMAZ

TRABZON
Temmuz, 2024

**TRABZON ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI**

**PROFESYONEL FUTBOLCULARIN SOSYAL GÜVENLİK
HAKLARI KONUSUNDAKİ GÖRÜŞLERİ**

**Hasan YILMAZ
ORCID: 0000-0003-2760-2012**

**Trabzon Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'nce Yüksek Lisans Unvanı
Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.**

**Tezin Danışmanı
Doç. Dr. Aynur YILMAZ
ORCID: 0000 – 0001 – 7562 – 9469**

**TRABZON
Temmuz, 2024**

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Tezimin içerdiki yenilik ve sonuçları başka bir yerden almadığımı, çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalardan bilimsel etik, ilke ve kurallara uygun davrandığımı, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada kullanılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yaptığımı ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi, ayrıca bu çalışmanın Trabzon Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programıyla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonuca razı olduğumu bildiririm.

Hasan YILMAZ

20/08/2024

ÖN SÖZ

Bu araştırmada ‘‘Profesyonel Futbolcuların Sosyal Güvenlik Hakları Konusundaki’’ bilgi seviyelerinin ölçülmesi amaçlanmıştır. Çalışmam süresince her sorduğumuza büyük bir olgunlukla cevap veren, her sorunu muza çözüm getiren, çalışmam boyunca sürekli yanımda olan tez danışmanım değerli hocam Doç. Dr. Aynur YILMAZ’ a şükranlarımı sunuyorum. Tez savunmam için jüri üyeliğini kabul eden, bilgi ve tecrübeleriyle bana katkılar sunan kıymetli hocalarım Doç. Dr. Mehmet ULAŞ ve Dr. Öğr. Üyesi Yaşar Selçuk ERBAŞ’ a teşekkürlerimi iletiyorum. Eğitim hayatım boyunca bilgi ve tecrübelerini aktaran Trabzon Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesindeki bütün hocalarıma ve diğer çalışanlara teşekkür ederim. Her ne kadar kendi şu an bu tezi göremese de hissettiğini bildiğim ve bana bu konu da sürekli telkinlerde bulunan sevgili annem Leyla’ya, her zaman arkamda duran, beni yetiştiren, bana maddi ve manevi desteğini her zaman arkamda hissettiğim canım babam Veysel’e, kardeşlerim Zeynep ve Sefa Nur’a, oğullarım Ömer Asaf ve Akif Mirza’ya ve yuvamızın her şeyi olan, çocuklarımın annesi, beni her koşulda destekleyen biricik eşim Serpil’e şükranlarımı sunuyorum.

Temmuz, 2024

Hasan YILMAZ

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	iv
İÇİNDEKİLER	v
ÖZET.....	viii
ABSTRACT	ix
TABLolar LİSTESİ.....	x
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xi
KISALTMALAR LİSTESİ	xii
1. GİRİŞ	1
1. 1. Araştırmanın Amacı.....	4
1. 2. Araştırmanın Gerekçesi ve Önemi	4
1. 3. Araştırmanın Sınırlılıkları	5
1. 4. Araştırmanın Varsayımları.....	5
1. 5. Tanımlar	5
2. LİTERATÜR TARAMASI	7
2. 1. Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi	7
2. 1. 1. Sosyal Hizmetler.....	7
2. 1. 2. Sosyal Yardımlar	8
2. 1. 3. Sosyal sigorta	8
2. 1. 4. Sosyal Güvenlik	8
2. 1. 4. 1. Sosyal Güvenlik Kavramı	9
2. 1. 4. 2. Sosyal Güvenlik Sistemi ve Araçları	10
2. 1. 4. 3. Sosyal Güvenliğin Tarihsel Gelişimi	10
2. 1. 4. 3. 1. Dünya’da Sosyal Güvenlik Kavramının Gelişimi	11
2. 1. 4. 3. 2. Türkiye’de Sosyal Güvenlik Kavramının Gelişimi	13
2. 1. 4. 4. Sosyal Güvenliğin Anayasadaki Yeri	14
2. 1. 4. 5. Sosyal Güvenlik ve Risk	14
2. 1. 4. 5. 1. Fizyolojik Riskler	15
2. 1. 4. 5. 2. Mesleki Riskler:.....	15
2. 1. 4. 5. 3. Sosyo-Ekonomik Riskler	15
2. 1. 4. 6. Sosyal Güvenliğin Önemi	16
2. 1. 4. 7. Sosyal Güvenliği Kapsamı ve Anlamı	16
2. 1. 4. 8. Türkiye’de Sosyal Güvenlik Sistemi	17
2. 1. 5. Hak Kavramı	18

2. 1. 5. 1. Sosyal Hizmet ve Sosyal Hak	18
2. 1. 5. 2. Sosyal Devlet	19
2. 1. 5. 3. Sosyal Yaşam-Sosyalleşme	20
2. 1. 5. 4. İhtiyaç Kavramı	20
2. 1. 5. 4. 1. Maslow'un İhtiyaçlar Kuramı.....	21
2. 1. 5. 5. Sosyal Güvenlik Hakkı	22
2. 1. 5. 6. Sosyal Güvenliğin Diğer Haklarla İlişkisi	24
2. 1. 5. 6. 1. Sağlık Hakkı	24
2. 1. 5. 6. 2. Çalışma Hakkı	25
2. 1. 6. Çalışma Hakkı.....	26
2. 1. 6. 1. Çalışma Hakkı Kavramı ve Tanımı	27
2. 1. 6. 2. 1982 Anayasasına Çalışma Hakkı ve 4857 Sayılı İş Kanunu	27
2. 1. 6. 3. Uluslararası Çalışma Örgütü.....	28
2. 1. 6. 4. Philadelphia Konferansı.....	29
2. 1. 7. Spor Kavramı	29
2. 1. 7. 1. Sporun Tarihsel Gelişimi	30
2. 1. 7. 2. Sporcu	32
2. 1. 7. 2. 1. Amatör Sporcu.....	33
2. 1. 7. 2. 2. Profesyonel Sporcu	33
2. 1. 7. 3. Sporcuların Sosyal Güvenliği	34
2. 1. 7. 3. 1. Dünya da Sporcuların Sosyal güvenliği.....	35
2. 1. 7. 3. 1. 1. Avusturya.....	35
2. 1. 7. 3. 1. 2. Hollanda.....	35
2. 1. 7. 3. 1. 3. Amerika Birleşik Devletleri (ABD).....	36
2. 1. 7. 3. 2. Türkiye de Sporcuların Sosyal Güvenliği.....	36
2. 2. Literatür Taramasının Sonucu.....	38
2. 2. 1. Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar.....	38
2. 2. 2. Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar	38
3. YÖNTEM.....	40
3. 1. Araştırma Modeli	40
3. 2. Çalışma Grubu;	41
3. 3. Veri Toplama Aracı.....	43
3. 4. Veri Toplama Süreci	44
3. 5. Araştırma Ortamı	45
3. 6. Veri Analizi.....	45
3. 7. Geçerlik ve Güvenirlik.....	46

4. BULGULAR	48
5. TARTIŞMA	55
6. SONUÇ ve ÖNERİLER	59
6. 1. Sonuçlar	59
6. 2. Öneriler	59
6. 2. 1. Araştırma Sonuçlarına Yönelik Öneriler	59
6. 2. 2. İleride Yapılabilecek Çalışmalara Yönelik Öneriler	60
7. KAYNAKÇA	61
8. EKLER	71
9. ÖZGEÇMİŞ VE İLETİŞİM BİLGİLERİ	77

ÖZET

Profesyonel Futbolcuların Sosyal Güvenlik Hakları Konusundaki Görüşleri

Dünya genelinde futbol, en yaygın ve evrensel olarak kabul gören spor dalı olarak tanınmaktadır; bu durum Türkiye için de geçerlidir. Futbol genellikle amatör ve profesyonel olarak iki ana kategoriye ayrılmaktadır. Profesyonel futbolcular, Sosyal Güvenlik Kanunu No. 5510'un 4/a maddesine uygun olarak hizmet sözleşmeleri imzalayarak kulüplerde çalışmakta ve bu nedenle kulüpler, futbolcular adına sosyal güvenlik kurumuna prim ödemekle yükümlüdür. Ayrıca, kulüp ile futbolcular arasında yapılan sözleşmeler kulüplere ve futbolculara belirli haklar tanımaktadır. Futbolun bu kadar ön planda olması göz önüne alındığında, profesyonel sporcuların sosyal güvenlik haklarının ele alınması, onların uzun vadeli istikrarı ve korunması için hayati öneme sahiptir. Bu çalışma, bu kritik konuya odaklanarak futbolcuların sosyal güvenlik çerçevesinin geliştirilmesi için öngörüler ve öneriler sunmayı hedeflemekte, böylece hem bireysel refahlarına hem de daha geniş spor topluluğuna katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

Bu çalışma, nitel araştırma yaklaşımlarından durum çalışması deseni kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma 2024 yılında çeşitli liglerde futbol oynayan altı profesyonel futbolcu ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların belirlenmesinde, en az beş yıllık profesyonel spor tecrübesine sahip olmaları kriteriyle ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmış ve profesyonellik şartını sağlayan branş olarak futbol tercih edilmiştir. Ayrıca farklı liglerde ve pozisyonlarda futbol oynayan futbolcular araştırmaya dâhil edilerek maksimum çeşitlilik sağlanmıştır. Veriler araştırmacı tarafından hazırlanan “Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu” ve “Kişisel Bilgi Formu” aracılığıyla toplanmıştır. Verilerin analizinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Görüşmelerden elde edilen bulgulara göre; katılımcıların sosyal güvenlik hakkında kısmi bilgiye sahip olduklarını, sosyal güvenlik haklarına dair bazı kavramları karıştırdıklarını ve sosyal güvenlik haklarını tam olarak anlamadıkları saptanmıştır. Bilgi eksikliğinin kısmen kendilerinden kaynaklı olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca farkındalık oluşturma açısından yeterli çalışmalar yapılmadığı, sosyal medya, kulüp vb. mecra ya da kurumların bu konuda yetersiz kaldıkları ileri sürülmüştür. Bu bağlamda federasyonun önderliğinde sporcularda farkındalık yaratılması ve sahip oldukları yasal hakları bilmeleri için tanıtıcı ve bilgilendirici etkinliklere yer verilmelidir.

Anahtar Sözcükler: Spor, Profesyonel Sporcu, Hak, Sosyal Hak, Sosyal Güvenlik

ABSTRACT

Professional Football Players' Views on Their Social Security Rights

Globally, football is recognized as the most widespread and universally accepted sport, a trend that is also evident in Turkey. Football is generally categorized into two main levels: amateur and professional. Professional football players work for clubs under service contracts in accordance with Article 4/a of Social Security Law No. 5510, obligating clubs to make premium payments to the social security institution on behalf of the players. These contracts confer specific rights upon both the clubs and the players. Given football's prominence, addressing the social security rights of professional athletes is crucial for ensuring their long-term stability and protection. This study focuses on this vital issue, aiming to provide insights and recommendations for improving the social security framework for football players, thus contributing to their individual welfare and the broader sports community.

The study utilized a qualitative research approach with a case study design. Data were collected in 2024 through interviews with six professional football players from various leagues, selected based on the criterion of having at least five years of professional sports experience, with football being the chosen discipline. A purposive sampling method was employed to ensure diversity by including players from different leagues and positions. Data were gathered using a "Semi-Structured Interview Form" and a "Personal Information Form," and were analyzed through content analysis. The findings indicate that participants had only partial knowledge of social security, mixed up certain concepts related to their rights, and did not fully understand their entitlements. They noted that the lack of awareness was partly due to insufficient personal knowledge. It was also suggested that there is a lack of sufficient awareness-raising efforts and that social media, clubs, and other institutions are inadequate in this regard. Therefore, it is recommended that federations lead initiatives to raise awareness among athletes and implement promotional and informational activities to ensure they are aware of their legal rights.

Key Words: Sports, Professional Athletes, Rights, Social Rights, Social Security

TABLÖLAR LİSTESİ

<u>Tablo No</u>	<u>Tablo Adı</u>	<u>Sayfa No</u>
1	Katılımcıların Demografik Özellikleri	42
2	Görüşmelerin Gerçekleştiği Zaman ve Mekân Bilgileri.....	45
3	Geçerlik ve Güvenirliliğe İlişkin Yapılanlar	47
4	Sosyal Güvenlik Hakkındaki Görüşleri ve Nedenleri	48
5	Sosyal Güvenlik Haklarının Yeterliliği Konusundaki Görüşler	50
6	Sosyal Güvenlik Haklarının Yetersiz Olmasına İlişkin Görüşler.....	51
7	Sosyal Güvenlik Haklarından Yararlanma Şekilleri.....	53

ŞEKİLLER LİSTESİ

<u>Şekil No</u>	<u>Şekil Adı</u>	<u>Sayfa No</u>
1	Maslow'un ihtiyaçlara hiyerarşisi kuramı	22

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
BAĞ-KUR	: Esnaf ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
EAAP	: Elit Sporcu Yardım Programı
FIFA	: Uluslararası Futbol Federasyonları Birliği (Federation International Football Association)
ILO	: Uluslararası Çalışma Örgütü (International Labour Organization)
NCAA	: Amerika Kolej Sporlar Kurumu (National Collegiate Athletic Association)
OMSC	: Olimpiyat Çalışmaları Merkezi (Olympic Museum and Studies Centre)
PFSTT	: Profesyonel Futbolcuların Statüsü ve Transferleri Talimatı
s.	: sayfa
TDK	: Türk Dil Kurumu
TFFKGHK	: Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunu
TİCİ	: Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı
vd.	: ve diğerleri
WHO	: Dünya Sağlık Örgütü (World Health Organization)

1. GİRİŞ

İnsanlar hayatları süresince yaşam standartlarını yükseltebilmek için kendilerini güvende hissetmek isterler. İnsanları hayatlarında koruma görevini üstlenip onların güvende olmalarını sağlayan sosyal güvenlik, geliri ne olursa olsun bütün insanların huzurunu ve refahını düşüren bazı tehlikelerin verdiği zararlardan “insan hakkı” ve “devlet görevi” olarak primli ya da primsiz düzenlemelerden oluşan sistemler kullanılarak bireylerin bu tehlikelerin zararlarından korunması için sağlanan teminattır.” (Sosyal Güvenlik Kurumu [SGK], 2024). Sosyal güvenlik “onurlu bir insan hayatı” için gerekli temel bir haktır (International Labour Organization [ILO], 2006). Sosyal güvenlik, çeşitli nedenlerde halkın maruz kalabilecek olduğu olumsuz durumlar sonrası işsiz kalmaları ve para kazanamamaları sonucunda insanların yaşamlarını normal bir şekilde sürdürebilmeleri adına yoksulluğa düşmemeleri için devletler tarafından alınması gereken çözümlerin biçimidir (Ekmekçi, 2002). Tanımlardan da anlaşılacağı üzere sosyal güvenlik hakkı ile çalışan bireylerin iş hayatların da karşılırlarına çıkabilecek yaralanma, hastalık, sakatlanma, işsiz kalma ve ekonomik yönden zayıflamak gibi bazı olumsuz durumlardan meydana gelebilecek zararlara karşı bireyleri korumak amaçlanmaktadır.

Yaralanmaların ve kazaların bir hayli fazla olduğu alanlardan biriside spor alanıdır. Bu sebeple spor ve sağlık birbirleriyle iç içe olan kavramlardır ve aralarında sürekli olan bir ilişki vardır. Spor yapmanın bireyin sağlığına kattığı faydalar tartışmasızdır. Fakat insan sporu profesyonel ya da amatör ne şekilde yaparsa yapsın içerisinde bulunduğu hareketli ortam sağlık açısından bazı riskleri taşımaktadır. Hafif şekilde yaralanmadan ölümle sonuçlanan vakalar içeren bu sağlık riskleri amatör sporcuları kaldıramayacağı maddi yüklerle sokabileceği gibi profesyonel sporcuları da spor yaptıkları alanlardan ve spor dallarından uzaklaştırabilmektedir (Rocha-Melo, Almeida, Silva, & Mendes, 2018). Spor yapmanın sağlıklı bir hayatın temeli olarak görüldüğü günümüzde, spor yaparken belirli belirsiz çeşitli nedenlerden dolayı meydana gelebilecek olan yaralanmalar ve sakatlıklar da bir başka gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır (Uğur, Can, & Şenel, 2010).

Gün geçtikçe spor yapan bireylerin artmasından kaynaklı spor faaliyetleri geniş bir kitle tarafından yapılmakta, bunun sonucunda ise spor yapan bireylerin yaralanma veya sakatlanma durumları da çoğalmaktadır (Binnet & Armangil, 2010). Sporda yaralanma; “spor faaliyetlerinin yapılması esnasında oluşan tedavi yapılarak düzeltilebilen, bu tedavi süresince spor faaliyetlerinden uzak kalma sürecidir (Fuller vd., 2006). Başka bir ifadeyle spor yapan bireylerin geçici veya kalıcı olarak fiziki uzuvlarını yerine getirememesi ve temek beceri fonksiyonlarının tam olarak yerine getirilememesi sonucu oluşan bedensel bir travmadır (Weinberg & Gould, 2014). Sporcular tarafından bedenlen yapılan spor faaliyeti esnasında çeşitli sakatlanma veya öngörülebilirliği zor olan kaza riskleri ile karşılaşmakta, özellikle de spor hayatının kısa olması ile bireyin spor yapma

gücünün kaybolması ve bunun sonucunda da spor faaliyetinin erken bırakılmak zorunda kalınması, spor faaliyeti sonrası elde ettiği maddi kazanımların sona ermesi gibi sebeplerden ötürü sporcular zor durumda kalmaktadır (Güçlü, Arıkan, Şanlı, & Mil, 2013).

Oluşan bu olumsuz durumlar sonucunda günümüzde büyük bir endüstri haline gelen sporun daha da gelişebilmesi adına sporcularda sakatlık veya yaralanma sonrası yaşanabilecek fiziksel ve psikolojik değişimler sonrası hayatlarında karşılarına çıkabilecek zorluklara göğüs gerebilmeleri gerekmektedir. Bu zorlukların giderilebilmesi için sporcuların geleceklerinin teminat altına alınması ile son derece önemlidir. Anayasamızın Gençlik ve Spor başlıklı 9. bölümünün 58. ve 59. maddeleri de bu durumu destekler niteliktedir. Buna göre Madde 58’de “Devlet gençleri ilmin ışığından yetiştirmek için tüm önlemleri alır”, madde 59 da ise “Devlet vatandaşlarının beden ve ruh sağlıklarını korumayı amaçlar, sporun kitlelere yayılmasını sağlar ve başarılı sporcuyu korur” hükümleri devletin gençleri ve sporcuları korumakla görevli olduğunu göstermektedir (Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi, [CMBS], 2024).

Spor, insanların yaşamlarında gelişmelere pozitif manada katkı sağlarken toplumun da daha sağlıklı bir toplum olmasında rolü çoktur. Spor sosyal kurumlarla sürekli ilişki içinde olarak toplum bütünlüğünü, modernleşmesini ve gelişmesini sağlayan bir olgudur. Sporun toplumun dinamiklerindeki bu fonksiyonlarının daha da geliştirilebilmesi adına sporun sosyal yönlerinin de araştırılması gerekmektedir (Yetim, 2000).

Spor insanların yaşantılarında var olmasıyla beraber okullarda spor ile ilgili dersler, çalışmalar yer almaya başlamıştır. Amerika da yapılan yatırımlar sayesinde spor sadece okullarda değil tüm ülkeye yayılmıştır. Bunun yanında modern olimpiyatların yapılmaya başlanılmasında sonra spor dünyaya yayılmaya başlamış, spor kavramından çıkarılan mana gün geçtikçe artarak, hizmet, üretim ve organizasyon bakımından yeni bir meslek kolu haline dönüşmüştür (Basım & Argan, 2009). İnsanların boş zamanlarını değerlendirdikleri spor teknolojik gelişmeler sonrasında dünya geneline yayılmıştır. Spor yapan kişiler ve spor kulüpleri bu değişimlere ayak uydurarak spor hizmeti sağlayan veya spor üreten kuruluşlara dönüşmüş, sporun paydaşlarından olan izleyiciler ise kişi ve kuruluşların yaptığı sporu tüketenler olarak dönüşüme uğramıştır (Alkibay, 2005). Bunların yanında günümüzde yaşanan küreselleşme tüm dünya da çeşitli alanlarda bazı değişimlere ön ayak olmakta, spor alanı da bu değişimlerden etkilenmektedir (Çeyiz & Özbek, 2014). Buna bağlı olarak spor olgusu her geçen gün kurumsallaşma adına önemli gelişimler göstererek modern bir hal almaya başlamış, kurulan federasyonlar, çıkarılan kanunlar, yetiştirilen eğitimciler ve sporcular inşa edilen spor tesisleri, yapılan akademik çalışmalar gibi birçok unsur sporun modern bir hal almasında etkili olmuştur.

Teknolojik gelişmelerle birlikte spor dallarında ürün, hizmet ve organizasyon temelli çözümler üretilmeye başlanmış bu durum tüm sporculara birtakım kolaylıklar sağlamaktadır (Şimşek & Devecioğlu, 2018). Türkiye de sporda özel olarak bir hak faaliyeti kapsamında hukuki düzenlemeler

bulunmamaktadır. Spor daha çok karma bir şekilde üçüncü nesil hak olarak karşımıza çıkabileceği gibi günümüzde de spor sosyal bir hak olarak çıkmaktadır (Kartal, 2020). Spor camiasının çalışanları ve işverenleri sporcular ve kulüplerdir. Ancak gerek kulüpler gerekse de sporcular sendikal haklarda dahil olmak üzere pek çok haktan yoksun bir şekilde her geçen gün üretim yapmayı sürdürmektedirler (Alay, 2007). Yaşanan teknolojik gelişmeler, eğitim düzeylerinin artması neticesinde insanların bilinçlenmesi, sporun etkilediği kitlelerin her geçen gün genişlemesi sporun büyük bir endüstri haline gelmesini sağlamıştır. Bundan dolayı sporcuların hukuki olarak sahip oldukları ya da sahip olmaları gereken haklarla ilgili çalışmalar ve düzenlemeler yapılması kaçınılmazdır. Sporcuların iş hayatının kısa süreli olması, spor müsabakalarında sakatlanma olasılıklarının yüksek olması gibi çeşitli nedenlerden ötürü sporcular için önemli olan haklardan birisi de sosyal güvenlik hakkıdır.

Oldukça geniş bir kitleye hitap eden spor organizasyonun içerisinde yer alan tüm paydaşların sosyal güvenlik haklarının zamanın gerekliliklerine hitap etmesi gerekir. Günümüzde spor insanların hayatına ekonomik olarak katkı sağlayan bir iş kolu haline gelmiştir. Spor iş kolu olarak yapan sporculara profesyonel sporcu denilmektedir. Profesyonel sporcular diğer iş kollarında olduğu üzere işlerini icra ederken yaralanıp sakatlanabilmektedir. Özellikle birebir temaslı oyunlarda sakatlanma hadiseleri ile çok sık karşılaşılabilir. Dünyada spor denilince akla ilk gelen futboldur. Futbol genel olarak hem amatör hem de profesyonel sporcuların en çok yaptığı spor dalıdır. Futbolun temaslı ve kora kor mücadelelerin olduğu bir spor olması ister istemez sakatlık ve yaralanma hadiselerinin de çok sık rastlanmasına neden olmaktadır. Sakatlık, yaralanma gibi daha birçok olumsuz durumun giderilebilmesi adına sporcu hakları son derece önemlidir. Her ne kadar sporu hem amatör hem de profesyonel olarak yapan bireyler bulunsun da amatör spor yapan bireyler için sosyal güvenlik hakkı olarak düzenlenmiş yasal mevzuat bulunmamaktadır. Profesyonel sporcular için ise beklentileri tam olarak karşılayamayan yasal mevzuat bulunmaktadır. Çalışmamızda da profesyonel futbolcuların haklarının neler olduğunun hakkında sporcularla yapılan görüşmeler neticesinde bu haklardan haberdar olmalarını sağlayabilme amaçlanmaktadır.

Konu ile ilgili yapılan; “Türkiye’de Amatör Sporcu Olmak” adlı çalışmada; Türkiye’de spor yapanların gün geçtikçe çoğalması ve dünya da spor alanında söz sahibi olabilmek için amatör sporun hem sosyal güvenlik hakları konusunda hem de ekonomik yönden desteklenerek amatör spor yapan sporcuların yaşam kaygılarının giderilebilmesi gerekli yasal düzenlemelerin yapılması gerektiğinden bahsedilmektedir (Tekin vd., 2016).

“Türkiye’de Spor Kulüpleri Ve Sporculara Yönelik Sosyal Güvenlik Uygulamalarının İncelenmesi Ve Değerlendirilmesi” başlıklı tez çalışmasında profesyonel sporcular haricinde amatör sporcuların spor faaliyetlerini herhangi bir hizmet akdine dayanmadığından dolayı İş Kanunu hükümlerine dâhil edilmemekte ve 5510 sayılı kanunun 4/a fıkrasında belirtilen “sigortalılık hükümleri” uygulanamamaktadır. 2008 yılında yapılan sosyal güvenlik reformu ile kaldırılan

topluluk sigortası uygulamasının amatör sporcularla ilgili uygulanan en uygun sistemdir (Mil, 2010).

Literatürdeki sonuçlara göre, sporcuların hakları konusunda çalışmalardan elde edilen sonuçlar neticesinde sporun daha da gelişebilmesi için sporcu hakları konusunda sporcuların kanuni haklarının öğrenilmesine yönelik bilgilendirici çalışmalar yapılmasının futbolculara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1. 1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada profesyonel sporcuların spor hayatlarında sahip oldukları hakların neler olduğu, sosyal güvenlik kavramı hakkındaki görüşleri ve bilgi düzeylerini ölçme amaçlanmıştır. Bu amaçla aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Profesyonel sporcuların sahip oldukları hukuki haklara ilişkin farkındalıkları nasıldır?
2. Profesyonel sporcuların sosyal güvenlik hakkındaki görüşleri nelerdir?

1. 2. Araştırmanın Gerekçesi ve Önemi

Sporcuların sahip oldukları sosyal güvenlik haklarının farkında olmaları, spor yaşamları boyunca karşılaşılabilecekleri olumsuzluklar karşısında daha güvenli bir ortamın oluşmasına katkı sağlamaktadır. Yaşayabileceği herhangi bir sağlık probleminden (sakatlık vb.) kaynaklı olarak hayatlarına devam ettirmek için gerekli olan gelir kaynaklarının kesintiye uğraması onların yaptıkları işte kendilerini güvende hissetmemelerine sebep olmaktadır. Burada yaşam kalitesinde azalma ve gelecek kaygısı ön plana çıkmaktadır. Anayasanın 59. maddesinde devletin her yaştaki vatandaşının beden ve ruh sağlığını geliştirecek tedbirleri almakla yükümlü olduğu, sporun kitlelere yayılmasını teşvik ettiği ibaresi yer almaktadır (CMBS, 2024).

Spor amatör ve profesyonel olarak yapılmaktadır. Profesyonel sporcular, sporu bir geçim aracı olarak gören ve ücret karşılığında spor yapan bireyler olarak tanımlanabilir. Amatör sporcu ise; profesyonelliğe karşılık amatör sporcu kavramı herhangi bir maddi karşılık almaksızın, başka motivasyonlar çerçevesinde sportif faaliyetler içerisinde bulunanları ifade etmektedir (Gökdoğan & Çankaya, 2019). Özellikle sporu amatör olarak yapan bireylerin sosyal güvenlik bağlamında yararlanabilecekleri bir hayat güvenceleri bulunmamaktadır. Profesyonel anlamda spor yapan bireyler için de sosyal güvenlik bağlamında yararlanabilecekleri bir düzenleme bulunmamakla beraber, profesyonel sporcular bir hizmet akdi ile kulüplerle anlaştığından dolayı kulübün bir çalışanı olarak sayılmakta ve sosyal güvenlik hakları ilgili kulüp tarafından sağlanmaktadır. Ancak profesyonel sporculuk hayatı, normal bir insanın çalışma hayatından daha kısa olmaktadır. Bu durum Türkiye de uygulanan emeklilik hükümleri dikkate alındığında profesyonel sporcularında hayatları boyunca yanlarında olabilecek bir sosyal güvencelerinin olamayacağı anlamına gelmektedir. Sporcuların sahip oldukları sosyal güvenlik haklarına ilişkin farkındalık ve

deneyimleri bu araştırmada incelenmiştir. Sosyal güvenlik sporu mesleki olarak sürdürmede önemli bir dayanak olduğundan sporcuların bu konuya ilişkin görüşlerinin tespit edilmesi araştırmaya özgün değer kazandıracaktır. Böylece sporcular sahip oldukları sosyal güvenlik haklarını benimseyip bu doğrultuda adımlar atacaklardır.

5510 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 4/a maddesi gereğince “kulüp ile sporcu arasında yapılan sözleşme” gereği profesyonel sporcular sigortalı sayılmakta ve kulüpler tarafından sigorta yatırılmakta, amatör sporcular da ise kulüplerle aralarında herhangi bir iş akdi veya sözleşme olmadığı için bu kapsamda sayılmadığı (Öztuna, 2015) için çalışma profesyonel sporcular gerçekleştirilecektir.

1. 3. Araştırmanın Sınırlılıkları

- Araştırma sadece profesyonel futbolcular üzerinde gerçekleştirilmiştir.
- Araştırmaya sadece Karadeniz bölgesinde profesyonel futbol hayatına devam eden futbolcular ile gerçekleştirilmiştir.
- Araştırmadan elde edilen bulgular yarı yapılandırılmış görüşme formu ile oluşturulan görüşmelerden elde edilen verilerle sınırlandırılmıştır.

1. 4. Araştırmanın Varsayımları

- Çalışma alanıyla alakalı ulaşılabilen kaynaklardan sağlanan bilgilerin nesnelliği yansıtmış olduğu varsayılmıştır.
- Çalışma grubu araştırma sorularına yönelik çözümlerin elde edilmesinde temsil gücünün yeterli olduğu varsayılmıştır.
- Katılımcıların görüşmeler esnasında sorulan sorulara samimi cevaplar verdiği varsayılmıştır.
- Araştırma problemine ilişkin oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme sorularının geçerli ve güvenilir veriler elde edilmesini sağladığı varsayılmıştır.

1. 5. Tanımlar

Amatör sporcu: Amatör kelimesi bir işin meslek olarak değil sadece hobi maksatlı yapılması demektir. Amatör sporcular, seçtikleri spor dalını zevkleri adına sırf spor yapmak için icra ederler. Yaptıkları bu spor dalından herhangi bir maddi kazanım ya da hediye beklemezler. Kısaca amaçları sporu bir iş dalı olarak görmek ve bu iş dalından maddi kazanç sağlamak değildir (Tekin vd., 2016).

Profesyonel sporcu: Profesyonel sporcu kendini belirli ve organize planlar dâhilinde ekonomik bir getiri kazanmak maksadıyla spor yapan kişidir (Küçükgüngör, 1998).

Sosyal Güvenlik: Sosyal güvenlik, çeşitli nedenlerde halkın maruz kalabilecek olduğu olumsuz durumlar sonrası işsiz kalmaları ve para kazanamamaları sonucunda insanların yaşamlarını normal bir şekilde sürdürebilmeleri adına yoksulluğa düşmemeleri için devletler tarafından alınması gereken çözümlerin biçimidir (Ekmekçi, 2002).

Sosyal Hak: Marshall sivil vatandaşlık, siyasi vatandaşlık ve sosyal vatandaşlık olmak üzere 3 farklı vatandaşlık sınıflaması yaparak vatandaşların sahip oldukları hakların neler olduğunun çizgilerini belirlemiştir. Sosyal haklar sosyal vatandaşlık kavramının içerisinde yer almakta vatandaşlığın sosyo-ekonomik durumunu toplumdaki vatandaşların birbirleriyle olan ilişkilere ve siyasi oluşumlara iştirak etme haklarıyla iç içe açıklamaktadır (Şenkal & Doğan, 2012).

2. LİTERATÜR TARAMASI

Araştırmanın bu bölümünde araştırma konusu olan sosyal güvenlik, hak, çalışma hakkı ve spor kavramları ile ilgili literatüre yer verilmiştir.

2. 1. Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi

Kuramsal çerçeve oluşturulurken ilk olarak sosyal güvenlik kavramının tanımından, öneminden, amaçlarından, kapsamından bilgiler verilerek dünyada ve Türkiye’de uygulanan sosyal güvenlik politikalarından bahsedilmiştir. İkinci olarak hak kavramı incelenmiş olup, hak kavramının niteliğinden bilgiler verilerek sosyal hak, sosyal devlet kavramlarından bahsedilmiştir. Aynı zamanda bu bölümde sosyal güvenlik kavramı ile hak kavramı arasındaki ilişkiye değinilmiştir. İkinci olarak bahsedilmiş olan ve sosyal güvenlik kavramı ile ilişkili olan çalışma hakkından bahsedilmiş olup, çalışma hakkı kavramı ve çalışma hakkının tarihsel gelişimine yer verilmiştir. Son olarak spor ve sosyal güvenlik kavramları ilişkilendirilerek spor ve sporcu tanımlarından bahsedilmiştir.

Bu çalışma toplamda dört bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde sosyal güvenlik kavramının tanımından, öneminden, amaçlarından, kapsamından bilgiler verilerek dünyada ve Türkiye’de uygulanan sosyal güvenlik politikalarından bahsedilmiştir. İkinci bölümde hak kavramı incelenecek olup, hak kavramının niteliğinden bilgiler verilerek sosyal hak, sosyal devlet kavramlarından bahsedilmiştir. Aynı zamanda bu bölümde sosyal güvenlik kavramı ile hak kavramı arasındaki ilişkiye değinilmiştir. Üçüncü bölümünde ikinci bölümde bahsedilen ve sosyal güvenlik kavramı ile ilişkili olan çalışma hakkından bahsedilmiş olup, çalışma hakkı kavramı ve çalışma hakkının tarihsel gelişimine yer verilmiştir. Çalışmanın dördüncü bölümüne ise spor ve sosyal güvenlik kavramları ilişkilendirilerek spor ve sporcu tanımlarından bahsedilmiştir.

2. 1. 1. Sosyal Hizmetler

Sosyal hizmet, kişi ve ailelerin kendi bünye ve çevre şartlarından doğan veya kontrolleri dışında oluşan maddi, manevi ve sosyal yoksunluklarının giderilmesine ve ihtiyaçlarının karşılanmasına, sosyal sorunlarının önlenmesi ve çözümlenmesine yardımcı olunmasını ve hayat standartlarının iyileştirilmesi ve yükseltilmesini amaçlayan sistemli ve programlı hizmetler bütünüdür (CMBS, 2024).

Sosyal hizmetler toplumsal yaşantı da zorluk çeken engelli insanları topluma adapta edebilmek için ihtiyaçlarını karşılayarak onların insana yakışır bir şekilde yaşantısını sürdürmesine fırsat sağlamaktadır (Arıcı & Alper, 2012). Buna bağlı olarak sosyal hizmetler

insanların istemleri dışında başlarına gelebilecek hem maddi hem de manevi gerekliliklerini giderilmesi, kendi kendilerine yetebilmelerinin sağlanmasına yardımcı olmaktadır. Kısacası zor durumdaki insanların hayat şartlarının iyileştirilmesi için devlet tarafından oluşturulan koruyucu, önleyici, iyileştirici-rehabilite edici, değiştirici-geliştirici programların tümü olarak ifade edilebilir (Süngü, 2007). İnsanlar doğuştan veya sonradan kontrolleri dışında kendi bünye veya çevre şartlarından doğan, maddi ve manevi olarak etkileyen zorluklarla karşılaşır. Sosyal hizmetler bu zorlukların giderilmesi ve ihtiyaçlarının karşılanmasında, bireylerin kendisine yeterli hale gelmelerinde ve başkalarına bağımlı olmasını önüne geçilmesinde etkilidir.

2. 1. 2. Sosyal Yardımlar

Kamu sorumluluğu ilkelerinin kabul edilmesinden doğan sosyal yardımlar, genellikle vergiler ile finanse edilmekte ve gereksinim içinde bulunan kişileri kapsamaktadır. Sosyal yardımların finansmanına yararlanan kişilerin herhangi bir mali katkısı söz konusu olmamaktadır (DPT, 2001).

Resmi kurum ve kuruluşlar tarafından esasları belirlenen ve çıkarılan kanunlara uygun biçimde yoksunluk içinde olan bireylerin ihtiyaçlarının neler olduğunun belirlenerek ve gerekli kontrolleri yapılan ve bu durumda olan bireylerin biran önce kendi ihtiyacını giderebilmesi amacı bulunan gerek maddesel ve gerekse de maddi olarak destek içeren sosyal güvenlik yöntemi ve sosyal hizmet alanıdır (Çengelci 1993'ten aktaran Tekindal, 2018, s. 342).

2. 1. 3. Sosyal Sigorta

Sosyal güvenlik sisteminin temelini sosyal sigortalar (primli emeklilik ve sağlık programları) oluşturmaktadır. Sosyal sigorta sistemi; kamu ve özel tüm sektörler dâhil tüm çalışan bireylerin kazançlarından belirlenen miktarlarda kesinti yaparak hem sağlık yardımından faydalanmalarını sağlamak hem de emeklilik hayatlarında maddi olarak gelirlerini oluşturmaktadır (SGK, 2024).

Sosyal sigorta çalışan bireylerin maddi olarak düşük kazanç elde edenlerin hem iş yaşamlarını korumak hem de geleceklerini teminat altına almak ve böylelikle toplumsal olarak bireylerin sosyal güvenliğini sağlamak amacı ile çıkartılan zorunlu bir sigortadır (Ayhan, 2012).

2. 1. 4. Sosyal Güvenlik

Günümüz toplumunun yaşantısına öncülük eden ve genel hatlarıyla devlet otoritesi tarafından uygulanan sosyal politikalar sanayi devrimi döneminde ortaya çıkan yoğun ve ağır çalışma şartları neticesinde ortaya çıkmıştır. İnsanlık tarihi boyunca ihtiyaç sahiplerine çeşitli yardımlar yapılmakta, sanayi devrimi sonrasında yerini daha alarak devlet otoritesi sistemsel bir hal almıştır (Yenihan, 2018). Sanayi devrimi sonrasında sosyal politika kavramı ortaya çıkmış, uzun

yıllar boyunca sanayi devrimi ile ortaya çıkan maddi olarak güçsüz olan işçi sınıfı ile ekonomik olarak güçlü olan sermayedarlar arasındaki sınıfsal ayrımlardan kaynaklanan meselelere odaklanarak çözüm aramış ve meselelerin çözümü için bir araç olmuştur. Çalışma saatleri, kadın ve çocuk işçiler, çalışanların sağlık problemleri ve sosyal güvenlik gibi konular devletlerin çözmeye başladığı ilk meselelerdendir (Şişman, 2002). Sosyal politika kavramı zamanla gelişim göstererek günümüzde toplumun ihtiyaçlarına cevap veren bir sistem olarak varlığını devam ettirmiştir. İlk ortaya çıktığında işçi sınıfının sorunlarıyla ilgilenecek bu sorunlara çözüm getirmeye çalışan sosyal politika kavramı zamanla sosyal güvenlik uygulamalarına dönüşerek toplumun tüm kesimlerine hitap eden bir anlayışa bürünmüştür (Yenihan, 2018).

2. 1. 4. 1. Sosyal Güvenlik Kavramı

Sosyal güvenlik kavramı bireylerin çalışma hayatları boyunca maruz kalacakları olumsuz durumlara karşı bireylerin yaşamlarını devam ettirebilmek adına kendilerine sağlanan haklardır. Başka bir ifade ile meslekten kaynaklı riskler sebebiyle kazançlarının eksilen bireylerin kimseye muhtaç olmamaları için, yaşamak için gerekli olan temel ihtiyaçlarını karşılayan bir sistemdir. ILO'ya göre ise “toplumdaki tüm bireylere, hastalık, gebelik, iş kazası, işsiz kalma, yaşlanma ve ölümden kaynaklı gelir kaybı sonucu ortaya çıkabilecek ekonomik ve sosyal zorluklara karşı devlet tarafından sağlanan koruma, sağlık yardımı ve çocuklu ailelerin desteklenmesidir.” olarak tanımlanmaktadır (SGK, 2024).

Türkiye de sosyal güvenlikle ilgili yapılan akademik çalışmalar incelendiğinde; ILO'nun 1944 Philadelphia Konferansında yapılan tanımlamadan yola çıkan Tuncay ve Ekmekçi ye göre; sosyal güvenlik, çeşitli nedenlerde halkın maruz kalabilecek olduğu olumsuz durumlar sonrası işsiz kalmaları ve para kazanamamaları durumunda insanların yaşamlarını normal bir şekilde sürdürebilmeleri adına yoksulluğa düşmemeleri için devletler tarafından alınması gereken çözümlerin biçimidir (Tuncay & Ekmekçi, 2002). Başka bir ifadeyle bu kavram; çalışma hayatında sosyal risk olarak görülen baz olumsuzluklar nedeniyle meydana gelebilecek gelir kayıpları ve gider artışlarına karşı, bireyleri bir başkasına muhtaç etmeden günlük yaşamlarında ihtiyaçlarını karşılamak suretiyle güvenliklerinin sağlanması olarak da tanımlanabilir (Dilik, 1987). Bir başka tanıma göre; sosyal güvenlik, toplumlardaki bütün bireyler için kati suretle giderilmesi gereken bir sosyal ihtiyaçtır. Bu ihtiyacı doğuran nedenler toplumlardaki tüm bireyler için geçerli olan evrensel bir niteliğe sahiptir. Ancak ihtiyaçların karşılanma şekilleri her toplumda farklı bir şekilde karşımıza çıkar (Şenocak, 2009). Uluslararası kuruluşlar tarafından yapılan bilgilendirmelerde ise; İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi: Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 10 Aralık 1948 yılında kabul edilen “İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi”, özellikle 22. ve 23. Maddelerinde, *“herkes toplumun birer üyesidir ve her üyenin sosyal güvenliğe ihtiyacı vardır. Bu hakların*

kullanılabilmesi için kaynaklar yaratmak devletlerin görevidir. Herkesin işini rahatça seçebilme ve elverişli koşullarda çalışma hakkı vardır. Herkes yaptığı işin karşılığında belli bir maddi kazanımı vardır. Bütün çalışanlar çıkarlarını korumak adına sendika kurma ve kurulan sendikalara üye olma hakkı vardır.” denilmektedir (Kamu Denetçiliği Kurumu, [KDK], 2024).

İlk etapta sadece işçi sınıfının sosyal hakları ile ilgili olarak politikalar üreten sosyal güvenlik uygulamaları, sosyal politika kavramının gün geçtikçe daha farklı anlamlar alması neticesinde toplumun bütün kesimine hitap ederek, toplumun daha iyi çalışma ve yaşam standartlarına sahip olabilmeleri için çalışmalar yapmaya başlayan bir anlayışa sahip olmuştur. Tanımlardan yola çıkılarak çalışan tüm bireylerin gerek kendileri ve gerekse de aileleri için gelecek ve geçim kaygısı duymamaları adına iş yerlerinde karşılaşılabilecekleri hastalık, sakatlanma, ölüm vb. gibi olumsuz durumlara karşı bireyleri koruyan ve bu olumsuz durumların etkilerini en aza indirgeyen sisteme sosyal güvenlik olarak tanımlanabilir.

2. 1. 4. 2. Sosyal Güvenlik Sistemi ve Araçları

Sosyal güvenlik kavramı son yüzyıllarda ortaya çıkan yeni olarak nitelendirilebilecek bir kavramdır. Özellikle sanayi devrimi ile birlikte çalışma şartlarının ağırlaşması ve çalışan bireylerin bu ağır şartlarda çalışma koşullarından dolayı çeşitli tehlikelere maruz kalması sosyal güvenlik kavramının ortaya çıkmasında önemli bir role sahiptir. Gerek kamu gerekse özel sektörde çalışan bireylerin iş hayatlarından dolayı ortaya çıkabilecek olumsuzluklara çalışanların gelecek kaygısı taşımaması için sosyal güvenlik ortaya çıkmıştır. Sosyal güvenlik sistemi çalışanların hayatları boyunca karşılaşılabilecekleri ekonomik ve sosyal risklerin önceden ön görülerek kendilerine maddi refah sağlamak üzere oluşturulmuş kamu harcama programlarıdır (Gümüş, 2010).

Sosyal birer yapı olarak devletlerin temelde 3 sosyal güvenlik aracı vardır. Bunlar sosyal sigortalar, sosyal yardımlar ve sosyal hizmetlerdir.

2. 1. 4. 3. Sosyal Güvenliğin Tarihsel Gelişimi

Sosyal güvenlik kavramını esas itibarıyla sanayi devriminden önce ve sanayi devriminden sonra olmak üzere iki döneme ayrılır. Sosyal güvenlik kavramının tarihi incelendiğinde sanayi devrimi’ nin bu süreçte bir milat olduğunu ve modern anlamda uygulamaya geçirilen sosyal güvenlik sistemlerinin sanayi devriminden sonra oluştuğu söylenebilir (Güvercin, 2004). Sanayi Devrimi ile birlikte yeni bir kavram olan sosyal politika kavramı ortaya çıkmış, bu kavramın ortaya çıktığı 19.yüzyılın sonlarında; çalışan bireylerin iş hayatında yoğun bir şekilde çalıştığı ve bu çalışma yoğunluğuna karşılık olarak çalışan bireyleri her türlü tehlikelere ve risklere karşı koruyabilecek gerek kurumsal gerekse de yasal düzenlemeler yok denebilecek derecede kısıtlıdır (Yuvalı, 2020). Söz konusu dönemde çalışanların maaşlarının asgari seviyede kalması, gün

içerisinde uzun olan çalışma süreleri, ağır sanayi şartları altında oluşan zorlu çalışma koşulları gibi problemler sosyal politikanın ortaya çıkmasına neden olmuştur (Yüksel, 2014).

Devletler bu sisteme ayak uydurarak çalışan kesimin haklarını korumak ve geliştirmek adına yasalarında değişiklikler yapmaya başlayarak çalışanları güvence altına alan sosyal güvenlik uygulamalarını hayata geçirmişlerdir.

2. 1. 4. 3. 1. Dünyada Sosyal Güvenlik Kavramının Gelişimi

Sanayi Devriminin etkisiyle insanların toplumsal hayatında önceki yaşantılarına oranla çok farklı değişimler meydana gelmiştir. Aynı etki sosyal güvenlik alanında kendini gösterememiştir (Akkaya, 2000). Bu dönemde sanayileşme adımları büyük oranda gerçekleşmiş, ancak bununla birlikte gelir eşitsizlikleri, sınıfsal çatışmalar gibi çeşitli sorunlar ortaya çıkmıştır (Gözler, 2000). Akabinde toplum çok zengin olan kapitalistler (burjuva), tek geliri emek gücü olan işçi sınıfı olmak üzere ikiye ayrılmıştır (Güvercin, 2004). Kapitalist kesim işçi kesiminin emek ve zamanını kullanarak hayatlarını idame ettirirken işçi kesimi ise uzun süreli olan çalışma saatlerinde ağır çalışma koşulları altında ekonomik olarak verdikleri emeğin karşılığını alamayarak hayatlarını devam ettirmektedir. Bu durum işçi kesimini bir hayli düşündürmekte ve sonucunda ise hak arayışına itmektedir. İşçi kesiminin bu hak arayışlarının sonucunda özellikle batılı ülkelerde yasal değişiklikler meydana gelmeye başlamıştır.

Sosyal güvenlik alanında ilk modern uygulamanın 19. yy sonlarında Almanya’da şansölye Bismarck tarafından rakamsal olarak her ne kadar az sayıda işçi kesimini ilgilendirse de sosyal sigorta sistemi kurulmuştur. Bismarck bu sistem ile işveren kesiminin sorumluluklarının tekrar düzenlenmesi yerine yeni bir sistem olan sigorta sisteminin kurulması fikrini savunmuş, aynı zaman da işçi kesiminin karşılıklarına çıkabilecek tehlikelerin ve olumsuzlukların kapsamının daha da artırılması gerektiğini belirtmiştir. Bu minvalde Bismarck tarafından hazırlanan bir yasa tasarısı ile zorunlu sigorta sistemi ilk defa Almanya’da hayata geçmiştir (Dilik, 1988). Sistem, iş hayatından kaynaklı risklerin veya sosyal risklerin güvence altına alınabilmesi için prim ödenmesini gerektirmektedir. Primler ülke kanunlarına bağlı olarak genelde işverenler, işçiler ve devlet tarafından ilgili sigorta koluna göre farklı şekillerde ödenmektedir (Arpat, Yürekli, & Önder-Yaşar, 2022). Sosyal güvenliğin gelir kalemleri, işçiler ve işverenden toplanan primler, kurumun topladığı primlerin giderleri karşılamaması durumunda devlet tarafından yapılan destekler oluşturmaktadır. (Boyacıoğlu & Öçal, 2018).

Sosyal güvenlik alanında diğer bir önemli uygulama İngiltere’de 1942 yılında İngiltere Parlamentosu üyesi olan William H. Beveridge tarafından hazırlanan Beveridge Raporudur. Raporda ana hatlarıyla yoksulluk, cehalet, sefalet ve işsizlik gibi sorunlardan bahsedilirken (Akbaş, 2009), sosyal devlet anlayışı içerisinde geniş bir sosyal güvenlik sistemi ile bu sorunların devlet tarafından çözüme kavuşturulması gerektiği vurgulanmıştır (Güzel, 2000). Bu raporda esas

itibariyle Bismarck modelinde olduğu gibi herhangi bir prim ödeme yoktur. Raporda bahsedilen yoksulluk, cehalet, sefalet ve işsizlik gibi sorunların tamamen devlet kanalı ile yapılacak sosyal yardımlar ile toplumun refah düzeyinin artırılması amaçlanmaktadır.

Kavram olarak sosyal güvenlik kavramı ilk defa 14 Ağustos 1935 yılında Amerika'da çıkartılan Sosyal Güvenlik Kanunu (Social Security Act.)'nda kullanılmıştır (Quadagno, 1984). Sosyal güvenlik alanında dünyada en önemli kaynaklar İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ve ILO Sözleşmeleri oluşturmaktadır. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi 22. ve 23. Maddeleri ile ILO'nun tavsiyeleri sonucunda çıkartılan sözleşmeler sosyal güvenlik kavramından bahsetmektedir.

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi: Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 10 Aralık 1948 yılında kabul edilen “İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi”, özellikle 22. ve 23. maddeleri ile sosyal güvenlik hakkına atıfta bulunmaktadır. Beyanname nin 22. Maddesi “Her şahsın, cemiyetin bir üyesi olmak itibariyle, sosyal güvenliğe hakkı vardır; haysiyeti için ve şahsiyetinin serbestçe gelişmesi için zaruri olan ekonomik, sosyal ve kültürel hakların milli gayret ve milletlerarası işbirliği yoluyla ve her devletin teşkilatı ve kaynaklarıyla mütenasip olarak gerçekleştirilmesine hakkı vardır” ifadesine yer verirken 23. Maddesi “Her şahsın çalışmaya, işini serbestçe seçmeye, adil ve elverişli çalışma şartlarına ve işsizlikten korunmaya hakkı vardır. Herkesin, hiçbir fark gözetilmeksizin, eşit iş karşılığında eşit ücrete hakkı vardır. Çalışan her kimsenin kendisine ve ailesine insanlık haysiyetine uygun bir yaşayış sağlayan ve gerekirse her türlü sosyal koruma vasıtalarıyla da tamamlanan adil ve elverişli bir ücrete hakkı vardır. Herkesin menfaatlerinin korunması için sendikalar kurmaya ve bunlara katılmaya hakkı vardır” ifadelerine yer verilmiştir (United Nations International Children's Emernec Fund, [UNICEF], 2024).

ILO'nun 102 sayılı Sosyal Güvenliğin Asgari Normları Sözleşmesi: 1952 yılında Uluslararası Çalışma Konferansı toplantısında kabul edilen 102 sayılı Sosyal Güvenliğin Asgari Normları Hakkında Sözleşme ile çalışanların sosyal güvenliğini sağlamak amacıyla sosyal riskler belirlenerek çalışanların risklere karşı teminat altına alınması için;

- 1) Sağlık yardımları,
- 2) Hastalık ödenekleri,
- 3) İşsizlik yardımları,
- 4) İhtiyarlık yardımları,
- 5) İş kazası ve meslek hastalığı yardımları,
- 6) Aile yardımları,
- 7) Analık yardımları,
- 8) Maluliyet yardımları ve
- 9) Ölüm yardımları konularında sosyal güvenlik şartları için asgari standartlar belirlenmiştir

(Dağlıoğlu & Bektaş, 2022).

2. 1. 4. 3. 2. Türkiye de Sosyal Güvenlik Kavramının Gelişimi

Dünyada yeni gelişmeye başlayan sosyal güvenlik müessesesinin kökleri Osmanlı Devletine dayanmaktadır. Osmanlı Devletinde bu müessese genel itibariyle dini inancında etkisiyle sosyal yardım ve sosyal hizmet olarak varlığını sürdürmüştür (Dilik, 1988). Bunun yanı sıra zanaatkârlık alanında dünyada iyi bir yere sahip olan Osmanlı Devletinde esnaf odaları sosyal güvenlik açığını kapatmada önemli bir rol oynamıştır (Şen, 2002).

Esnaf odaları denildiğinde akla ilk gelen kuruluşlar Ahilik Teşkilatı ve Lonca Teşkilatıdır.

Ahilik Teşkilatı: Osmanlı Devletinde esnaflar ilk olarak Ahilik adı altında örgütlenmişlerdir. Bu kuruluşun ana amacı esnaftan tedarik edilen maddi değerlerle karşılıklı olarak yardımlaşma ve dayanışmayı sağlamak ve bunu yaygınlaştırmaktır (Şen, 2002). Ahilik zanaatkârların oluşturduğu bir topluluk olmakla birlikte, ahiler toplumdaki dini, sosyal ve politik değerleri birleştirip bir araya getirerek ihtiyacı olanlara yardım eder ve haksızlığa uğrayanları korur (Ülgener, 1951'den aktaran Şen, 2002, s. 25).

Ahi birlikleri, orta sandıkları adını verdikleri oluşumla toplumdaki bireylere birer sosyal güvenlik ortamı sağlamışlardır. Birlikler bu sandıklar aracılığıyla esnaflara engellilik, ölüm, doğal afet, iş yeri açma, ürün temin etme ve işi öğrenmede karşılaştıkları olumsuz durumlarda maddi ve manevi destek sağlayarak, bireylerin sorunlarına çözüm üretmiş, oluşturdukları bu birlik ortamıyla esnafın motivasyonunu sağlamış, böylelikle de bireylerin ve toplumun gelişmişlik düzeyine katkı sağlayan bir sosyal hizmet görevini yerine getirmişlerdir. (Gülerman & Taştekel, 1993'den aktaran Demirpolat & Akça, 2004, s. 367).

Lonca Teşkilatı: Batılı devletlere göre Osmanlı Devletinde sermayenin belirli bir zümrede toplanmasına izin verilmemektedir. Özellikle Sanayi Devrimi ile yaşanan gelişmelere bağlı olarak Osmanlı Devletinde sanayinin gelişebilmesi için bu uygulamadan vazgeçilerek sermayenin bireylerde toplanmasına izin verilmiş, böylelikle de aynı zanaat dalında çalışan esnaflar kendi aralarında Esnaf Loncaları denilen örgütlenmeyi kurmuşlardır (Bosnalı, 2004). İlk kurulduklarında lonca ismi ihtiyacı olan esnaflara üretim yapabilmesi için hammadde sağlanan yer olarak anılsa da lonca aslında aynı meslek dalını yapan bireylerin veya esnafların bir şeyh ve pir'in denetimi altında toplandıkları birliklerdir (Gürata, 1975'ten aktaran Akbaş, Bozkurt, & Yazıcı, 2018, s. 173).

Lonca teşkilatı teavün adı verdikleri yardım sandıklarıyla sandığa bağlı esnafları ve onların aile fertlerini, yaşlılık, hastalık ve maluliyet gibi yardım alması gereken olumsuzluklara karşı koruyarak bu esnafların sosyal açıdan güvenliklerini sağlamıştır. Teavün sandığından işleri kötü giden esnaflara borç para verilmekle birlikte iş hayatından dolayı çalışamaz durumda olan esnaflara da yardımcı olunmuştur (Saymen, 1954'ten aktaran Şen, 2002, s. 29).

Türkiye Cumhuriyetinde 1921 tarihli ve 114 Sayılı Zonguldak ve Ereğli Havzai Fahmiyesinde Mevcut Kömür Tozlarının Amele Menafii Umumiyesine Olarak Furuhtuna Dair Kanun ve yine 1921 tarihli 151 Sayılı Ereğli Havzai Fahmiyesi Maden Amelesinin Hukukuna

Müteallik Kanun'ları henüz Türkiye Büyük Millet Meclisinin kurulduğu fakat cumhuriyetin ilan edilmediği senelerde çıkarılan iki yasa Türkiye'nin sosyal güvenlik alanındaki ilk yasal belgeleridir. 114 Sayılı Kanun'la kömür tozlarının satışından elde edilecek gelir ile maden işçilerinin daha iyi koşullarda yaşamaları için kullanılması amaçlanmış, 151 Sayılı Kanun'la da "İhtiyat" ve "Tevaün" sandıkları kurularak işverenlerin belirlenen durumlar için çalışanlarına sağlık yardımları yapılması amaçlanmıştır (Güzel, Okur, & Caniklioğlu, 2012).

1936 tarihli ve 3008 sayılı İş Kanunu ile ilk kez Türkiye'de sosyal sigortaların kuruluşu ve sosyal sigortalara ilişkin temel ilkeler öngörülmüştür. Ancak Kanunda öngörülen sistem, İkinci Dünya Savaşının araya girmesi nedeniyle 1945 yılına kadar oluşturulamamıştır. Sosyal sigorta kolları ile ilgili ilk kanun, 27.06.1945 tarihli ve 4772 sayılı İş Kazaları, Meslek Hastalıkları ve Analık Sigortaları Kanunudur. Bu Kanunun yürürlüğe girmesi ile İş Kazaları, Meslek Hastalıkları ve Analık Sigortası uygulanmaya başlamıştır. Anılan kanuna paralel olarak 16.07.1945 tarihinde 4792 sayılı İşçi Sigortaları Kurumu Kanunu çıkarılmıştır. Bu Kanunun 01.01.1946 tarihinde yürürlüğe girmesiyle İşçi Sigortaları Kurumu kurularak 1945 yılına kadar kurulan çok sayıdaki sandığın da birleştirilmesi sağlanmıştır. İşçi Sigortaları Kurumu kurulduğu yıl, ilk önce 4772 sayılı İş Kazaları, Meslek Hastalıkları ve Analık Sigortaları Kanunu kapsama alınmıştır. Sonrasında ise, 1950 yılında 5417 sayılı İhtiyarlık Sigortası Kanunu, 1951'de 5502 sayılı Hastalık ve Analık Sigortası Kanunu ve 1957'de de 6900 sayılı Maluliyet, İhtiyarlık ve Ölüm Sigortası Kanunu kabul edilmiştir. 8.06.1949 tarihinde kabul edilen ve 01.01.1950 tarihinde yürürlüğe giren 5434 sayılı T.C. Emekli Sandığı Kanunu ile sayıları 11'i bulan mevcut emeklilik sandıkları ortadan kaldırılmış, çalışanlardan ve işverenlerden prim alınması ilkesine dayalı, modern anlamda bütüncül bir sosyal güvenlik yapısı oluşturulmuştur. Bu yapının tek elden yürütülmesi için de T.C. Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü kurulmuştur (SGK, 2024).

2. 1. 4. 4. Sosyal Güvenliğin Anayasadaki Yeri

Sosyal Güvenlik alanında meydana gelen en önemli gelişme 1961 ve 1984 Anayasasında yer alan düzenlemelerdir. 1961 anayasasında; *"herkesin sosyal güvenlik hakkına sahip olduğu ve bu hakkı sağlamanın devletlerin ödevi"* olduğundan, 1984 anayasasında ise *"herkesin sosyal güvenlik hakkına sahip olduğundan, özel olarak korunması gerekenleri sosyal güvenlik açısından korumanın devletin görevleri"* olduğundan bahsedilmiştir (CMBS, 2024).

2. 1. 4. 5. Sosyal Güvenlik ve Risk

Sosyal risk, insanları direkt ya da dolaylı olarak etkileyen risklerdir. Sosyal güvenlik anlamında sosyal risk ise insanları etkileyerek kazançlarının düşmesine veya giderlerinin artmasına neden olan, ortaya çıkması mutlak ya da ihtimaller dâhilinde olan her türlü tehlikelere denir (Gerek,

2000). Bireyler, hayatları süresince gerek özel hayatlarında gerek iş hayatlarında olsun, farklı biçimlerde ortaya çıkan kazançlarında ve birikimlerinde azalmalara sebep olan durumlarla karşı karşıya kalmaktadırlar (Öner, 2011).

Genel itibariyle Sosyal Riskler 3 grupta toplanmaktadır. Bunlar;

2. 1. 4. 5. 1. Fizyolojik Riskler

İş hayatından kaynaklı olmayan, bireyden kaynaklı veya bireyin kendi bünyesinde meydana gelen risklerdir. Bunlar hastalık, analık, malullük, yaşlılık ve ölümdür (Gerek, 2000).

Hastalık; Sigortalı çalışan bireylerin iş kazası ve meslek hastalığı dışında kalan ve iş göremezliğe neden olan rahatsızlıkları, hastalık halidir.

Analık; Sigortalılık statüsüne tabi sigortalı kadının veya sigortalı erkeğin sigortalı olmayan eşinin, kendi çalışmalarından dolayı gelir veya aylık alan kadının ya da gelir veya aylık alan erkeğin sigortalı olmayan eşinin gebeliğinin başladığı tarihten itibaren; doğumdan sonraki ilk sekiz haftalık, çoğul gebelik halinde ise ilk on haftalık süreye kadar olan gebelik ve analık haliyle ilgili rahatsızlık ve engellilik halleri analık hali kabul edilir.

Malullük; Çalışan sigortalıların çalışma gücünün veya iş kazası veya meslek hastalığı sonucu meslekte kazanma gücünün en az % 60'ını kaybetmesidir.

Yaşlılık; Yaşlılık, yetişkinliğin bir uzantısı olarak yaşam süresinin ileriki döneminde fiziksel ve ruhsal değişimlerin yoğun bir şekilde görüldüğü evredir, yaşlılık halidir.

Ölüm; sigortalının sürekli iş göremezlik geliri almakta iken yaşamının tam ve kesin bir biçimde sona ermesi neticesinde ya da iş kazası veya meslek hastalığı sonucu hayatını kaybetmesi sonucu sigortalının hak sahiplerine bağlanan gelirdir (SGK, 2024).

2. 1. 4. 5. 2. Mesleki Riskler

Bu riskler bireyin çalıştığı meslek grubu ile direkt olarak ilişkilidir. Bu kapsamdaki riskler bugün bütün dünyanın uzlaşısı içerisinde olduğu risklerdir. Bu açıdan bu risklerin neden olacağımız durumların zararı veya tazmini dünyadaki hiçbir sosyal güvenlik sisteminde tartışmaya konu olmamaktadır. İş kazalarından kaynaklı sakatlıklar veya meslek hastalıkları bu grubun içerisinde yer alır (Gerek, 2000).

2. 1. 4. 5. 3. Sosyo-Ekonomik Riskler

Toplum, aile ve çalışma hayatından kaynaklanan risklerdir. Bu grup içerisinde sosyal güvenliğe en son dahil olan risk işsizliktir. Bunun yanı sıra evlilik, çocuk sahibi olma, barınma ihtiyacı gibi riskler de sosyo-ekonomik riskler arasında yer almaktadır (Gerek, 2000).

2. 1. 4. 6. Sosyal Güvenliğin Önemi

İnsanoğlu yapısı gereği sosyal bir varlık olmakla beraber yaşamı boyunca yeri, şekli ve zamanı önceden belli olmayan bazı risklerle karşılaşmaktadır. İnsanlar bir taraftan yaşamlarını idame ettirirken diğer yandan da karşısına çıkabilecek risklere karşı gerekli önlemleri almak zorundadır (Canbay & Demir, 2013). Sosyal birer varlık olan insanların özellikle sanayileşme ile birlikte giderek sosyallik algısının değişip farklılaştığı söylenebilir. Sanayileşme sonucu insanlar maddi olarak refaha kavuşarak, iş yaşamından artı kalan dinlenme zamanlarında çeşitli sosyal aktivitelere zaman ayırmaktadır. Böylelikle geleneksel olan ailevi yapı zamanla değişim göstermeye başlamıştır. Ailevi yapı, üretim şekilleri, çalışılmakta olunan iş yeri gibi çeşitli etkenlere bağlı olarak ortaya çıkan risklerden korunma yöntemleri sanayileşme ortaya çıkmadan önce geleneksel yöntemlerle gerçekleşmiştir (Gümüş, 2010). Sanayileşme ile meydana çıkan kentleşme ve toplumsal yapıda meydana gelen değişiklikler neticesinde aile biçimi küçülmüş, insanların bireysel olarak hareket etmeye başlaması neticesinde (Bayrı, 2013) geleneksel korunma yöntemlerinin etkisiz kaldığı, bu sebeple yeni korunma yöntemleri geliştirilmesi gerektiği ve geliştirilecek olan bu yöntemlerde devletin de katkı sağlaması gerektiği düşünülmektedir (Gümüş, 2010). Sosyal sorunlara çare olacak bir devlet politikasının benimsenmesini emek sarf eden işçilerin mücadelesi, oy hakkının bireylere tanınması ve demokrasi kavramıyla ilişkilendirmek ve işçi sınıfının emeğinin kapitalizme karşı yaptığı mücadeleye bağlamak gereklidir (Koray, 2007).

İnsanoğlu yaşamı boyunca hem maddi hem de manevi kayıplara sebep olan birtakım tehlikelere maruz kalmakta, hatta sağlıklarını koruma adına maddi olarak giderlerle karşılaşmaktadır. Bu tehlikelere hem maddi hem de manevi göğüs gerebilmek ve yarınlarını temin edebilmek için sosyal güvenlik kurumlarını geliştirmişlerdir (Türkoğlu, 2014). Sosyal güvenlik hem kamu hem özel sektör çalışanlarının kendilerinin ve ailelerinin yaşamları süresince karşılına çıkabilecek sakatlanma, hastalık, kaza gibi tehlikelere ve risklere karşı korurken geleceklerini de güvence altına almaktadır.

2. 1. 4. 7. Sosyal Güvenliği Kapsamı ve Anlamı

Sigorta sistemimizin finansmanı alınan primler vasıtasıyla sağlanmakta olup, aktif sigortalılardan alınan primler, tüm sigortalıların ödemelerini karşılamak üzere kullanılmaktadır. Bu tür finansman, dağıtım yöntemi olarak adlandırılmakta ve nesiller arası paylaşım esasına dayanmaktadır (SGK, 2024). Meslek hayatındaki kazalar, meslekten kaynaklı hastalıklar, annelik, malullük, yaşlanma, ölüm, aileye yapılacak yardımlar, işsiz kalma gibi ne zaman ortaya çıkacağı belli olmayan durumlar için oluşacak gelir kaybını ikame edebilecek maddiyatı sağlama ve diğer tüm hizmetleri güvence altına alma sosyal güvenliğin anlamını oluşturmaktadır. Çalışanları mutlu

kılacak bir sosyal güvenlik sisteminin oluşturulabilmesi için üç sistematik temel esas alınması gerekmektedir. Bunlar;

1. Belirli bir ücret karşılığı iş görenleri koruma kapsamına almak
2. Korumayı genişletebilmek için ücretsizleri de bu sisteme eklemek
3. Sistemi tek bir çatı altında toplamaktır (Ayhan, 2012).

2. 1. 4. 8. Türkiye’de Sosyal Güvenlik Sistemi

Sosyal güvenliği Cumhuriyet öncesi ve sonrası olarak ele alırsak Osmanlı’da bu sistem daha çok yardımlar oluşmak suretiyle aile arasındaki yardımlaşma, kurulan meslek odalarının aralarındaki yardımlaşmalar ile toplumun manevi yapısını oluşturan dini, etik ve ananevi değerler dikkate alınarak yapılan yardımlardan oluşmaktadır (Türkoğlu, 2014). Osmanlı’da 1866 yılında askeri ve 1880’li yıllarda da mülki memurlar ile bu iki kurum çalışanları ve ailelerine hizmet sağlayan ve primleri çalışanların gelirlerinden kesilerek toplanan tekaüt sandıkları adı altında kurulan sandıklar yasal anlamdaki ilk sosyal güvenlik kurumlarıdır (Gümüş, 2010). Bu iki sandık Askeri ve Mülki Memurlar Sandığı adı altında birleşmiş (Gümüş, 2010), sandık bu haliyle Osmanlıdan Cumhuriyet dönemine devamını sürdürerek faaliyetlerine devam etmiştir. Fakat yaşanan dünya savaşı ve kurtuluş savaşı nedeniyle çok sayıda şehit ve gazi verilmiş, şehit ve gazilerin bakmakla yükümlü olduğu kimselerin sayıca çok olması sebebiyle sandıkta toplanan primler bu kimselerin giderlerini karşılamamaya başlamıştır. Bu sebeple 1930 yılında devlet bütçesinden ayrılan ödeneklerde ödemeler devlet tarafından yapılmaya başlanarak prim sistemine son verilmiştir (Çakır, 2019).

Sağlık Bakanlığı Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığına göre; Türkiye, dünya da yaygınlaşan sosyal güvenlik reformlarına İkinci Dünya Savaşından sonra ayak uydurmaya başlamış, 10 Aralık 1948 tarihli “İnsan Hakları Evrensel Bildirisi” 1949 yılının Nisan ayında Bakanlar Kurulu tarafından kabul edilmiştir. Yine bu dönemde 1949 yılının Haziran ayında 5602 sayılı yasa ile 1948 tarihli Dünya Sağlık Örgütü (WHO) Anayasası onaylanmış ve Türkiye WHO üyesi olmuştur. Türkiye bu sözleşmeler ile hem sağlık hem de sosyal güvenlik alanında sorumluluklarını yerine getirmek alanında önemli bir adım atmıştır (Güvercin, 2004).

Esnaf ve Sanatkârlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu (BAĞ-KUR) 02.09.1971 tarihli ve 1479 sayılı Kanun ile kurulmuş olup, Kanunun sigortalılıkla ilgili hükümleri 01.10.1972 tarihinde uygulamaya konulmuş, 01.01.1986 tarihinden itibaren de bu Kanuna tabi sigortalılara sağlık sigortası yardımları verilmeye başlanmıştır. Söz konusu norm birliğinin sağlanması ve sürdürülebilir bir sosyal güvenlik sistemi oluşturulması amacıyla sosyal güvenlik reformu yapılması gerekli görülmüştür. Bu doğrultuda, yukarıda tarihsel süreçleri özetlenen Sosyal Sigortalar Kurumu Başkanlığı, T.C. Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü ve BAĞ-KUR Genel Müdürlüğünü aynı çatı altında toplayan Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı, 20.05.2006 tarihli ve

26173 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 5502 sayılı Kanunla kurulmuştur (SGK, 2024).

2. 1. 5. Hak Kavramı

Hukukta hak kavramı, insanların kendi iradeleri neticesinde gerçekleşen, hukuki dayanaklar çerçevesinde güvence altına alınan, insanlara tanınan ve aynı zamanda korunan kazançlardır (Güriz, 2007). Hak, hukuk sistemi tarafından güvence altına alınan objektif kazançlardır (Metin, 2014). Dünya tarihinde insanlığın var olduğu sürece var olan ve var olmaya da devam eden insanların hak mücadelesi insan hakları kavramının ortaya çıkmasına sebep olmuştur (Zengin & Altındağ, 2016). Dünyada insan hakları kapsamında ele alınan hak, ulusal boyutta anayasaya ve kanuni düzenlemelere dayanılarak güvence altına alınmaktadır. Uluslararası hukukta nesnel boyuta dayandırılan insan hakları dünyadaki tüm toplumlara hitap eden küresel ve ulusal seviyede hakları sınıflara ayırmaktadır. Bunlar; birincil olarak kişi hakları ve siyasal haklar, ikincil olarak ekonomik, sosyal ve kültürel haklar, üçüncü olarak dayanışma haklarıdır (Şenkal & Doğan, 2012).

Sosyal haklar da temel insan haklarından bir tanesidir (Metin, 2014). Devletlerin vatandaşlarını korumakla yükümlü oldukları sosyal haklar için kanuni düzenlemeler yol göstericidir. Devletlerin taraf oldukları uluslararası sözleşmeler ve tavsiyeler ile anayasal olarak teminat altına alınan düzenlemelerle devletler insan hakları konusunda vatandaşlarını korumak adına görev ve sorumluluklarını yerine getirmektedirler (Topçu, 2023).

2. 1. 5. 1. Sosyal Hizmet ve Sosyal Hak

Vatandaşlık ve sosyal politika kavramları sürekli iç içe olan kavramlardır. Sosyal politika ülkelerin vatandaşlarına sağlamış oldukları, mali ve sosyal yönden imkânlarını artmasını sağlayan devlet politikaları olduğundan vatandaşlık ile sosyal politika kavramlarının aralarındaki ilişki daha da önemli bir hal almaktadır. Bazı ülkelerde vatandaşların sosyal ve siyasi haklara sahip olmaları fikri 2. Dünya Savaşından sonra T.H. Marshall tarafından ortaya atılmıştır. Marshall özellikle de sosyal hakların 2. Dünya Savaşından sonra ortaya çıkan sosyal devlet anlayışının gelişimine önemli derece de katkılar sağlamıştır (Yıldırım, 2000).

Sosyal politikanın asıl amacı; toplumda güven ve huzur ortamının oluşmasını sağlamaktır (Bozkır-Serdar, 2019). Marshall sivil vatandaşlık, siyasi vatandaşlık ve sosyal vatandaşlık olmak üzere 3 farklı vatandaşlık sınıflaması yaparak vatandaşların sahip oldukları hakların neler olduğunun çizgilerini belirlemiştir. Sosyal haklar sosyal vatandaşlık kavramının içerisinde yer almakta vatandaşlığın sosyo-ekonomik durumunu toplumdaki vatandaşların birbirleriyle olan ilişkilere ve siyasi oluşumlara iştirak etme haklarıyla iç içe açıklamaktadır (Şenkal & Doğan, 2012).

Sosyal haklar doktrinde ve devletin denetleme mekanizmalarındaki görüşlerinde de çok şekilde yer aldığı gibi devletin vatandaşlarına pozitif yansımalarda bulunduğu haklardır (Gülmez, 2009). Sosyal haklar asli olarak toplumdaki sosyal adaleti düzenlemek, bireyler arasındaki eşitsizlikleri gidermek, toplumda ekonomik yönden ihtiyaçlı olan bireyleri korumayı amaçlar (Tanör, 1978).

2. 1. 5. 2. Sosyal Devlet

Sanayi devrimi ile birlikte işçi sınıfının ortaya çıkması neticesinde sosyal adaletsizlikler oluşmuş ve işçi sınıfının bu adaletsizliklere tepsi göstermesi sonucu sosyal devlet anlayışı gelişmiştir (Zengin & Altındağ, 2016).

Sosyal devlet vatandaşlarına gelir teminatı sağlayan, toplum kaynaklı sorunlara karşı onları koruyan, başlarına gelebilecek badirelere karşı sosyal güvence olanağı sağlayan, tüm vatandaşlarına eşit şekilde eğitim, sağlık ve barınma gibi sosyal hizmetler sağlayan devlettir (Flora ve Heidenheimer, 1981'den aktaran Yolcuoğlu, 2012, s. 148). Sosyal devlette paylaşımda adalet sağlama, halkın yaşam standardının yükseltilerek vatandaşların onurunun korunması çok önemlidir (Çoban, 2017). Sosyal devlet vatandaşlarının sosyalleşebilmeleri adına, insanı onurlandıracak bir gelir sağlayan, sağladığı geliri adaletli bir şekilde dağıtan, yoksullukla mücadele eden, fırsat eşitliğini sağlayan, sosyal güvenlik, sosyal barış, sosyal denge, sosyal bütünleşme, ekonomik olarak büyüyerek vatandaşlarını kalkındırmak amacı olan devlettir (Özdemir, 2008).

Devlet ve vatandaşlık kavramları arasındaki bağılılığın nitelikleri ve sınırları tarih boyunca zamanın şartlarına bağlı olarak değişim göstermiştir. Bu değişimin olması veya tanımların gelişmesi devletlerin refah anlayışlarının sınırlarına bağlıdır (Şenkal, 2005). Refah devletlerinde ana amaç toplumdaki her bireye adaletli bir şekilde asgari bir yaşam biçimi sağlamaktır. Adaletin temelinde ise kaynakların ve hizmetlerin yeniden paylaşımı vardır. Bu hizmetlere ulaşmada toplumdaki herkes eşit konumda olmadığı için refah devletleri bu kaynak ve hizmetlerin dağıtılmasında adaleti sağlayacak fırsat eşitliğini oluşturmada sosyal hizmet alanından yararlanmaktadır (Çoban, 2017).

Refah devleti toplumdaki bireylerin veya ailelerin sahip oldukları varlıkların içeriğine ve değerine bakmadan toplumu oluşturan tüm paydaşlara geçinebileceği asgari bir gelir düzeyi sağlar. Ortaya çıkabilecek hastalık, yaşlılık, işsizlik gibi kötü durumlarda oluşabilecek riskler karşısında bireyleri ve aileleri sosyal olarak güvence altına alır. Statü ve sınıf ayrımı yapmadan toplumdaki bütün paydaşlara birtakım sosyal hizmetleri en iyi şekilde sunar. Devletin gücünü politikalar üreterek idare yoluyla bilinçli bir şekilde kullanır (Marshall, 2006). Uyguladığı veya uygulanması gereken politikalar kapsamında “refah devleti, sosyal ve ekonomik yapıyı şekillendirir. Toplumdaki tüm paydaşlar arasında doğumla veya farklı nedenlerle ortaya çıkan eşitsizlikleri ortadan kaldıracak çözümler üreterek bu çözümleri hayata geçiren bir sistemdir” (Artan, 2011).

2. 1. 5. 3. Sosyal Yaşam-Sosyalleşme

Toplum, dünya üzerinde sınırları belli olan herhangi bir bölgede toplanarak hayatlarını sürdüren, birtakım kurallara göre etkileşim içerisinde olan, birbirinden farklı özellikler barındıran, hem biyolojik hem de kültürel olarak kendisini sürekli yenileyecek özellikleri bulunan farklı yapılardaki insan topluluğudur (Demir & Acar, 1997). Her toplumun kendi içerisinde belirli bir tarihi değeri olan sürekliliği bulunur. Toplumlar resmi hukuk ve yaptırımların dışında miras bıraktıkları ve nesiller arasında farklı şekillerle naklettikleri kurallar ile kendilerini ve toplumda bulunan tüm paydaşları kontrol ederek bu sürekliliği sağlamış olurlar (Tekin, 2006).

Toplumu oluşturan en küçük ve en önemli yapı taşı insandır. İnsan toplum içerisindeki sosyal gruplarda ilişkilerde bulunarak hayatını sürdüren sosyal varlıktır (Öztürk, 1998). İnsan sosyal hayatı boyunca farklı gruplar içerisinde yaşamını sürdürerek toplumsal yapıyı oluşturur. İnsanın sosyal hayatı, sosyal yaşantısının, sosyal ilişkilerinin, sosyal grupların içerisinde bulunduğu alandır. Sosyal ilişki en az iki insan arasında süregelen, bir sosyal grup içerisinde geçen belirli amaçları bulunan sosyal bağıdır. Sosyalleşme insanların yaşadıkları toplumun değerlerini, inançlarını ve kurallarını süreç içerisinde kazanma durumudur. Bu sayede insan toplumdaki tavır ve hareketleri örnek alarak yaşamını devam ettirir. Böylece sosyalleşmeyi, bireyin sosyal yaşantısını toplumun kültürüyle birleştirerek topluma uyum sağlamış olur (Yetim, 2000).

Sosyalleşme ile toplumda oluşan kültür nesilden nesile aktarılmakta ve bu süreç toplumdaki kültür olgusunun en önemli kısımlarından birini oluşturmaktadır (Koştaş, 1987). Sağlanan bu kültür akışı insanların sosyal olarak gelişimini sağlamaktadır. Sosyal gelişim, kişinin doğum anından başlayarak hayatının son vaktine kadar geçen süre zarfında diğer bireylerle olan münasebetinin ve bu münasebet neticesinde onlara karşı edinimde bulunduğu bilgi ve duyguların bütünüdür. Bir başka deyişle sosyal gelişim, bireyin bulunmuş olduğu toplumda geçerli olan kurallar ve değerlerin öncülüğünde topluma uygun davranış biçimi geliştirmesidir (Binbaşoğlu, 1982).

2. 1. 5. 4. İhtiyaç Kavramı

İnsanlar hayatlarını ortaya ne zaman çıkacağı belli olmayan ihtiyaçları çevresinde geçirirler. İhtiyaç insan yaşamı boyunca sürekli var olan ve var olmaya da devam edecek en önemli kavramlardan birisidir. Tüketim çeşitlerinin oluşmasında en önemli etken insanların ihtiyaçları, talepleri ve dilekleridir (İslamoğlu & Altunışık, 2013). Tüketim kavramına anlam yüklemeyen önce ihtiyaç kavramının izahının yapılması gerekir. Bireylerin karakteristik özelliklerine göre ihtiyaç olarak sayabilecekleri şeyler değişebilmektedir. İhtiyaç kavramının tanımı aynı zamanda toplumda bulunan karakteristik yapıyı da yansıtır (Dal, 2017). İhtiyaç kavramına çok farklı şekillerde tanımlamalar yapılmakla beraber, genel hatlarıyla incelersek ihtiyaç kavramı zarurilik ve gereklilik

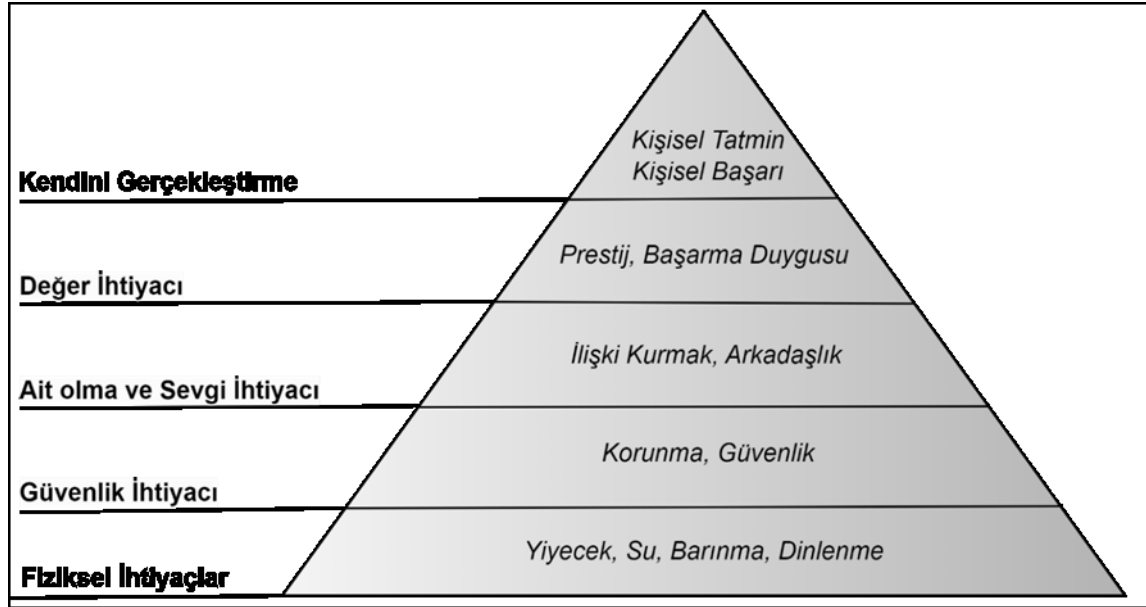
olarak görülmekte ve olmadığı takdirde eksikliği aşırı derece de hissedilebilecek bir durumun ortaya çıkmasına sebebiyet vermektedir (Bakırtaş & Demirhan, 2015).

İhtiyaç kavramı bireyin yaşam, sağlık veya hürriyetleri açısından oluşabilecek zorunlulukları ifade etmektedir. Bu zorunluluklar eksik şekilde giderilirse bireylerin fiziksel veya zihinsel sağlıkları olumsuz etkilenebilir. Bu yüzden ihtiyaç kavramı bireyin yalnızca biyolojik hayatı için değil aynı zamanda fiziksel ve zihinsel açıdan sağlıklı olmalarını ve gelişim göstermelerini ifade etmektedir (Bay, 1982).

2. 1. 5. 4. 1. Maslow'un İhtiyaçlar Kuramı

İhtiyaç kavramı hakkında dünya da en önde gelen çalışmalardan birisi Maslow'un "ihtiyaçlar teorisi modeli"dir. Maslow bu kavramı motivasyon teorisi üzerine açıklamıştır. Maslow'un motivasyon kavramıyla ilgili yaptığı çalışmalar neticesinde bireyin hal ve hareketlerini en fazla yönlendiren etkenin ihtiyaçlar olduğunu açıklamıştır. İhtiyaçlar genel olarak bireyin biyolojik ve içgüdüsel özelliklerinden kaynaklanmaktadır (Parıltı, 1999). Maslow'a göre modelde ihtiyaçlar belirli bir düzene göre fizyolojik, psikolojik ve sosyolojik temelli olarak ortaya konulmuştur (Şengöz, 2022). Maslow'a göre bu düzen;" fizyolojik, güvenlik, sosyal aidiyet, saygınlık ile kendini gerçekleştirme ve kendini aşma" aşamalarından oluşmaktadır (Maslow, 1943).

Maslow'a göre insanları hayatlarını belirledikleri bazı hedefler doğrultusunda devam ettirirler ve ona göre hareket ederler. Teoride insanın kendini gerçekleştirebilmesi en son bölümde yer almakta olup insanın bu bölüme gelebilmesi için belli bir düzen içerisinde belirlenen hedeflerin ve bu hedeflere ulaşabilmek için ortaya çıkan tüm ihtiyaçların karşılanması gereklidir. Bu manada ihtiyaçlar insan hayatının her döneminde yerine getirilmesi gereken bir kavramdır (Kula & Çakar, 2015).

Şekil 1. Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi kuramı

Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi kuramına göre sosyal güvenlik hakkı bu teoride ikinci temel hak grubunda bulunan güvenlik ihtiyacı kısmında yer almaktadır.

2. 1. 5. 5. Sosyal Güvenlik Hakkı

Sosyal devlet anlayışının en önemli kavramı olan sosyal hak kavramı, toplumda bulunan ve güçsüz durumda olan bireylerin insan onuruna yakışan bir hayat sürdürebilmeleri için devlet tarafından alınması gereken önlemler olarak adlandırılabilir (Karagülmez, 2010). Dünyada tarih boyunca ve özellikle de 20. yüzyılda insanoğlu çeşitli sorunlarla karşı karşıya kalmış, bu sorunların neticesinde yaşam şartları insanlık için zor bir hale gelmiştir. Özellikle 20. Yüzyılda yaşanan iktisadi sorunlar en az o dönemki savaşlar kadar insanoğlunu çok büyük acılara maruz bırakmıştır. Bu durumda en büyük zararı yine insanlar yaşamıştır. İnsanlık için oluşan ve oluşması muhtemel bu tehlike ve zararlara karşı devletlerin yönetim anlayışlarına bağlı olarak bazı çözüm önerileri getirilmiş, sorumluluk alan devletler sosyal güvenlik anlayışını benimseyerek sorunlara çözüm getirmeye başlamışlardır. Bu dönemin en önemli olayı sanayi devrimiydi ve sanayi devrimi devletlerin sadece iktisadi yapılarının değil aynı zamanda sosyal yapılarının da değişmelerine neden olmuştur. Sanayi devrimi ile birlikte toplumda geniş bir kesime hitap eden işçi sınıfı meydana gelmiş, işçi sınıfının hayat şartlarındaki olumsuz koşullar bu geniş kesimi harekete geçirmiş, bunun sonucunda gerek işveren gerekse de devletlerin işçi sınıfının hayat şartlarını iyileştirebilmek için çeşitli kanuni düzenlemeler yapması kaçınılmaz olmuştur (Karabulut, 2016).

Sosyal ve güvenlik kavramları ayrı olarak incelendiğinde tarihinin insanlık tarihi kadar eskiye dayandığını söylenebilir (Yazgan, 1977'den aktaran Kılıç, 2017, s. 378). Sanayi

devriminden önce sosyal güvenlik kavramı devletler tarafından geleneksel olarak uygulanan bazı yöntemler tarafından yerine getirilmekteydi. Sosyal güvenlik kavramının hak olarak benimsenmesi ve devletler tarafından sorumluluk sahibi olunması anlayışı daha sonradan gerçekleşmiştir (Kılıç, 2017).

Sosyal güvenlik insanların önlerine çıkan ve hayatları için tehlikeler oluşturabilecek durumlara karşı bir teminat aramasıdır. İnsanların hayatlarını bu tarz tehlikeli durumlara karşı teminat altına almak sosyal güvenliğin asıl amacıdır (Çakır, 2011). Sosyal güvenlik, bireyler için bir ihtiyaç olmanın beraberinde aynı zamanda bu bireylerin gelecekleri adına kendilerini güvende hissedebilmeleridir (Talas, 1997). Sosyal güvenliğin bazı tanımlarında ise ihtiyaç kavramının öne çıktığı görülmektedir (Altıntaş, 2015). Sosyal güvenliğin bireyin yaşamındaki önemi Maslow'un ihtiyaçlar teorisindeki yerinden de anlaşılmaktadır. İlk sırada yer alan temel fiziksel ihtiyaçların akabinde ikinci olarak yoksul olmama, bireyin kendisini ve aile fertlerini iktisadi zararlara karşı koruma dürtüsü yer almaktadır (Keith, 1988'den aktaran Gökçeoğlu, 2015, s. 380). Bireylerin bu ihtiyacı, çalışma yaşamı boyunca karşılarına çıkabilecek olumsuzluklara karşı kendini garanti altında hissetmesi ihtiyacıdır. Sosyal güvenlik ihtiyaç olarak mesleki, fizyolojik ve sosyo-ekonomik olan tüm olumsuzluklara karşı alınan önlemleri ve bireyler için önleyici tedbirler alınmasını ifade eder (Kılıç, 2017).

Sosyal güvenliğin dar ve geniş anlamda olan tanımlarına rastlanılmaktadır. Dar anlamda sosyal güvenlik tanımları öznel olup daha çok bireyleri ilgilendirmekteyken geniş anlamda sosyal güvenlik tanımların da ise devletlerin yapmaları gereken çalışmaların üzerinde durmuştur.

Dar anlamda sosyal güvenlik; bireylerin yaşantıları boyunca karşılarına çıkan olumsuz durumlar neticesinde ekonomik olarak gelir kaybı yaşamaları ve aynı zamanda giderlerinin artması sonucunda bu durumlarını ortadan kaldıran önleyici ve telafi edici önlemlerdir (Çemberci, 1985'den aktaran Gökçeoğlu, 2015, s. 380). Bir başka tanıma göre sosyal güvenlik meslek yaşantısından kaynaklı fiziki risklere karşı topluma güvence dağıtmayı amaçlamaktadır. Buna göre modern sosyal güvenlik sistemleri bireysel olarak insanların hayatını olumsuz şekilde etkileyen ve iktisadi olarak gelir kaybı yaşamalarından ötürü oluşabilecek sosyal riskleri kapsamaktadır (Korkusuz & Uğur, 2009).

Geniş anlamda sosyal güvenlik ise; esas itibarıyla bir insan hakkı olarak görülmekte ve bu hakkın gereklerinin yapılabilmesi için devletin görevli olması esastır. Burada amaç bireylerin iradeleri dışında gelişen olaylar sonrasında meydana gelen zararlardan korumak, iş hayatlarında oluşabilecek zararları azami seviyeye indirmek, maddi olarak yaşanan kayıpların insan onuruna yaraşır şekilde hayat normlarıyla uygun standardizasyonu sağlamaktır. Bunun yanı sıra sosyal güvenlik aile hayatı olmayan özel bireyleri (kimsesiz çocuklar, yaşlılar ve engelli bireyler) sosyal refah hizmetleri ile kapsama alanına alan, birbirini tamamlayıcı boyuta sahip olan sosyal politika ve

kamu sosyal güvenlik harcamalarının birleşik olduğu sistemdir (Kılıç, 2017). Diğer bir tanıma göre; Tüm bireylerin yaşadıkları günün ve geleceklerinin teminat altına alınmasıdır (Talas, 1997).

Tanımlardan yola çıkarak sosyal güvenliğin kavramı yalnızca sosyal risklerle ya da çalışan insanlarla sınırlı kalmamış, tüm insanların insanın haysiyetine uygun bir şekilde yaşamasını garanti eden bir sistemdir. Bu sistem içerisinde sosyal sigortalar haricinde sosyal devletin en önemli özelliği olan sosyal yardımlar ve sosyal hizmetlerde bulunmaktadır (Kılıç, 2017). Sosyal güvenlik hakkının temelinde toplum ve toplumda yaşayan bireyler yer almaktadır. Günümüzde insanların hayatlarını devam ettirirken başlarına ne gibi olumsuz durumların geleceği belli olmamakla beraber sosyal güvenlik bu belirsizliklere karşı insanları korumak ve güvence altına almaktadır.

2. 1. 5. 6. Sosyal Güvenliğin Diğer Haklarla İlişkisi

Bir hak olarak sosyal güvenlik hakkı hem çalışan hem de çalışmayan tüm bireylerin yaşamlarını düzenlemeye yönelik devlet kontrolünde alınan tedbirlerdir. Çalışan bireyler açısından bir yandan çalışma koşullarını ve şartlarını düzenlerken diğer yandan iş yerinde başlarına gelebilecek belli-belirsiz olan olumsuz durumlara karşı birtakım önlemler almaya çalışmaktadır. Aynı zamanda çalışanların dünyadaki sosyal yaşantılarında iyi bir yaşam sürebilmeleri için ekonomik yönden katkılar sağlanabilmesi için katkı vermektedir. Öte yandan çalışmayan veya çalışamayan bireyler için sosyal devletin bir görevi olarak da sosyal güvenlik önemli bir görev üstlenmektedir. Özellikle çalışmayacak durumda olan bireylere devlet tarafından yapılan yardımlarla vatandaşların insan onuruna yakışacak bir düzeyde hayatları devam ettirmeleri sağlanabilmektedir.

2. 1. 5. 6. 1. Sağlık Hakkı

Sosyal güvenlik sisteminin temelinde birey vardır ve bireyin hayatındaki mücadelesinde karşılaşılabileceği sorunlara çözüm bulunması elzemdir. Bireyler gerek kendilerinin gerekse de aile fertlerinin sağlığını düşünmek zorundadır. Bireylerin yaşantılarında karşılarına çıkabilecek sorunların başında sağlık sorunları yer almaktadır ve karşısına çıkabilecek sorunlara karşı kendisinin ve ailesinin güvende olmasını ister.

Sağlıklı bir şekilde yaşamak hakkının dünyada genel geçer anlamıyla insanlar için en temel haklardan birisi olarak tanımlanmış, insanların sağlıklarının korunması gerektiğinde tedavi edilmesi devletlerin yerine getirmek zorunda olduğu bir görev olduğu belirtilmiştir (Erol & Özdemir, 2014). Devletler bu görevlerini yaptıkları kanuni düzenlemeler yaparak sağlamaktadırlar. Devletler sağlık açısından oluşabilecek risklere karşı vatandaşlarına daha iyi hizmet sunabilmek için sağlık sistemlerini daha verimli hale getirmektedirler. Sağlık sistemlerinin gerek finansman sağlama gerekse de sağlık hizmetinin boyutunun nasıl olacağı yönünde şekillenebilmesi devletlerin

ekonomik, siyasi ve sosyal özelliklerine bağlı olarak gerçekleşmektedir (Bostancı, 2008). Sosyal güvenlik birimleri ana hatlarıyla sosyal riskler sonucu meydana gelen ekonomik kayıpların neticesinde bireylere maddi kazanım sağlamaktadırlar (Dilik, 1980), aynı zamanda bireylere hastalıklara karşı devlet tarafından sunulan sağlık hizmetlerini kullanmalarına yardımcı olmaktadır. Sağlık hizmetlerinin gelirleri genel hatlarıyla vergiler, sosyal sigortalar veya bireysel ödemeler şeklinde karşılanmaktadır (Orhaner, 2017). Toplanan finansmanın esas amacı toplumdaki herkes için adaletli olan bir şekilde kullanılmasıdır. Sağlık hizmetlerinde finansman toplamada yöntemler esas itibarıyla 2 sınıfa ayrılır.

1. Özel Finansman Kaynakları: Bunlara cepten ödemeler, özel sağlık sigortaları ve tıbbi tasarruf hesapları örnek verilebilir.
2. Kamusal Nitelikli Finansman Kaynakları: Bu grupta yer alan kaynaklara; sosyal sağlık sigortaları, vergilerle finansman ve fonların havuzlaması örnek verilebilir (İstanbulluoğlu, Güleç, & Uğur, 2010).

Genel itibarıyla ülkemizde sosyal güvenlik alanında sağlık harcamalarına yönelik vergiye dayalı finansman sistemi kullanılmaktadır. Bu sistemde vatandaşlar sağlık yardımından yararlanabilmeleri kişisel olarak ödedikleri vergiler sayesinde gerçekleşir ve sağlık hizmetini kullanırken devletin uygulamaya koyduğu kanuni katkı payları haricinde başka bir ücret ödemezler (Tatar, 2011).

2. 1. 5. 6. 2. Çalışma Hakkı

Sosyal güvenlik hakkı; bireylerin kendilerini güvence altında hissedebilmelerinin bir gereği olarak gelecekleriyle ilgili bazı belirsizlikler ve tehlikeler sonucu ortaya çıkmıştır. Sosyal güvenlik hakkı sanayi devrimiyle birlikte oluşan işçi sınıfının o dönemde çalışma hayatında yaşadıkları problemlerin çözümü için yapmış olduğu bazı eylemlerle birlikte doğmuştur. Bu sebeple sosyal güvenlik ve çalışma hakkı kavramlarından birbirinden ayrı olarak değerlendirilemez.

Sanayi devrimi ile birlikte makineli üretim başlamış, sonrasında ise kronolojik olarak fabrikalar açılmış, insanları kentlere göç etmeye başlamış ve böylelikle işçi sınıfı ortaya çıkmıştır. Sanayileşmenin artmasıyla birlikte ortaya çıkan işçi sınıfının sayıları bir hayli çoğalmış ve işverenler bu durumu fırsata çevirip işçi sınıfını emeklerinin karşılığını vermeden ağır koşullar altında çalıştırmaya başlamışlardır (Kırmızı, 2019). Sanayileşmeyle birlikte ortaya çıkan işçi sınıfının yaşadıkları sosyal dengesizlik ve kanunsuz uygulamalar neticesinde sosyal güvenlik düşüncesi ortaya çıkmıştır. Bu süreçte devletler vatandaşlarının insan onuruna yakışır bir şekilde yaşayabilmeleri için mali açıdan zayıf olan bireylere yardım ederek toplumdaki sosyal adaleti ve refah artırması fikri ön plana çıkmıştır (Türkoğlu, 2013).

Sosyal güvenlik haklarının kapsamını belirleyen en önemli belge olan ve Uluslararası Çalışma Örgütü tarafından 1952’de kabul edilen “Sosyal Güveliğin Asgari Normlarına İlişkin 102

Sayıllı Sözleşme 'sine göre; çalışan bireyler için sosyal riskler 9 sosyal güvenlik koluna ayrılarak belirlenmiştir. Bu riskler;

- a) Sağlık yardımları,
- b) Hastalık ödenekleri,
- c) İşsizlik yardımları,
- d) İhtiyarlık yardımları,
- e) İş kazası ve meslek hastalığı yardımları,
- f) Aile yardımları,
- g) Analık yardımları,
- h) Maluliyet yardımları ve

i) Ölüm yardımlarıdır (Dağlıoğlu & Bektaş, 2022). Genel olarak literatüre ve devletlerin yapmış oldukları çalışmalardan sosyal güvenlik ile çalışma hakkı kavramı sürekli iç içe olan kavramlardır. Sosyal güvenlik kavramının ortaya çıkmasında sanayileşmeyle oluşan ağır çalışma koşullarının, ekonomik problemlerin, mesleki kazaların önemi bir hayli fazladır.

2. 1. 6. Çalışma Hakkı

İnsanlık var olduğu sürece yaşama hakkına sahiptir. Yaşam hakkına sahip olmalarının yanında yaşadıkları süre boyunca karşılaşılabilecekleri fizyolojik ihtiyaçlarını gidermek zorundadırlar. Bu fizyolojik ihtiyaçlarını karşılayabilmek için bedenlerini ve zihinlerini kullanırlar. İnsanların bedenlerini ve zihinlerini kullanarak yaşamları boyunca oluşacak olan ihtiyaçlarını karşılayabilmek adına yaptıkları iş ve işlemlere kısaca çalışma diyebiliriz.

Çalışma hakkı insanların arzuladığı iş ve yine insanların hayatlarını devam ettirebilecekleri bir kazanç ile haysiyetlerini koruyarak hayatlarını teminat altına alan bir insan hakkıdır. Çalışma hakkı insanların verdikleri emeğin karşılığında emek verenlerin yaşama haklarıyla bağlantılıdır. Bu sebeple çalışma hakkı insanları için hayatlarını devam ettirebilecekleri bir işe ve maddi kazanca, insanların haysiyetini gözetecek ve sosyal olarak kişilik gelişimine katkı sağlayacak toplum içerisinde yer almasını sağlayacak bir haktır (Kaya & Yılmazer, 2016). İnsan haklarının ana unsurlarından biri olan çalışma hakkı, insanların diğer haklarının gerçekleştirilmesi için elzem bir hak olarak insanlığın ve toplumdaki bütün herkesin sahip olduğu insan haysiyetinin ayrılmaz bir parçasıdır (İnsan Hakları Hukuku Araştırma Merkezi, [İHHAM], 2024). Çalışma hakkı sosyal devlet anlayışının gerçekleştirilebilmesi için uygulanması gereken tedbirleri esas alan sosyal bir haktır (CMBS, 2024).

2. 1. 6. 1. Çalışma Hakkı Kavramı ve Tanımı

Çalışma hakkı çalışmak için zinde ve istekli olan insanların çalışıp insan haysiyetine uygun bir kazanç sağlama durumudur (Talas, 1991). Çalışma hakkı genel olarak ülkede yaşayan yerli ve yabancılara yaş ve cinsiyet ayrımı yapmadan sürekli ve her koşulda tanınan haktır. Burada yabancılar, kadınlar, çocuklar ve gençler için istisnai hükümler uygulanmaktadır. Çalışma hakkı, hakkı kullananın sosyal konumunu koruyan bir haktır. Bu haklar kişilere özeldir ve başkalarına devredilemez. Bu durumda kişilere özel olmasının sonucu olarak iki önemli husus ortaya çıkmaktadır. Birincisi kişi bu hakkını kullanıp kullanmayacağı konusunda özgürdür. İkincisi ise çalışma işlevi bizzat kişinin kendisi tarafından yerine getirilir (Demir, 2014).

Çalışma hakkı sadece bir işe sahip olmak anlamına gelmez. Aynı zaman da çalışılan ortamın özellikleri ve şartlarının bu hakkın tamamlayıcı olmasıdır. Çalışılan yerde alınan iş güvenliği önlemleri, çalışma şartlarının sağlık koşullarına uygun olması, çalışma saatlerinin yeterli düzeyde olması, alınan ücretin işin koşullarına bağlı yeterli düzeyde olması, hak edilen yıllık izinlerin kullanılması, istirahat ve mola saatlerinin olması, bireyin fiziksel özelliklerine uygun işlerde çalışması ve sosyal güvenlik haklarını da kapsamaktadır (Kaboğlu 2010'dan aktaran Kaya & Ertuğrul-Yılmaz, 2016, s. 61). Çalışma hakkı hiç kimseyi ayırmadan toplumdaki bütün herkesin sahip olduğu temel bir haktır, bu sebeple yaş, cinsiyet ve yurttaşlık ayrımı olmadan herkes yararlanır. Her ne kadar bireysel olarak kişilere tanınmış bir hak olsa da kullanılması devletler nezdinde belirli kurallarla sağlanmaktadır (Şen, 2014). Çalışma hakkı kişinin kendisi ve aile bireylerinin hayatlarını devam ettirebilmeleri adına önemli olduğu kadar aynı zamanda kişi yaptığı iş sayesinde toplumda tanınırlığını artıran ve sosyal yönden gelişimini destekleyen bir haktır. Çalışma hakkı gelir getirici özelliğinin yanında sosyal olarak bireylerin gelişimine katkı sağlamaktadır. Türkiye'de çalışma hakkı gerek ülkemizde çıkarılan kanunlarla gerekse de ülkemizin taraf olduğu uluslararası antlaşmalarla çalışan bireylerin hakları koruma altına alınmıştır.

2. 1. 6. 2. 1982 Anayasasına Çalışma Hakkı ve 4857 Sayılı İş Kanunu

Çalışma hakkı 1982 Anayasasının 48 ila 55. maddeleri arasında çalışma hakkı ile ilgili olan maddeler düzenlenmiştir. Buna göre;” Çalışmanın herkesin hakkı ve ödevi olduğu, herkesin istediği alanda çalışabileceği, kimsenin gücünün yetmediği işlerde çalışamayacağı, çalışanların sendikalaşma, toplu sözleşme ve grev haklarının olduğu, bunun yanında herkesin belirli bir ücret karşılığı çalışacağı güvence altına alınmıştır. Bunun yanında 4857 sayılı İş Kanununun 1. Maddesine göre; İş verenler ile çalışanlar arasında bir sözleşmeye bağlı olarak hak ve ödevler düzenlenmektedir (CMBS, 2024).

2. 1. 6. 3. Uluslararası Çalışma Örgütü

Sanayi devrimiyle birlikte ortaya çıkan buharlı makinelerin sonrasında atölyeler ve bireysel emeklerle üretim yapan küçük çaplı işletmeler yerini büyük fabrikalara bırakmış, küçük işletmelerin yaptığı üretimler artık büyük fabrikalarda yapılmaya başlanmıştır. Bununla birlikte dönemin esnaf toplulukları haliyle işlevsiz hale gelerek önemini yitirmeye başlamıştır. Bu dönemde usta-çırak ilişkisi yerine işçi-işveren ilişkisi önem kazanmıştır (Yolcu & Alaca, 2021). Sanayi devrimiyle birlikte ortaya çıkan yeni teknolojilerin insanların refah seviyelerini yükseltmesinin yanında ortaya çıkacak olan kitlesel göç hareketleri işgücünü ve toplumda süregelen ananevi kuralların kaybolması ve yeni sorunlarla beraber “büyük kitlelerin istismar edilmesini, güvencesiz bırakılmasını” da tetiklemiştir (Thompson, 1966’dan aktaran Büyükdere, 2019, s. 65).

Çalışan sınıfının yapmış olduğu mücadeleler, çalışanların karşı karşıya kaldıkları kötü koşullara bazı çevrelerden duyulan tepki, Rus ihtilalinin yayılma korkusu, gelir miktarının az olması ve fiziksel olarak kötü çalışma koşulları gibi sorunların çözüme kavuşturulabilmesi için (Koç, 2000) çalışan sorunlarının çözüme kavuşturulması adına uluslararası temsilcilerden olan ILO, Birinci Dünya Savaşı sonrasında 1919 yılında Versay Barış Antlaşmasına bağlı olarak kurulmuştur. ILO’nun amacı işçi sınıfının çalışma koşullarına dünya genelinde bir standardizasyon sağlayan sözleşmeler geliştirmektir (Çolak, 2019).

Günümüzde hala yürürlükte olan ve ILO’nun en önemli unsuru kabul edilen ILO anayasasının başlangıç kısmında;

Evrensel ve kalıcı bir barışın ancak sosyal adalet temeline dayalı olması nedeniyle;

Çok sayıda insan için, adaletsizliğin, sefaletin ve yoksulluğun bulunduğu çalışma koşullarının varlığı ve bunun dünya barışı ve ahengini tehlikeye düşürecek bir hoşnutsuzluğa yol açtığı ve bu koşulların örneğin günlük ve haftalık maksimum çalışma saatlerinin düzenlenmesi, işçilerin işe alınması, işsizliğe karşı mücadele, yeterli yaşam koşullarını sağlayacak bir ücretin güvence altına alınması, işçilerin genel ve mesleki hastalıklara ve iş sırasında meydana gelen kazalara karşı korunması, çocukların, gençlerin ve kadınların korunması, yaşlılık ve maluliyet aylıklarının bağlanması, eşit işe eşit ücret ilkesinin tanınması, sendikal özgürlük ilkesinin sağlanması, teknik ve mesleki eğitimin düzenlenmesi ve benzer diğer önlemler bakımından bu koşulları iyileştirmenin acilen gerekliliği nedeniyle; Gerçekten insancıl koşullara sahip bir çalışma düzeninin herhangi bir ulus tarafından kabul edilmemesi kendi ülkelerinde çalışanların durumlarını iyileştirmeyi arzu eden diğer ulusların çabalarına engel oluşturması nedeniyle; Adalet ve insaniyet duygularından hareketle, aynı zamanda sürekli bir dünya barışını sağlamak arzusu ve bu belirtilen hedeflere ulaşmak amacıyla hareket eden Yüksek Akit Taraflar, Uluslararası Çalışma Örgütü’nün işbu Anayasasını onaylarlar.” denilmektedir (ILO, 2024).

ILO anayasasının bu kısmından dünya da çalışanların haklarının korunması için çalışmaların yapıldığı anlaşılmaktadır.

2. 1. 6. 4. Philadelphia Konferansı

Çalışanların korunması adına ILO anayasasından sonra gelen en önemli belge ILO'nun çağrısı üzerine 1944 yılında Philadelphia Konferansıdır. İnsanlık için adaletin var olması kadar önemli olan dünya da refahın ve huzurun sağlanabilmesi için bireylerin çalışma şartlarının da düzenlenmesi gereklidir. Kaldı ki bu durum özellikle İkinci Dünya Savaşından sonra kendini iyice hissettirmiş ve ILO'nun öncülüğünde 10 Mayıs 1944 yılında Philadelphia katılımcı devletlerarasında bir toplantı yapılarak çalışanların haklarıyla ilgili önemli kararlar alınmıştır. Bu konferansta yer alan İnsanların ihtiyaçlarını karşılamak elzemdir, bütün ülkeler yılmayacak bir şekilde halkının iyiliği için çalışanlar ve işveren temsilcileriyle aynı şartlarda yapacak oldukları anlaşmalar ve verecek oldukları demokratik kararlar sayesinde uluslararası standartlara uygun olacak şekilde çalışmalarını yürüteceklerdir (Saymen, 1961).

Philadelphia konferansı ile birlikte aşağıda yer alan 4 ana prensip yeniden teyit edilmiştir;

- a. Emek bir ticaret metası değildir.
- b. Söz ve cemiyet kurma serbestisi devamlı bir ilerlemenin zarurî şartıdır.
- c. Nerede olursa olsun fakirlik bütün insanların refahı için bir tehlikedir.
- d. İhtiyaca karşı savaş, her millet tarafından, yorulma k bilmez bir azimle ve kanunun iyiliğini sağlamak üzere, işçi ve işveren temsilcilerini n hükümet temsilcileri ile eşit şartlar içinde yapacakları serbest tartışmalara ve verecekler i demokratik kararlara hâkim olacak, devamlı ve müşterek bir milletlerarası gayretle yürütülecektir (Süngütay, 2012).

2. 1. 7. Spor Kavramı

Ortaya çıkışı insanlık tarihiyle paralel olan spor, toplumsal hayat için önemli bir role sahiptir. Geçmişten günümüze sürekli olarak gelişimini sürdüren spor, ekonomik şartlar, sanayileşme sonrası kentsel nüfusun artması ve buna bağlı olarak iş yaşamı sonrası insanların boş vakitlerinin olması, bireysel sağlık problemleri gibi nedenlerle insanların günlük hayatında önemli rol almıştır (Koruç & Bayar, 2004). Spor, insanın günlük yaşamında yapmış olduğu fiziksel faaliyetlerle birlikte bireylerin, duygusal, sosyal ve bilişsel bakımdan gelişimini sağlayarak hayat standartlarının yükselmesi noktasında önemli katkılar sunan bir olgudur (Aydın, 2019). Bireyin çevresini sosyal bir çevre haline getirirken var olan yeteneklerini geliştiren, belirli kurallarla yapılan araçlı veya araçsız, bireysel ya da toplu olarak boş zaman faaliyeti olarak veya profesyonel meslek olarak yapan bireyleri sosyalleştiren, toplumla bütünleştiren, ruh ve fiziği geliştiren rekabetçi, dayanışmacı ve kültürel bir olgudur (Erkal, 1982'den aktaran Cengiz & Taşmektepligil, 2016, s. 220).

Spor; fiziksel, psikolojik ve sosyolojik sonuçları olan, sosyal ilişkileri de içeren geniş kapsamlı bir süreci tanımlayan kolektif bir kelime olarak ifade edilmektedir (Coalter, Allison, &

Taylor, 2000). Spor insanların sadece fiziksel özelliklerini geliştiren ve yalnızca fiziksel olarak yapılan bir eylem değil aynı zamanda bedeninin yanında insanın zihninin, zekâsının, duygularının bir arada olduğu bir denetleme mekanizmasıdır (Erdemli, 1997). Spor, bireylerin birtakım kurallar çizgisinde gelir getirici bir karşılık için veya tamamen hobi olarak araçlı ve araçsız bireysel ya da takım olarak, doğayla, karşısındaki rakiple ve kendisiyle olan rekabeti neticesinde fiziki ve zihni becerilerini ön planda tuttuğu, geliştirdiği etkileşim alanı ile spor ile uğraşan meslekleri ve onların faaliyetlerini içerisine alan bir kavramdır (Erten, 2006). Ayrıca dünyadaki tüm kültürleri, dilleri ve etnik kökenine bakılmaksızın tüm insanları birleştiren bir toplumsal olaydır. Bu kavram insanları hareket ettirirken bunun yanında eğlendirici oyunlar oynamasını, bireylerin sosyalleşmesini ve toplumda saygınlık kazanma gibi ihtiyaçlarını karşılamasını sağlarken aynı zamanda gelir getirici tarafın olduğundan bireyler tarafından tercih edilebilmektedir (Heper, Sertkaya, Koca, Ertan, Kale, & Terekli, 2012).

Spor kavramı anayasanın 58 ve 59. maddelerinde; “Devlet, istiklâl ve Cumhuriyetimizin emanet edildiği gençlerin müspet ilmin ışığında, Atatürk ilke ve inkılâpları doğrultusunda ve Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü ortadan kaldırmayı amaç edinen görüşlere karşı yetiştirme ve gelişmelerini sağlayıcı tedbirleri alır. Devlet, gençleri alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu maddelerden, suçluluk, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan ve cehaletten korumak için gerekli tedbirleri alır” (Madde 58). Bir diğer madde de “Devlet, her yaştaki Türk vatandaşlarının beden ve ruh sağlığını geliştirecek tedbirleri alır, sporun kitlelere yayılmasını teşvik eder. Devlet başarılı sporcuyu korur” (Madde 59) şeklinde tüm bireylerin yapabileceği anayasal bir hak olarak belirtilmiştir (CMBS, 2024).

2. 1. 7. 1. Sporun Tarihsel Gelişimi

Tarihteki ilk sporlar insanların doğadaki diğer canlılarla ve diğer insanlarda girmiş oldukları mücadeleler neticesinde hem savunma hem de saldırı maksatlı araçlı veya araçsız şekilde yapılarak başladığı ortak bir kanıdır (Heper vd., 2012). Sporun ilk olarak ne zaman ve nerede başladığını söyleyebilmemiz olanaksızdır. Fakat sporun başlangıcının ilk insanların hayatta kalabilmek için doğayla uyum sağlama ve baş etme gerekliliklerinden doğduğunu söyleyebiliriz. Sporun tarihinin ilk insanların bazı fizyolojik ihtiyaçlarını karşılayabilmek için avlanma, av olmamak için kaçmaları gibi doğa unsurlarıyla verdiği mücadeleler esnasında yapmış olduğu hareketler ve bu işlemleri yapabilmek için kullanmış olduğu aletlere dayandığı genel geçer bir düşüncedir (Tekin & Tekin, 2014). Tarihte insanların sosyoekonomik durumuna bağlı olarak bireylerin hayatta kalma mücadelesi olarak kullanılan spor bazıları içinde tamamen hobi maksatlı olarak yapılmaktadır. Krallar ve onun yanın bulunan asiller zevk için avlanarak spor yapmakta iken halk avlanmayı hayatta kalabilmek mücadelesi olarak yapmaktaydı (Arıkan & Çimen, 2021).

Antik Yunan'da dağların sayısı bir hayli fazladır ve buna oranla ova sayısı oldukça azdır. Hal böyle iken dönemin geçim kaynaklarının başında gelen tarım için tarım arazilerinin sayısı yetersiz kalmış, bundan ötürü kaynakların az olması, denizlerde yapılan faaliyetler ve şehir devletleri arasında meydana gelen savaşlar insanları doğaya ve düşmanlara karşı mücadele etmeye sevk etmiştir. Antik Yunan'da sporcular arasında oluşan rekabetçi ruhun buradan geldiği söylenebilir (Dokuzoğlu, 2023). Antik çağlarda ise sporun tanrılar adına düzenlenen etkinlikler şeklinde yapıldığı, bu etkinliklerin bazılarının disk atma, güreş, koşu ve okçuluk gibi etkinlikler olduğu belirlenmiştir. Özellikle Antik Yunanda düzenlenen olimpiyatlar bu etkinliklerin başında gelmektedir. Antik olimpiyatlarda spor faaliyeti belli kurallar çerçevesinde yapılırdı. Olimpiyatlarda yarışmacılar çıplak olmak zorundaydı. Sporcular ve hakemler adil olacaklarına dair yemin ederlerdi. Kurallara uymayanlar ağır biçimde cezalandırılır ve stadyuma giden yol üzerinde yapılan heykelerde hile yapan sporcuların isimleri bulunurdu. Yarışmalara katılan tüm yarışmacılar bu yoldan geçip stadyuma giriş yapmak zorundaydılar (OMSC, 2002'den aktaran Tekin & Tekin, 2014, s.133).

Antik olimpiyatlar zamanla bazı devletler tarafından yasaklanarak uzunca bir süre yapılmamıştır. Olimpiyat ruhunu tekrar başlatmak isteyen Baron Pierre de Coubertin'in çalışmaları modern olimpiyatların kurulmasına öncülük etmiştir. Coubertin'in uzun süren çalışmaları ve uğraşları neticesinde 1896 yılında Atina da yeniden başlatılan Modern Olimpiyatlar birtakım kurallar çerçevesinde yapılmaya başlanmıştır. Oyunlar amatör sporcular tarafından 4 yılda bir farklı ülkelerden sporcuların katılımıyla amatörlük ruhunun korunarak yapılması gerektiği kararı alınmıştır (Özdilek, Şentürk, & Döşyılmaz, 2003).

Türklerde ise hayatın doğal akışında beden hareketleri yer almaktadır. Öyle ki yapılan hareketler toplumun her kesimine yayılmış ve tüm toplum tarafından benimsenmiştir. Toplum tarafından bu denli benimsenen spor insanların hem sağlıklı olmasını hem de savaşçı bir kültüre sahip olan Türk toplumuna önemli başarılar kazandırmıştır (Dever & İslam, 2015). Türkler mabetlerde kurulan kulüpler eşliğinde sıklıkla büyük organizasyonlar düzenler, bu organizasyonlarda üç gün üç gece boyunca güreş, koşu, atlı, toplu ve ok ile yarışmalar yapılırdı. Atlas bir kumaş üzerinde bulunan küçük hedefe oku vuran kişi, o toplumun bir günlük beyi olmakla mükâfatlandırılır (Kolbaşı, 2005'ten aktaran Özen, 2012, s. 9). Hunlarda kadınlarda ata binme, ok atma, güreşme gibi bedenini geliştiren faaliyetlere katılarak sağlıklı olmalarına önem vermiştir (Kafesoğlu, 1984'ten aktaran Dever & İslam, 2015, s. 48).

Osmanlı devletinde de tıpkı önceki dönemdeki Türk devletlerinde olduğu gibi spor faaliyetlerini savaşa hazır olmak için kullanılmaktadır. Bu nedenle okçuluk, binicilik ve kültürün devamını sağlamak için güreş sporuna değer verilmiştir (Dever & İslam, 2015). Osmanlı Devletinde Tanzimat ile birlikte spor alanında da yenileşme faaliyetleri kendini göstermeye başlayarak, spor yerini geleneksel oluşumlardan kulüp faaliyetlerine bırakmıştır. Bunun sonucunda

Türklere özgü geleneksel spor faaliyetlerinin yerine evrensel olarak kabul gören spor faaliyetleri yerini almıştır. Tanzimat dönemi sonrası beden eğitimi ve spor olarak hayatı öğreten bir faaliyet olarak okulların ders planlarında kendine yer edinmiştir (Kıyıcı, Konca, & Burmaoğlu, 2010). II. Meşrutiyet'in ilanıyla birlikte çıkan Cemiyetler Kanunu ile sporla ilgilenen Türk gençlerine kulüp kurma hakkının gelmesi Türk gençlerinin spor yapmaya yönlendirilmesindeki ilk çabalardandır (Özmaden, 2010). II. Meşrutiyet ile birlikte çıkan Cemiyetler Yasası sonrası kurulan kulüplerin sayısı giderek çoğalmaya başlamış, bunların içerisinde Türk kökenli kulüplerinde yanında yabancı kökenli kulüpler kurulmuştur. Hal böyle olunca kulüpler arasında etnik ve siyasi olarak sorunlar ortaya çıkmaya başlamış ve durum giderek karmaşık bir hal almaya başlamıştır. Ortaya çıkan bu karmaşayı düzenlemek için Türk sporunun çağın gerekliliklerine uygun modern bir hale getirilebilmesi için birtakım düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktadır (San 1963'ten aktaran Özmaden, 1999, s. 49).

Türkiye'deki spor ve beden eğitimi yapan kulüplerin aralarındaki iş ve işlemleri düzenlemek, onlara idari anlamda katkı sağlamak, Türk sporunu içerde ve dışarda tam yetkiyle temsil etmek ve sporcuların yetişmeleri için yeni kurulacak kulüplere onay vermek için (Fişek, 1983), TİCİ (Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı)'nin önceli olarak geçiş aşaması için kurulan bu yapıya İdman İttifakı Heyetti Muvakkatesi denilmektedir (Özmaden, 1999). TİCİ 1924 yılında kamu yararı sağlayan bir yapı olarak kabul edilmiştir. TİCİ'ye göre; Türkiye de sporun uygulanması bilime dayalı olarak gelişerek Türk sporu buna bağlı olarak hem ülke içerisinde hem de ülke dışında temsil edilecektir. TİCİ bu amaçları çerçevesinde gençlere millilik şuurunu aşılayarak Cumhuriyetle birlikte Türklük bilincini geliştireceği ve gençlerin ülkeyi temsil edecek olmalarının onları motive edeceğini düşünmüştür (Yıldırım, 1996).

Türkiye'de birçok spor dalının ve kulüplerinin ilk örgütsel yapısı olan TİCİ'nin amaçları incelendiğinde milli duygulara hitap eden bir kuruluş olduğu ortaya çıkmaktadır. Kuruluş metninde savaş döneminin gerekliliğinden ötürü zor durumda ve bunalımda olan milleti spor aktivitelerinin kurtaracağı düşünülmektedir (Bayazit & Boz, 2017). Devlet TİCİ aracılığıyla sporu düzenlemeye çalışarak ham yurt içinde hem de yurt dışında temsil etmeye yetkili tek spor organizasyonu olarak görmüş ve bunun için kuruluşa maddi olarak imkanlar sağlamıştır (Aykın, 2013). TİCİ'yi sırasıyla Türk Spor Kurumu, Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü takip ederek günümüzde Türk sporu Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlı olarak faaliyetlerini sürdürmektedir.

2. 1. 7. 2. Sporcu

Spor kavramının tanımlarından anlaşılacağı üzere spor genel itibariyle hem fiziksel hem de zihni organlar kullanılarak insanların yapmış oldukları faaliyetler olarak nitelendirilebilir. Spor faaliyetlerinin bir kısmı insanların bedensel gücü ve yeteneklerini kullanarak bir kısmı ise zihin gücünü kullanarak gerçekleştirmektedir. Sporla uğraşan kişilere sporcu denilmektedir. Türkiye de

spor amatör, profesyonel ve gizli profesyonel olmak üzere 3 şekilde yapılmaktadır. TDK 'da yer alan tanım itibarıyla amatör kelimesinin karşılığı bir işi gelir kazanma amacı olmadan sırf hobi olarak sevk için yapan kimsedir. Profesyonellik ise meslek olarak bir işi yapan kimsedir şeklinde tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu, [TDK], 2024). Tanımlardan hareketle amatörler sporu sırf zevk için, gizli profesyoneller amatör olarak hareket eden ancak vaktinin çoğunu bu spor dalıyla geçiren ve böylelikle maddi bir kazanım sağlamak için, profesyoneller ise sporu tamamen gelir elde etmek için yapmaktadırlar (Tekin vd., 2016).

2. 1. 7. 2. 1. Amatör Sporcu

Amatörlükten bahsedebilmek için sporcunun sporu meslek olarak veya sporu sürekli maddi kazanım elde edebilmek maksadıyla yapmaması gerekir (Küçükgüngör, 1998). Amatör kelimesi bir işin meslek olarak değil sadece hobi maksatlı yapılması demektir. Amatör sporcular, seçtikleri spor dalını zevkleri adına sırf spor yapmak için icra ederler. Yaptıkları bu spor dalından herhangi bir maddi kazanım ya da hediye beklemezler. Kısaca amaçları sporu bir iş dalı olarak görmek ve bu iş dalından maddi kazanç sağlamak değildir (Tekin vd., 2016). Amatör sporculuk herhangi bir ekonomik kazanım veya buna benzeyen bir amacı olmaksızın sportif aktivitelere eşlik etmektir. Amatör spor herhangi bir ekonomik kazanım olmadan bireylerin keyfi olarak yaptıkları uygulamalardır (Öztürk, 1998).

2. 1. 7. 2. 2. Profesyonel Sporcu

Profesyonel sporcu kendini belirli ve organize planlar dahilinde ekonomik bir getiri kazanmak maksadıyla spor yapan kişidir (Küçükgüngör, 1998). Profesyonel olarak spor yapan kişiler bu alanı bir iş kolu olarak görüp vaktini bu spor dalına harcayarak maddi olarak elde ettiği gelirle hayatını idame ettiren kişidir (Tekin vd., 2016). Profesyonellik herhangi bir spor dalını iş kolu olarak kabul edip ondan maddi gelir elde ederek hayatını sürdürebilmek amacıyla organizasyonlara katılmaktır. Profesyonel sporcunun ana amacı hayatını sürdürebilmektir. Sporcu uğraştığını spor dalı için çaba sarf eder, vaktinin bu spor dalı için harcar ve nihayetinde katıldığı müsabakalar sonrasında maddi kazanım elde eder. Profesyonel olarak kazanımların elde edilebilmesi için kulüpler ile sporcular arasında düzenlenecek bir kontratın olması şarttır (Öztürk, 1998). Sporda ortaya çıkan profesyonellik algısı sporun maddi gelir kazancının yanında eğlenceli olması sporcuların kendilerini geliştirerek yıldız sporcu konumuna getirmiş, böylelikle sporcu markalaşıp maddi kazanımlarını artırarak profesyonelleşmiştir (Aydın, 2007).

Türkiye de herhangi bir spor dalının profesyonel olarak atfedilebilmesi için 28.05.1986 tarihinde yayınlanan resmi gazetede yürürlüğe giren 3289 sayılı Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunu madde 24'e göre, Merkez Danışma Kurulunun da görüşü

alınmak suretiyle Gençlik ve Spor Bakanı tarafından belirlenmesi, kurulacak spor dalının idari yapısının ve bağlantılarının ilgili federasyonun tüzüğüyle düzenlenmiş olması gereklidir (Aydın, vd., 2017).

Türkiye de profesyonelliğin tam manasıyla uygulandığı spor dalı olarak futbol gösterilmektedir. FIFA (Uluslararası Futbol Federasyonları Birliği) tarafından 1 Temmuz 2005’de yayınlanan Oyuncuların Transferi ve Statüsü Talimatında profesyonellik açıklanarak, açıklananlar dışında kalan sporcular amatör sporcu olarak belirlenmiştir. Talimata göre profesyonel futbolcu, çalıştığı kulüp ile kontrat imzalayan ve kontrat süresince gerçekleşecek giderlerinin karşılanmasının yanında aynı zamanda kulüpten para alan kişidir. Bu kişilerin dışında geri kalan diğer oyuncular ise amatör olarak kabul edilmektedir (Baştürk, 2007). Talimatta da belirtildiği üzere futbol müsabakalarına katılım sağlayan sporcular profesyonel ve amatör olarak ikiye ayrılmıştır. Profesyonellikte spor yapılan kulüple sporcu arasında bir kontrat imzalanırken, amatörlükte böyle bir kontrat bulunmamaktadır (Aydın vd., 2017). 5894 sayılı Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun’un (TFFKGHK) verdiği yetki ile düzenlediği Profesyonel Futbolcuların Statüsü ve Transferleri Talimatında (PFSTT) amatör ve profesyonel futbolcu tanımlarını yapmış buna göre profesyonel futbolcu; *“bir kulüple yazılı sözleşme yapmış olan ve kendisine futbol faaliyetleri kapsamında yaptığı harcamalardan daha fazla miktarda ödeme yapılan futbolcu”* olarak tanımlanırken amatör futbolcu ise *“profesyonel futbolcu tanımının dışında kalan tüm futbolcular olarak kabul edilir”* olarak belirtilmiştir (CMBS, 2024).

2. 1. 7. 3. Sporcuların Sosyal Güvenliği

Giderek kitlesini artıran sporun bireylerin geçimlerini sağlayabilecekleri bir meslek dalı haline gelmeye başlamıştır. Dolayısıyla değişen koşullara ayak uydurulabilmesi adına yasaları yeniden düzenlemek gerektiği kaçınılmaz bir gerçektir. Bu düzenlemeler ülke ekonomilerine katma değer yaratma noktasına gelen spor alanında yapılacak olan hukuki düzenlemelerin, güncel gelişmelere paralel olarak çağa uygun bir şekilde yapılması gerekmektedir.

Spora ilgi duyan bireylerin gün geçtikçe çoğalması, bireylerin sporu bir uğraşı olarak görmesi ve sporun daha da yaygınlaşması sporun devletler tarafından önem verilmesi gereken bir alan olduğunu göstermektedir (Öner, 2011). Küreselleşmenin artması dünyadaki bütün toplumlara çeşitli yenilikler getirmekte, toplumları birleştirici bir özelliği olan spor/futbol da bu yeniliklerden nasibini almaktadır (Bıçakçı, 2013). Spor iktisadi, siyasi ve milletlerarası iletişimi sağlamak için son derece önemli, dünyada ki hemen her ülke de basın tarafından son derece önem verilen, hayatımızın her anında vazgeçemeyeceğimiz bir sosyal durum haline bürünmüştür (Amcaoğlu & Yetim, 2018). Bundan dolayı futboldan yalnızca bir spor dalı olarak bahsetmek yeterli değildir, futbolun aynı zamanda ekonomik boyutları olan endüstriyel bir meslek haline geldiği söyleyebiliriz (Uluyol, 2014). Profesyonel sporcular sporu maddi bir beklenti için yaparken amatör sporcular da

böyle bir durum söz konusu değildir. Türkiye’de kanuni olarak sadece futbolda profesyonellikten söz edebiliriz ancak maddi kazanç sağlanan basketbol, voleybol gibi diğer spor dallarındaki sporcular yarı profesyonel olarak sayılmakta ve sosyal güvenlik hakları konusunda amatör sporcular ile aynı durumda yer almaktadır. Bunun sonucu olarak sporcuların sosyal güvenliği açısından bir yeknesaklık sağlanamamasından dolayı sorunlar ve eksiklikler ortaya çıkmaktadır (Mil, 2010).

2. 1. 7. 3. 1. Dünya’da Sporcuların Sosyal Güvenliği

Çalışmanın bu bölümünde dünya da bazı ülkelerin sporcuların sosyal güvenlik hakkı ile ilgili yaptıkları uygulamalara yer verilmiştir.

2. 1. 7. 3. 1. 1. Avusturya

Avusturya’da çok çeşitli spor branşları olmasına rağmen hukuki olarak yerlerinin belirlenmesine yönelik tartışmalar sürmektedir. Sporcuların yaşamış oldukları kazalar sonrası sakat kalmaları veya ölmeleri neticesinde birçok hukuki kararlar bulunmasına rağmen sporcuların sosyal güvenlik sistemindeki yerleri belirsizliğini hala korumaktadır. İcra edilen spor dalının hobi maksatlı mı veya iş kolu olarak mı görülmesini hukuki açıdan incelenmesi gerekmektedir (Firlei, 1988’den aktaran Gökdoğan, 2023, s. 95). Tüm bunların yanında Avusturya da sporcular için özel sigorta uygulaması bulunmakta, özel sigortaların ödeme şartları sporcuların kişisel tercihlerine ve belirleyeceği özel niteliklere uygun olarak düzenlenmektedir. Böylece Avusturya da sporcular için kamu tarafından oluşturulmuş herhangi bir yasa bulunmamakta, sporcuların sosyal güvenliği kamu gücü tarafından zorunlu tutulan sigorta primleri ve sporcular tarafından özel olarak yaptırılan sigortalar aracılığıyla sağlanmaktadır (Jandl, 2020). Sonuç olarak Avusturya, iş hukuku ve sosyal güvenlik hukuku bakımından spor yapan bireylerin yaptıkları spor dalının bir meslek kolu olarak görülmesinin belirsizlik yaşandığı ve sporcuların karşılaşılabilecekleri olumsuzluklara karşı onları koruyabilecek sporculara özel bir sosyal güvenlik sisteminin olmadığı ülkelerdendir.

2. 1. 7. 3. 1. 2. Hollanda

Hollanda da sporcuların sosyal güvenlik sistemi içerisinde haklarının uygulanabilmesi için sporun hukuki açıdan meslek olarak görülmemektedir. Sporcuları koruyan özel sigorta uygulaması bulunmakta, sigorta primi ödeyen sporculara özel olarak herhangi bir hak tanınmamaktadır. Bunun yanında sporcu kulüpleri için çalışma yasası bulunmakta, bu yasa spor kulübünde çalışanları kapsamaktadır. Sonuç olarak kanuni açıdan sporcuların sigorta yapılmasına ilişkin herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Hollanda Olimpiyat Komitesi ve Hollanda Spor Federasyonu sistemin daha işlevsel hale gelebilmesi için birleşmiş, bu yapı Hollanda sporunu geliştirebilmek adına uyum

içinde hareket etmektedirler. Bu kurumlar özel sigorta uygulaması aracılığıyla “Topsportpolis” adı verilen sigorta ile başarılı sporcuları karşılayabilecekleri olumsuz durumlara karşı korurken sporcuların gelecekleri adına korunmasını da sağlamaktadır. Bununla birlikte Ulusal Spor Politikası kapsamında spor kulüplerine üye olan sporculara özel olan Ulusal Spor Poliçesi bulunmakta, bu poliçe amatör olarak nitelendirilebilecek sporcuları olumsuz durumlardan korumayı amaçlamaktadır (Gökdoğan, 2023).

2. 1. 7. 3. 1. 3. Amerika Birleşik Devletleri (ABD)

ABD de farklı seviyelerdeki spor branşlarını bir arada bulunduran temel bir yapı bulunmamaktadır. Lise, üniversite ve profesyonel ligler spor aktivitelerinin yapıldığı yerlerdir. Okullar eğitimin yanında çocukları ve gençleri spora yönlendirme de sorumluluk sahibidir (Gems & Pfister, 2009). ABD’de üniversiteler ve kolejler spor müsabakalarına bir hayli önem vermektedir (Davies, 2012). Bu sistem başka hiçbir ülkede bulunmamaktadır. Bu sistem Amerika’da ki toplumun önem verdiği bir sistem olarak gelişimini günümüzde de devam ettirmektedir (McClellan, King, & Rockey, 2012). Avrupa da spor alanında spor kulüpleri popüler olarak görülmekte, ABD’de ise kolej takımları başta olmak üzere okullar tarafından birçok spor branşında oluşturulan spor takımları popülerdir (Gems & Pfister, 2009).

Sporcuların sosyal güvenliği sağlık sigortası açısından bireysel olarak sorumluluk sporculara bırakılmıştır. ABD’de önemli bir yere sahip olan kolej sporlarını ve sporcularını akademik olarak geliştirmek ve aynı zamanda destek sağlamak amacıyla National Collegiate Athletic Association (NCAA) kurumu 1906 yılında kurulmuştur. NCAA’ya göre spor branşları amatör olarak görülmektedir. Kanuni olarak ABD’de amatör sporcuların ücret karşılığı spor yapmaları yasaktır. Bundan dolayı sporculara maaş ödemesi yerine burs şeklinde ödemeler yapılmaktadır. ABD’de tüm bunların yanında belirli şartları sağlayan elit sporcuları desteklemek amacıyla “Elit Sporcu Yardım Programı (EAAP)” kuruluşu bulunmaktadır (Gökdoğan, 2023).

2. 1. 7. 3. 2. Türkiye’de Sporcuların Sosyal Güvenliği

Sporda sosyal güvenlik kavramıyla ilgili Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren günümüze kadar gerek spor şuralarında, gerek 5 yıllık kalkınma planlarında yapılan tasarımlarda, çıkarılan yönetmeliklerde, yapılan bazı protokollerde spor ve sporcu sağlığı konusunda düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemelerle birlikte tüm sporcuların hakları korunmaya çalışılarak özellikle amatör spor yapan bireylerin sosyal güvenliği ile ilgili tavsiyelerde bulunulmuştur (Keten, 1979’dan aktaran Köroğlu, 2018, s. 1).

Ülkeler, vatandaşlarının hem fiziki hem de ruhi açıdan sağlıklı olabilmeleri için sporu son derece önemli bir konumda görmekte ve sporu topluma yayan çeşitli teşvik ve uygulamalar

yapmaktadırlar. Ülke gençliğinin kötü alışkanlıklardan korunabilmesi için gençler spora yönlendirilerek gelişim ve eğitimlerini sağlamaktadırlar. Bundan dolayı sporu icra edenlerin, özellikle sosyal güvenlik anlamındaki yerlerini belirlemek ve haklarını korumak ülkelerin en önemli görevlerindendir (Güçlü vd., 2013). Tüm spor dalları bir arada ele alındığında, spor endüstrisinin paydaşı olan sporcuların gerek mali gerekse de sosyal güvenlik problemleri son derece dikkat edilmesi gereken bir durumdur (Petek, 2006). Bunun yanında dünyada en çok revaçta olan ve insanlar tarafından bilinen spor dalı futboldur. Futbol bütün toplumlarda geçmişten günümüze popülerliğini sürekli artırarak günlük hayatın vazgeçilmez parçası olmuştur (Erdoğan, 2008).

Futbol dünya da milyonlarda taraftarının olmasının yanında tüm çalışanlarıyla yüz binlerce iş göreni olan çok büyük bir sektör haline gelmiştir. Bu sektörün vazgeçilmezleri ve onu asıl tanıtanı hiç şüphesiz futbolculardır. Futbolcular verdikleri emekleri sportif yetenekleriyle birleştirip dünya da futbolun tanıtımını yaparak onun bir sanayi haline gelmesini sağlamışlardır (Öcal, 2002). Futbolun bu popülerliğe ulaşmasındaki en önemli pay profesyonel futbolcularındır. Profesyoneller için spor faaliyetleri onların mesleği haline gelmiştir. Bu sebeple yaşantılarını bu faaliyetlere uygun olan bir düzene koymak durumunda kalarak bu şekilde sporculuk faaliyetlerinden ücret kazanmaktadırlar. Profesyonel sporcular diğer tüm çalışanlar gibi mesai yapmakta, çalıştıkları yerler spor tesisleri veya kulüplerdir (Kuru & Atılğan, 2022).

Profesyonel olarak spor yapan bireyler kulüpleriyle bir hizmet akdine yani bir sözleşmeye bağlı olarak çalışmaktadır (Küçükgüngör, 1998). Bu sebepten ötürü 5510 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 4/a maddesi gereğince “kulüp ile sporcu arasında yapılan sözleşme” gereği profesyonel sporcular sigortalı sayılmakta ve kulüpler tarafından sigorta yatırılmakta, amatör sporcular da ise kulüplerle aralarında herhangi bir iş akdi veya sözleşme olmadığı için bu kapsamda sayılmamaktadır. Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından 2013 yılında çıkarılan 2013/11 sayılı genelgenin Sigortalı Sayılanlar başlıklı kısmının 1.14’üncü kısmında Profesyonel sporcular yer almış, bu maddeye göre; “*Profesyonel sporcu herhangi bir spor dalını kendine meslek edinen, yapmış oldukları spor dalı ile ilgili kulüplerle hizmet akdi imzalayarak hukuki olarak çalışan kişidir.*” denilmektedir. Buna göre profesyonel sporcular ile kulüp arasında imzalanan sözleşmelerle sporcuların bir kısım hakları korunmakta ancak bu durum sosyal güvenlik hakları konusunda yeterli değildir. 4857 sayılı İş Kanununun 4 üncü maddesinde İş Kanunu kapsamına girmeyen iş kolları arasında sporcular da yer almaktadır. Bu sebeple sporcuların kıdem tazminatı, ihbar tazminatı ve senelik izin hakları bulunmamaktadır. Fakat sporcuların İş Kanunu kapsamına girmemeleri sigorta sistemine dâhil olmalarına engel teşkil etmemektedir (Öztuna, 2015).

2. 2. Literatür Taramasının Sonucu

Araştırmanın bu bölümünde sosyal güvenlik hakları ile ilgili yurt içi ve yurt dışında yapılmış çalışmalara yer verilmiştir.

2. 2. 1. Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar

Simpson, Albani, Bell, Bambra ve Brown (2021), “Effects of social security policy reforms on mental health and inequalities: A systematic review of observational studies in high-income countries” isimli çalışmalarında sosyal güvenlik sisteminde yapılan genişlemenin veya daralmanın insan psikolojisi üzerine etkisi araştırılmıştır. Çalışma da 8 ülkenin yedi adet ekonomik veri tabanından sağlanan veriler incelenmiş, tespiti yapılan toplam 13403 kayıttan 38 kayıt çalışmaya yardımcı olması amacıyla belirlenmiştir. Bu 38 kayıttan 21’i genişletici sosyal güvenlik politikalarına, 17’si ise daraltıcı sosyal güvenlik politikalarını değerlendirmiştir. Yapılan değerlendirmelerin sonucunda sosyal güvenlik yardımlarını genişleten politikaların insanlar üzerinde olumlu ruh sağlığına neden olduğu, sosyal yardımları daraltan politikaların ise olumsuz etkiye sahip olduğu belirlenmiştir (Simpson, Albani, Bell, Bambra, & Brown, 2021).

2. 2. 2. Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar

Çalışmanın bu kısmında yurt içinde yapılmış sosyal güvenlik hakları ile ilgili çalışmalara yer verilmiştir.

İnan (2009), “Profesyonel Voleybolcuların Spor Hukuku Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi” başlıklı tezinin sonuç kısmında araştırmaya katılan profesyonel sporcuların spor hukuku kavramından haberdar olduklarını ancak büyük çoğunluğunun (%70,4) sadece transfer dönemlerinde gereksinim duyduklarını belirtmiştir. Oysaki sporcuları yakından ilgilendiren sakatlık dönemlerinde spor hukuku konusunda çok az sporcunun spor hukukuna gereksinim duyduklarını belirtmiştir. Çalışmaya katılan sporcuların büyük çoğunluğu (%85,2) spor hukuku alanında bilgiye ihtiyaçlarının olduğunu belirtmiştir. Sporcular spor hukuku alanındaki bilgilerini bir kısmını e- kaynaklardan (%47,2), bir kısmını medyadan (%18,5) bir kısmını da spor kulüplerinden (%16,7) sağlamakta oldukları tespit edilmiştir. Araştırmacı bu çalışmasında genel olarak sporcuların spor hukuku bilgi düzeylerinin düşük olduğunu gözlemlemiştir.

Baştuğ (2020), “Profesyonel Sporda Güvencesiz Çalışma: Türkiye Basketbol Ligleri Örneği” başlıklı tez çalışmasında Uluslararası Çalışma Örgütü’nün (ILO) sporcuların güvencesiz çalışma ortamları hakkında yaptığı çalışmalardan bahsederek, ILO’nun çalışmaları sonucunda Avrupa ülkeleri başta olmak üzere birçok gelişmiş ülkenin ILO’nun tavsiyeleri neticesinde sporcuların güvencesiz çalışma sorunlarının düzenlenmesi adına hukuki düzenlemeler yatırdığını belirtmiştir. Türkiye de ise sporcuların güvencesiz çalışma sorunları ile ilgili beklentileri tam anlamıyla

karşılayan bir yasal düzenleme yapılmamıştır. Baştuğ'a göre çalışma koşullarından kaynaklanan sorunların ücret, sakatlık ve iş göremezlik, kayıt dışı çalışma, iş sağlığı ve güvenliği, hafta tatili, psikolojik taciz, ayrımcılık ve fiziksel şiddet olarak belirlenmiş, sporcular tarafından kurulacak sendika ile bu sorunların çözüme kavuşabileceğini vurgulamıştır.

Cengiz, Işık ve Yıkılmış (2021), "Türkiye'de Profesyonel Futbolcuların Sendikalaşma Algıları" başlıklı makalelerinde futbolda sorunların çözülebilmesi için sendikanın öneminden bahsetmiş, ancak futbolcuların birçoğunun sendikayı bir risk olarak gördükleri, sorunların çözümünde sendikaların kurulmasına kulüplerin izin vermeyeceğini ve sendikaya üye olduklarında etiketlenme korkusu yaşadıklarını belirlemişlerdir. Çalışmada futbolda sendikalaşmanın dünyadaki örneklerine bakıldığında ise sendikalaşmayla birlikte birliğin sağladığını ve sorunların çözümünde sendikaların etkin rol oynadığından bahsedilmektedir.

3. YÖNTEM

Profesyonel futbolcuların sosyal güvenlik haklarına ilişkin sahip oldukları görüşleri tespit etmek amacıyla kurgulanan araştırmanın bu bölümünde araştırma yaklaşımı, çalışma grubu, verilerin toplanması ve analiz edilmesi, elde edilen verilerin geçerlik ve güvenilirliğine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

3. 1. Araştırma Modeli

Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı araştırmada durum çalışması (örnek olay) deseninden faydalanılmıştır. Desende durum olarak belirli bir zaman diliminde gözlemlenen olgu yer almaktadır (Gerring, 2007). Bir veya birden fazla olayın durumun bir grubun ya da birbiriyle ilintili sistemlerin derinlemesine incelendiği nitel araştırma desendir (McMillan, 2000). Sınırları belli olan ve açıkça tanımlanmış durumların ayrıntılı incelenmesi için durum çalışması tercih edilebilir. Araştırmacı ilk aşamada araştırmaya dahil edeceği durumları belirlemektedir. Bu durumlar, bir birey, grup, olay veya aktiviteleri içerebilmektedir (Creswell, 2013). Profesyonel futbolcular birey olarak tercih edilirken, sosyal güvenlik haklarına ilişkin farkındalık ve bilgi durumları ise durum olarak saptanmıştır.

Bu desende araştırma yapılırken dikkat edilmesi gereken birtakım işlem basamakları bulunmaktadır. Bu işlem basamakları aşağıdaki şekildedir:

1. Araştırma problemine çözüm üretebilecek araştırma sorularının hazırlanması,
2. Araştırma problemine ilişkin alt problemlerin belirlenmesi,
3. Analiz birimlerinin saptanması,
4. Hangi durumun çalışılacağına ortaya konulması,
5. Araştırmaya dahil edilecek olan katılımcıların seçilmesi,
6. Verilerin toplanması ve toplanan verilerin alt problemlerle ilişkilendirilmesi,
7. Verilerin analizi ve yorumlanması
8. Raporlamanın yapılmasıdır (Yıldırım & Şimşek, 2016).

Araştırma sorularının geliştirilmesinde, durum çalışmasına en uygun sorular nasıl, niçin (veya neden) ve ne sorularıdır (Yin, 2003). Örneğin, mevcut araştırmanın problem cümlesi ise “Profesyonel futbolcuların sosyal güvenlik hakları konusundaki farkındalık ve bilgi düzeyleri nasıldır?” şeklindedir. Araştırmanın problem cümlesi araştırmacıyı araştırması gereken genel bir alanı gösterirken, bu probleme çözüm üretmede araştırmacıyı daha özel alanlara yönlendirerek ayrıntılı bilgi edinmesine fırsat sağlayan alt problem cümleleri yardımcı olmaktadır. Mevcut çalışmadaki alt problem cümleleri “Profesyonel futbolcuların sosyal güvenlik hakları nelerdir?”, “Profesyonel futbolcular hangi durumlarda sosyal güvenlik haklarını kullanmaktadır?”,

“Profesyonel futbolcuların sakatlık yaşamaları durumundaki sağlık güvencesiyle ilgili deneyimleri nelerdir?” şeklinde oluşturulmuştur. Analiz birimi farklı liglerde futbol oynayan profesyonel futbolculardır. Araştırmanın durum çalışması olabilmesi için, belli bir sınıftaki öğrenciler çalışmaya dahil edilmeli veya tipiklik, aykırılık, başarı gibi kriterlere göre analiz birimi oluşturulmalıdır (Merriam, 2013). Araştırmacı analiz biriminin saptanması aşamasında, araştırmaya dahil edeceği durumları belirlemektedir. Bu durumlar birey veya grup olabileceği gibi olay ya da programlar da olabilmektedir (Creswell, 2013). Araştırma problemini en iyi şekilde ele alabileceği durum sosyal güvenlik kavramına ilişkin yaşanmışlıkları olan gruptur. Bu durumu sadece profesyonel olarak adlandırılan futbolcular karşılamaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2016).

3. 2. Çalışma Grubu;

Durum çalışmalarında örneklem seçiminde genellikle amaçlı örnekleme tercih edilmektedir (Merriam, 2013). Durum çalışmasında çalışma grubu belirlenirken, araştırmacı konuya ilişkin genel fikir sahibi olmak açısından katılımcılarla görüşme yapmakta ve (varsa) yazılı belgeleri incelemektedir. Sonuç olarak, araştırmanın genellenebilirliği geniş bir örneklemden oluşması değil, nitelikli bir çalışma grubunun seçilmesi ile sağlanmaktadır. Bu durumda, veriye ulaşmayı sağlayacak katılımcılar seçilmekte ve veri toplama aşamasına geçilmektedir (Bogdan & Biklen, 2003). Bu çalışmaya, 2024 yılında profesyonel futbol kulüplerinde futbol oynayan 6 futbolcu katılmıştır. Çalışma grubuna katılımcılar dâhil edilirken amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Bu örnekleme araştırılan konu ile ilgili zengin bilgiye sahip olduğu düşünülen durumların derinlemesine çalışılmasına olanak vermektedir (Patton, 2014; Tavşancıl & Aslan, 2001). Bu ölçütler 2024 yılı içerisinde futbol branşında profesyonel olarak futbol oynayan katılımcılar olması, araştırma konusuna ilişkin deneyim sahibi olması dikkate alındığında en az 5 yıldır profesyonel futbolcu olması olarak belirlenmiştir. Ayrıca araştırmada maksimum çeşitlilik de sağlanmıştır. Bu örneklemedeki amaç probleme taraf olabilecek sporcuların çeşitliliğini maksimum derecede yansıtmaktır. Çeşitlilik gösteren durumlarda herhangi ortay veya paylaşılan olguların olup olmadığını bulmak ve bu çeşitliliğe göre problemin farklı boyutlarına göre ortaya bir bakış açısı koymaktır (Yıldırım & Şimşek, 2011). Katılımcılar arasında maksimum çeşitlilik sağlarken futbolda farklı pozisyonlarda oynayan sporcular olmasına dikkat edilmiştir. Bu durumun gerekçesi olarak sosyal güvenlik hakları bağlamında yaşanabilecek “sakatlık”, her pozisyonda oynayan sporcu için aynı kritik öneme sahip değildir. Bu bağlamda bir savunma oyuncusu ya da hücum oyuncusu ile kalecinin karşılaşılabileceği sakatlık olasılığı farklılık göstereceğinden, sosyal güvenlik haklarına farklı pozisyonlardaki sporcuların bakış açılarının değerlendirilmesi önem taşımaktadır. Ayrıca profesyonel olarak futbol oynayan sporcuların farklı liglerden seçilmesine önem verilmiştir. Çalışma grubuna katılım sağlayan futbolcular gönüllük

ilkesi doğrultusunda dâhil edilmiştir. Çalışma grubunda yer alan katılımcıların demografik özelliklerine Tablo 1’de yer verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Değişken	Düzy	F	%
Yaş	27-30 arası	1	16,6
	31-34 arası	3	50,0
	35-40 arası	2	33,3
Eğitim Durumu	Lisans	1	16,6
	Lise	5	83,3
Hizmet Yılı	5-10 yıl	1	16,6
	11-15 yıl	5	83,3
Oynadıkları Mevki	Kaleci	1	16,6
	Orta Saha	2	33,3
	Santrafor	1	16,6
	Defans	2	33,3
Oynadıkları Lig	1.Lig	1	16,6
	2.Lig	3	50,0
	3.Lig	2	33,3

Katılımcıların yaşları 27 ila 40 arasında değişiklik göstermektedir. Katılımcıların 1’i (%16,6) 27-30 arasındadır, 3’ü (%50,0) 31-34 yaş arasında olup, 2’i (%33,3) 35-40 yaş arasındadır. Eğitim durumlarına göre 1’i (%16,6) lisans, 5’i (%83,3) lise mezunudur. Profesyonel olarak futbolculuk yılı en az 5 yaş kriteri olduğundan alt kestirim noktası 5 ile başlamıştır. Bu bağlamda 5-10 yıl arasında profesyonel futbolculuk hayatı olanların sayısı 1 (%16,6) iken, 11-15 yıl arasında hizmet yılı olanlar 5 (%83,3)’tir. Katılımcılar oynadıkları futbol mevkiine göre farklılık göstermektedir. Katılımcılardan 1 (%16,6) kaleci, 1’i (%16,6) santrafor, 2’si (33,3) orta saha oyuncusu ve 2’si (%33,3) defans oyuncusudur. Oynadıkları liglere göre de farklılık göstermektedir. Katılımcıların 1’ (%16,5) 1. Ligde, 3’ü (%50,0) ikinci lig ve 2’i (%33,3) 3. Ligde forma giymektedir. Katılımcıların deşifre olmaması adına kod isimleri kullanılarak katılımcı görüşlerine bulgulara yer verilmiştir. Katılımcılardan Ömer K1 olarak isimlendirilmiştir. 1989 doğumlu olan Ömer, lise mezunudur ve şu an lisans eğitimini sürdürmektedir. 1. ve 2. Ligde kaleci olarak forma giymiştir. 15 yıldır profesyonel olarak futbolculuk hayatını sürdürmektedir. Katılımcılardan Asaf (K2) olarak kodlanmıştır. 1993 doğumlu olan Asaf, lise mezunudur. 2. ve 3. Ligde orta saha da görev yapmıştır. 11 yıldır profesyonel olarak futbolculuk kariyerini sürdürmektedir. Katılımcılardan Ahmet, K3 olarak isimlendirilmiştir. 1993 doğumlu olan futbolcu santrafor olarak görev yapmaktadır. Profesyonel olarak 11 yıldır görev yapan katılımcı 3. Ligde forma giymektedir. Bu katılımcı lisans mezunudur. Katılımcılarda Oğuzhan K3 olarak kodlanmıştır. Katılımcı 1987

doğumludur ve lise mezunudur. Defans oyuncusu olarak 13 yıldır profesyonel futbol hayatını sürdürmektedir. Katılımcılardan Akif (K5), orta saha oyuncusu olarak 2. ve 3. Liglerde 12 yıldır görev yapmaktadır. Lise mezunudur. Son katılımcı olan Mirza (K6), 1996 doğumludur. Lise mezunu olan futbolcu şu an lisans eğitimini sürdürmektedir. Defans oyuncusu olarak 2. ve 3. Liglerde oynamaktadır.

3. 3. Veri Toplama Aracı

Veriler bir araştırmaya dâhil edilen katılımcıların herhangi bir konu veya durum hakkında sahip oldukları duygu ve düşüncelerin ortaya konulması için kullanılan bir tekniktir (Karataş, 2017). Bu teknikte amaç insanların düşünce süreçlerini, duygularını, tutum ve hislerinin, şikâyetlerinin ve tecrübelerinin anlaşılmasını sağlamaktır (Sevecen & Çilingiroğlu, 2007). Görüşmeler, katılımcıların neden belirli düşüncelere sahip olduklarını, nasıl hissettiklerini ve bu hislerin davranışlarını nasıl etkilediğini ortaya çıkarır (Bogdan & Biklen, 2003; Glesne, 2014; Merriam, 2013).

Görüşme tekniği yapılandırılma durumlarına göre üç kategoride incelenmektedir. Bunlar yapılandırılmış, yarı yapılandırılmış ve yapılandırılmamış görüşmelerdir (Merriam, 2013). Araştırmada profesyonel futbolcuların sosyal güvenlik hakkındaki görüşlerini belirlemek için Bogdan ve Biklen'in (2003) önerdiği yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Bu görüşme türü araştırmacının önceden düşünmediği ve görüşme esnasında ortaya çıkabilecek yeni durumlarda araştırmacıya bazı değişiklikler yapma fırsatı sunmaktadır (Özgüven, 2004). Başka bir ifadeyle bu görüşme türünün avantajı görüşme öncesinde görüşme sorularının kısmen standartlaştırılması, kısmen de araştırmacı tarafından cevaba açık bırakılmasıdır (Wengraf, 2001). Aynı zamanda kişinin yanıtlarının genişletmesi ve bilgi üretilmesi için gerekli ortam katılımcıya sunulmakta ve görüşmenin amacına uygun derinliğin sağlanmasına katkı sunmaktadır (Rubin & Rubin, 2005).

Veri toplama aracı hazırlanırken konu ile ilgili literatür taranması yapılmıştır. Konu ile ilgili olarak Yöktez ve Google akademik veri tabanından anahtar kelimeler girilerek yapılan sorgulamada; Koca'nın (2022) "Türkiye'de sosyal güvenlik haklarına sahip olmayan futbol hakemleri ve gözlemcilerinin kazalar/yaralanmalar yönünden durumlarının değerlendirilmesi", Köroğlu'nun (2023) Amatör sporcuların "sporcu sosyal güvenlik hakları" ile ilgili bilgi düzeyleri (Mersin Örneği), Öztuna'nın (2015) "Türkiye'de Sporcuların Sosyal Güvenliği", Amcaoğlu & Yetim'in (2018) "Sporcuların Sosyal Güvenlik Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi" Öner'in (2011) "Sporda Sosyal Güvenlik" çalışmaları tespit edilen çalışmalardan bazılarıdır. Çalışmalardan yola çıkılarak profesyonel futbolcuların sosyal güvenlik bilgi düzeylerini ölçmek için 5 adet yarı yapılandırılmış soru hazırlanmıştır. Sorular;

1. Sosyal güvenlik kavramı hakkında neler söyleyebilirsiniz?
2. Sahip olduğunuz sosyal güvenlik hakları hakkında neler söyleyebilirsiniz?
 - a. Hangi sosyal güvenlik haklarına sahipsiniz?
 - b. Sosyal güvenlik haklarınızı hangi alanlarda ve nasıl kullanıyorsunuz?
 - c. Sağlık haklarınız, emeklilik haklarınız, geçindirmekle yükümlü olduğunuz aile bireylerine yönelik haklar ile ilgili neler biliyorsunuz?
3. Sosyal güvenlik haklarınızdan ne şekilde yararlanmaktasınız? Örneklendirebilir misiniz?
 - a. Sosyal güvenlik haklarınızın kullanımıyla ilgili olumlu ve olumsuz deneyimleriniz nelerdir?
 - b. Sosyal güvenlik haklarınızı kullanırken sorun yaşadınız mı?
4. Bağlı olduğunuz kulüp sosyal güvenlik haklarınız konusunda ne gibi uygulamalarda bulunuyor?
 - a. Bilgilendirme yapılıyor mu? Yapılıyorsa yeterli seviye de buluyor musunuz?
 - b. Haklarınızın kullanımıyla ilgili yardımcı oluyorlar mı?
5. Sosyal güvenlik haklarınızı yeterli buluyor musunuz? Niçin?

Hazırlanan görüşme soruları beden eğitimi ve spor alanında uzman olan (bir), profesyonel futbolcu menajeri (bir), nitel araştırma alanında çalışmaları olan (bir) ve Türkçe eğitimi alanından (bir) kişi olmak üzere dört uzman görüşüne sunulmuştur. Her bir sorunun karşısına “Gereksiz”, “Düzeltilmeli” ve “Gerekli” şeklinde derecelendirilme yapılmış olup, bu derecelendirme aracılı ile değerlendirme yapılmıştır. Görüşme formundaki soruların açıklığı ve anlaşılabilirliği, eksik kalan noktaların tespit edilmesi için bir profesyonel futbolcu ile pilot çalışma yapılmıştır. Alınan cevaplardan anlaşılmayan sorular gözden geçirilip, düzeltilmiştir. Görüşme sorularına son hali verilmiştir. Görüşme formu “Kişisel Bilgiler”, “Sosyal Güvenlik Haklarına Yönelik Farkındalık” ve “Sosyal Güvenlik Haklarına İlişkin Deneyimler” olmak üzere üç bölümde hazırlanmıştır.

3. 4. Veri Toplama Süreci

Araştırmaya yönelik gerekli etik kurul izni alındıktan sonra, belirlenen ölçütlere göre katılımcılar araştırmaya katılım için davet edilmiştir. Araştırmanın amacı katılımcılara açıklanmış, gönüllü katılım sağlamak isteyenler araştırmaya dâhil edilmiştir. Görüşmeler araştırmacı tarafından yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Görüşmeyi kabul eden katılımcıların uygun gördükleri zaman ve mekânda görüşmeler gerçekleşmiştir. Görüşmeler başlamadan önce katılımcı ile samimi bir havanın oluşması için genel sohbet edilmiş ve araştırmanın amacı hazırlanmıştır. Elde edilen verilerin sadece bilimsel araştırma amacıyla kullanılacağı belirtilerek rahat bir görüşme ortamı sağlanmıştır. Görüşmenin seyrinin aksamaması için katılımcılardan onay alınarak ses kayıt cihazı kullanılmıştır. Bu görüşmeler yaklaşık 12.19 dk ila 27.36 dk arasında sürmüştür. Her bir katılımcı ile görüşme bir seferde yapılmıştır. Daha sonrasında katılımcı teyidi almak için katılımcılarla bir

kez daha buluşulmuştur. Katılımcılara istedikleri zaman görüşmeye ara verebileceklerini ya da sonlandırabilecekleri belirtilmiştir. Çalışmaya katılım ve katkı sağladıkları için teşekkür edilmiştir. Görüşme soruları her ne kadar önceden hazırlanmış olsa da, görüşmenin seyrine göre sonda sorular katılımcılara yöneltilmiş ve soruların sıralarında değişiklik yapılmıştır. Ses kayıt cihazı ile elde edilen veriler yazıya araştırmacılar tarafından aktarılmış, analize hazır hale getirilmiştir.

3. 5. Araştırma Ortamı

Araştırma konusu ile ilgili katılımcıların görüşlerini almak irtibat sağlanmış, uygun buldukları zaman ve mekânda görüşme yapmak üzere randevu talep edilmiştir. Araştırma problemine çözüm üretmede görüşmenin gerçekleştirildiği ortam ve koşullar önemlidir. Bu durum araştırmacı tarafında katılımcılara belirtilmiş ve görüşmenin seyrini etkileyebilecek içsel ve dışsal uyarıların kontrol altına alınabileceği mekânlar tercih edilmiştir. Böylece görüşme esnasında araştırmacı ile katılımcının iletişimini bozabilecek ses, gürültü vb. etkenlerin en aza indirgenmeye özen gösterilmiştir. Hedef kaynak olan katılımcıların kendilerini rahat hissetmeleri ve iyi ifade edebilmeleri için mekân seçiminde onların istekleri dikkate alınmıştır. Görüşmeye katılan katılımcıların görüşme ile ilgili zaman ve mekâna ilişkin kayıtları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Görüşmelerin Gerçekleştiği Zaman ve Mekân Bilgileri

Takma İsim	Görüşme Tarihi	Görüşme Saati	Görüşme Mekânı
Ömer	15.06.2024	16’.59’’	Beşirli Kafe
Asaf	15.06.2024	27’.29’’	Meydan Kafe
Ahmet	16.06.2024	21’.28’’	Beşirli Kafe
Oğuzhan	17.06.2024	16’.35’’	Çalışma Ofisi
Akif	19.06.2024	27’.36’’	Beşirli Kafe
Mirza	22..06.2024	12’.19’’	Çalışma Ofisi

Tablo 2’de katılımcılar ile yapılan görüşmelere ait tarih, saat dilimi ve mekânlara ait bilgilere yer verilmiştir. Katılımcılar ile görüşmeler randevu alınarak gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler 15. 06. 2024 ile 22. 06. 2024 tarihleri arasında katılımcılarla bire bir yapılmıştır. Katılımcıların uygun gördükleri mekânların tercih edilmesine özen gösterilmiştir.

3. 6. Veri Analizi

Araştırma problemine çözüm üretebilmek amacıyla yapılan görüşmelerin analizinde içerik analiz tekniğinden faydalanılmıştır. Bu teknik bir veya birden fazla metin içindeki sözcük, kavram, tema, deyim, karakter veya cümlelerin varlıklarını saptamak ve sayıya dökmek amacıyla kullanımı tercih edilir (Seggie & Bayyurt, 2017). Araştırmacı birbirine benzeyen verileri kavram ve temalar

doğrultusunda bir araya getirip, okuyucunun anlayabileceği biçimde düzenleyerek yorumlamasını gerektirmektedir (Yıldırım & Şimşek, 2011).

İçerik analizine başlamadan önce araştırma problemine çözüm üretebilmek amacıyla oluşturulan alt problemler bağlamında her bir katılımcının tepkisini belirlemek için araştırmacı tüm katılımcı görüşlerine metne aktarmıştır. Alt problemler doğrultusunda her bir katılımcı kayıtları tekrar tekrar dinlenmiştir. Eksik olan ya da hatalı kısımlar tamamlanarak düzeltilmiştir. Bulgular bölümünde gerçekliğe kanıt sağlamak amacıyla doğrudan alıntılara yer verilmesi için katılımcıların kâğıtlarının her birine kod isim verilmiştir. Burada katılımcıların isimlerinin ifşa edilmesinin etik bir problem olabileceğinden dolayı böyle bir uygulama yapılmıştır. Metne aktarılan görüşmeler katılımcılardan teyit almak için onlara tekrar gönderilmiştir. Eksik kalan eklemek istedikleri ya da çıkarılmasını istedikleri bölümler dikkate alınarak katılımcı teyidi sağlanmıştır. Onlardan alınan teyit sonucunda veri analizine başlanmıştır.

Alt problemler dikkate alınarak ana probleme çözüm üretmek amacıyla her bir katılımcı kâğıtlarında yer alan metinler üzerinde kodlama yapılmıştır. Analizde katılımcıların ifadelerini belirlemede kullanılan kelime, cümle ve paragraflar kavramlaştırılarak kodlama işlemi yapılmıştır (Brott & Myers, 2002). Elde edilen kodlar belirli kategoriler altında toplanmıştır. Bu süreçte oluşturulan kod listesi nitel araştırma alanında çalışan bir uzmanın görüşüne sunulmuştur. Kodların uygun kategoriler altında yer alıp almadığı sağlanmak için kodlayıcı güvenilirliği sağlanmaya çalışılmıştır. Kategoriler oluşturulurken kodların ortak özellikleri dikkate alınmıştır. Ayrıca bu aşamada araştırmacı araştırmanın amacı doğrultusunda ve hazırlanan soru içerikleri kapsamında incelenen metin yığınları arasında neyi aradığının farkındalığını (Yıldırım & Şimşek, 2011) göz önünde bulundurmuştur. Bulgular oluşturulurken kodların oluşturduğu kategoriler ve temalar şeklinde özelden genel doğru bir uygulama yapılmıştır. Her bir temanın altında yer alan kategorileri en iyi temsil eden katılımcı görüşlerine yer verilmiştir.

3. 7. Geçerlik ve Güvenirlik

Durum çalışmasında geçerlik ve güvenilirliğin sağlanması açısından yapı geçerliği, iç ve dış geçerlik ve güvenilirliğinin sağlanması gerekmektedir. Yapı geçerliliği kapsamında veri toplama sürecinin nasıl oluştuğuna ilişkin ayrıntılı bilgi sağlanmıştır. Ayrıca veriler toplandıktan sonra transkript edilip katılımcılara tekrar okutularak katılımcı teyidine başvurulmuştur. İç geçerlik bağlamında elde edilen sonuçlara hangi işlem basamakları dikkate alınarak ulaşıldığı açık bir şekilde belirtilmiştir. Ayrıca elde edilen sonuçlara ilişkin katılımcılardan elde edilen görüşlere yer verilmiştir. Dış geçerliğin sağlanması araştırma sonuçlarının genellenebilmesi sorunsalı ile ilgilidir. Veri toplama aracı olan araştırmacının objektifliğini sağlaması ve yanlılığını en aza indirmesi için araştırmacı süreci açık bir şekilde sunmuştur. Bu işlem basamaklarını takip ederek

araştırmacılar benzer sonuçlar elde edileceklerdir (Yıldırım & Şimşek, 2016). Geçerlik ve güvenilirliğe ilişkin yapılanlar Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Geçerlik ve Güvenirliğe İlişkin Yapılanlar

Geçerlik	İç Geçerlik	Uzman görüşlerinin alınması Katılımcı teyidinin alınması Doğrudan alıntı yapma Katılımcılar ile aynı ortamda uzun zaman geçirme
	Dış Geçerlik	Veri toplama araçlarını tanıtmaya ve süreci açıklama Veri analizi sürecini ayrıntılı anlatma Çalışma grubunun özelliklerini açıklama Kullanılan araştırma yöntemini seçme nedeni
Güvenirlik	İç Güvenirlik	Ses kayıt cihazı kullanarak veri kaybını önleme Bulguları doğrudan gösterme
	Dış Güvenirlik	Uygun şekilde verileri tartışma Veriler arasındaki tutarlılığı ortaya koyma

4. BULGULAR

Bu bölümde çalışmaya katılım sağlayan profesyonel futbolcularla yapılan görüşmeler sonrasında sosyal güvenlik hakları konusundaki görüşlerine yer verilmiştir.

Tablo 4. Sosyal Güvenlik Hakkındaki Görüşleri ve Nedenleri

Kategoriler	Frekans	Katılımcı görüşleri
Kısmen fikir sahibiyim	K1,K2,K3, K4,K5,K6	“...Çalışmamızın karşılığında devletimizin bize sağlamış olduğu sağlık, emeklilik hayatı sonrası hayatımızda veya iş kazaları sonrası bize sağladığı katkılardır... (K3)
Nedenleri	Kodlar	Frekans
Sağlık güvencesi	K2,K3, K4	“...kişinin mesleki anlamda sağlıksal bedensel varlığının güvende olması güvenliğinin sağlanması ve bununla ilgili teşkilat yapılanmasıdır demiştir... (K2)
Toplam	f (3)	
İşsizlik Maaşı	K2,K3, K5	“...sosyal güvenlik haklarının neler olduğunun tespiti hakkında bize sezonluk sigorta yatırıldığı için mayısta çıkış yapılıyor ağustosta giriş yapılıyor. İş çıkışı yapıldığında geriye dönük ödemem var ise işsizlik maaşı alabiliyoruz”. (K3)
Toplam	f (3)	
Emeklilik	K2,K3, K4,K5	“...sosyal güvenlik haklarının neler olduğunun tespiti hakkında sosyal güvencemiz olduğunda adımıza yatan primler emekliliğimize katkı sağlayacaktır” (K4)
Toplam	f (4)	
Bilgi Kirliliği	Bireysel Emeklilik	K1
	Sözleşme	K2,K4, K5
	Federasyon	K4,K5
Toplam	f (7)	

K1:Ömer, K2: Asaf, K3: Ahmet, K4: Oğuzhan, K5: Akif, K6: Mirza

Tablo 4’te katılımcıların sosyal güvenlik hakları konusundaki bilgi düzeyleri incelendiğinde *kısmen fikir sahibi* oldukları tespit edilmiştir. Bunun gerekçesi olarak sosyal güvenlik hakları konusunda tam anlamıyla bir içerik oluşturmamalarıdır. Katılımcılardan Ahmet ve Mirza’nın sosyal güvenlik hakkındaki farkındalığı ilişkin görüşüne aşağıda yer verilmiştir.

K4: Çalışmamızın karşılığında devletimizin bize sağlamış olduğu sağlık, emeklilik hayatı sonrası hayatımızda veya iş kazaları sonrası bize sağladığı katkılardır.

K6: En önemlisi sakatlık konusunda sağladığı güvencedir. Profesyonelde oynadığım için sakatlandığımızda sağlık alanında korunmamızdır.

Katılımcıların sosyal güvenlik hakları konusundaki *kısmen fikrim var* frekansının çıkmasının nedeni dört kategori altında incelenmiştir. Bunlar “Sağlık Güvencesi” *f* (3), “İşsizlik Maaşı” *f* (3), “Emeklilik” *f* (4), “Bilgi Kirliliği” *f* (7)’dir.

Sosyal güvenlik haklarının kısmen farkındalık nedenlerinden en yüksek frekansa sahip olan kategorinin “Bilgi Kirliliği” *f* (7) olduğu saptanmıştır. “Bilgi Kirliliği” kategorisi ise “bireysel emeklilik” *f* (1), “sözleşme” *f* (4) ve “federasyon” *f* (2) olmak üzere toplam 3 adet alt kategoriden oluşmaktadır.

Katılımcılardan Akif’in sosyal güvenlik haklarının kısmen farkındalık nedenlerinden en yüksek frekansa sahip olan “bilgi kirliliği” kategorisinin alt kategorisi olan “sözleşme” konusundaki görüşe aşağıda yer verilmiştir.

K5: Sözleşmemiz bizleri koruyor. Federasyonun koymuş olduğu kurallar bizleri koruyor.

Katılımcılardan Oğuzhan’ın sosyal güvenlik haklarının kısmen farkındalık nedenlerinden en yüksek frekansa sahip “bilgi kirliliği” alt kategorisi olan “federasyon” konusundaki görüşe aşağıda yer verilmiştir.

K4: Başımıza bir hal geldiğinde federasyonu arayıp haklarımızı soruyoruz. Onlar bizi bilgilendiriyor.

Katılımcılardan Oğuzhan, Asaf ve Ahmet katılımcıların sosyal güvenlik hakları konusundaki *kısmen fikrim var* frekansının çıkmasının nedeni olarak oluşan kategoriler ile ilgili görüşleri aşağıda sağlık güvencesi, işsizlik maaşı, emeklilik sırasıyla verilmiştir.

K4: Sosyal güvenlik sağlık alanından yararlanabilmemiz için olan sistemdir.

K2: İşsizlik maaşı alabiliriz ancak bu bize özel bir durum değil. Bütün çalışanları kapsayan bir durum.

K3: Sigortada belli bir gün dolduruyoruz. Bu da emekliliğimize yansıyor.5200 gün gibi durumları biliyorum.

Katılımcılardan Ömer’in sosyal güvenlik haklarının neler olduğunun tespiti hakkında “kendi bireysel emekliliğim var. Onu kullanıyorum. Başka da bildiğim yok” beyanında bulunmuştur. Katılımcı Ömer’in sosyal güvenlik ile bireysel emekliliği karıştırdığından dolayı *bilgi kirliliği* durumu ortaya çıktığı söylenebilir.

Tablo 5. Sosyal Güvenlik Haklarının Yeterliliği Konusundaki Görüşleri

Kategoriler	Frekans	Katılımcı görüşleri
Yeterli Değil	K1,K2,K3,K4,K5	“...Haklarımızı yeterli bulmuyorum. Profesyonel sporcuların amatör sporculara oranla birtakım hakları var ancak yeterli olmadığını düşünüyorum. Ancak özellikle profesyonelliğin tarlası olan amatör sporcuların da haklarının da düzenlenmesi gerekiyor.” (K4)
Toplam	f (6)	
Fikrim Yok	K6	“... Katılımcı ile yapılan görüşmelerde sosyal güvenlik haklarının yeterli olup olmadığı konusunda herhangi bir fikir beyan etmemiştir.” (K6)
Toplam	f (1)	

K1:Ömer, K2: Asaf, K3: Ahmet, K4: Oğuzhan, K5: Akif, K6: Mirza

Tablo 5’te katılımcıların sosyal güvenlik haklarının yeterliliğine ilişkin görüşlerinin iki kategori altında toplandığı görülmektedir. Bu kategorilerden “yeterli değil” görüşüne 5 katılımcı yer verirken, 1 katılımcı fikrinin olmadığını beyan etmiştir. Bu konuda yeterli değil görüşünü ileriye süren Asaf ve Ahmet’in gerekçeleri aşağıda verilmiştir.

K2: Haklarımız yeterli değildir. Sakatlık yaşadığımız durumlarda bazen mağduriyet yaşadığımız oluyor. Bize güvenlik bağlamında ayrılan bütçe yeterince sağlık giderimizi karşılamıyor. Özel sigorta sağlık masraflarını 30 bin liraya kadar karşılıyor. Ancak özellikle ağır sakatlıklarda ameliyat masaraları bu tutarın üzerinde olmaktadır. Bu meblağın üzerinde olan kısım bizim tarafımızdan karşılanıyor.

K3: Sakatlık yaşayan futbolculara kulüp, özel hastane masraflarını karşılamam. Devlet hastanesine tedavi olacaksın diyor. Bizim için zaman eşittir nakit demek. Çünkü sezon içinde bir ay bile olsa sağlam kalmam gerekli. Sözleşmemizde alacağımız ücret yarısı peşin yarısı maç başı şeklindedir. Maç oynadıkça para kazanırız. Bundan dolayı bizim için zaman çok önemlidir.

Fikrim yok kategorisinde yer alan Mirza ile yapılan görüşmede sosyal güvenlik haklarının yeterliliği konusunda herhangi bir beyanda bulunmamıştır. Ancak katılımcıyla yapılan görüşmede özellikle sağlık hakları konusunda görüş belirtmiş olduğundan dolayı sosyal güvenlik hakları konusunda Tablo 1’de de belirtildiği üzere kısmen fikir sahibi olduğu belirlenmiş, oluşan bu durumun dikkat eksikliğinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Katılımcı Mirza bu sosyal güvenlik hakları konusunda; “*en önemlisi sakatlık konusunda sağladığı güvencedir. Profesyonelde oynadığım için sakatlandığımızda sağlık alanında korunmamızdır*” demiştir.

Tablo 6. Sosyal Güvenlik Haklarının Yetersiz Olmasına İlişkin Görüşler

Kategoriler	Kodlar	Frekanslar	Katılımcı görüşleri
Farkındalık yaratma	Seminer	K1	“...Bunun için profesyonel takımlar sezon öncesi sunum yapabilir. Federasyon bunu yayınlıyor ama futbolcu bunu okumuyor..” (K1)
	Tanıtım/reklamlar	K1,K2,K3	“...Bu konu hakkında kulüplerin eğitim vererek bu hakları tanıtmaları gerekir...” (K3)
Toplam		f (4)	
Sporcunun kendinden kaynaklı nedenler	Kendi haklarını yeterince araştırmamak	K1, K2,K4,K5	“...Bu konu hakkında futbolcular haklarını araştırmıyorlar. Futbolcular aldıkları paraya bakıyor. Hak konusunda çok ta ilgilenmiyorlar...” (K4)
	Sözleşmeyi okumadan imzalama	K2,K5,K6	“...Detaylı olarak okumadım. Çokta bilgim yok...” (K2)
Toplam		f (7)	
Kulüp uygulamaları	Bilgilendirme eksikliği	K1,K2,K3,K4,K6	“...Bu konu hakkında kulüplerin sporcuları bilinçlendirmesi gerekiyor. Kulüpler de bizi bilgilendirecek çalışanlar olması gerekli...” (K6)
Toplam		f (5)	
Mesleğin devamı olmaması	Sporcuların futbol hayatı sonrası mesleğin devamı sayılabilecek mesleklere katılabilmesi	K3,K5	“...Erken yaşta bitecek bir mesleğimiz var. Meslek sonrası profesyonel sporculara belirli iş kollarında kolaylık sağlanabilir. Mesela muhasebeci veya öğretmen menajerlik yapıyor. Onlara engel olup bizim gibi sporcuları bu iş kollarına yönelmesinde kolaylık sağlanabilir...” (K3)
Toplam		f (2)	
Sağlık Masrafları	Sakatlık masraflarının kısmen karşılanması	K2,K3,K5,K6	“...Sakatlık olması durumunda eğer ameliyatlık bir durum varsa ve masraflar yüksek ise özel sigorta bu masrafları 30.000 TL’ye kadar karşılıyor. Masraflar 30.000 TL üzerinde ise birçok futbolcu kalan kısmı cebinden karşılıyor. Bu durum ister istemez futbolcuların maddi anlamda zor durumda kalmasına neden oluyor...” (K5)
Toplam		f (4)	

K1:Ömer, K2: Asaf, K3: Ahmet, K4: Oğuzhan, K5: Akif, K6: Mirza

Tablo 6’da sosyal güvenlik haklarının yetersiz olmasına ilişkin katılımcı görüşlerinden elde edilen kategori ve alt kategorilere yer verilmiştir. Bu konuya ilişkin “*farkındalığın olmaması*”, “*sporcunun kendinden kaynaklı nedenler*”, “*kulüp uygulamaları*”, “*mesleğin devamı olmaması*” ve “*sağlık masrafları*” olmak üzere toplamda 5 adet kategori ortaya çıkmıştır. Bu kategorilerden en yüksek frekansa (f7) “*sporcunun kendinden kaynaklı nedenler*”dir. Sporcunun kendinden kaynaklı nedenlere ilişkin “*Kendi haklarını yeterince araştırmamak*” ve “*Sözleşmeyi okumadan imzalama*” olmak üzere iki alt kategoriden oluşmaktadır. Bu konu hakkında katılımcılardan Ömer ve Akif’in konuya ilişkin görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

K1: Futbolcular sosyal güvenlik haklarını kullanmak zorunda kalmadığı sürece farkında olmuyorlar. Sakatlık olduğunda araştırılıyor. Ben sakatlanan arkadaşlarımdan öğrendim bazı haklarımızı. Mesela federasyon sakatlık durumunda belli bir ücrete kadar sağlık masraflarını karşılamasını bu şekilde öğrendim.

K5: Sözleşmemizde sadece ücrete bakıp imzalıyoruz geri kalan kısmına çok dikkat etmiyoruz. Çünkü sözleşmelerde federasyonun koymuş olduğu kriterler bulunmaktadır. Primlerimiz sözleşme de yazan tutar üzerinden yatıyor. Bu durumu takip edebiliyoruz.

Sporcunun kendinden kaynaklı nedenlerden sonra en yüksek frekansa (f5) sahip kulüp uygulamalarıdır.

Bu duruma ilişkin katılımcılardan Asaf ve Oğuzhan'ın görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

K2: Sakatlandıktan sonra ne yapacağımı kulübe sordum. Kulüp ne yapacağımı ilgili bana herhangi bir bilgi vermedi. Haklarımızla ilgili durumları kulüp yöneticilerimiz bilmiyorlar.

K4: Uzun yıllar profesyonel olarak futbol oynadım sosyal güvenlik haklarımızla alakalı kulüplerin bilgi verdiğini hiç hatırlamıyorum. Sadece sakatlık konusunda sgk primi yatırıldığı için sağlık hizmetlerinden yararlanabileceğimi biliyorum. Kulüpler bu konu da bilgilendirme yapmıyor.

Farkındalık yaratma kategorisi için katılımcılardan Asaf'ın görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

K2: Konu ile ilgili olarak kulüpte kimsenin bilgisi yok. Özel sigorta şirketlerinin de bilgisi yok. Ancak kulüp yöneticilerinin bu konuları bilmesi ve bize anlatması gerekir.

Mesleğin devamı olmaması kategorisi için katılımcılardan Akif'in görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

K5: Futbolu bıraktığımız zaman bir boşlukta olacağız. Ne yapacağımı bilmiyorum. Antrenörlük yapmak istiyorum. Ancak antrenörlük belgesini nasıl alacağım. O konuda bize tanınan bir öncelik yok diye biliyorum. Federasyonun kariyerimiz sonrası yanımızda olması gerekir.

Sağlık masrafları kategorisinde katılımcılardan Asaf'ın görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.”

K2: Ameliyat masraflarımı sosyal güvencem karşılamadı. Yarı özel olan fakülte hastanesine gidip tanıdık doktora ameliyat oldum ve bütün masrafları kendim karşıladım. Sigorta şirketi 30.000 TL'ye kadar masrafları karşılıyor ama sakatlık anında masraflarımız çok rahat 30.000 TL'yi aşmaktadır.

Tablo 7. Sosyal Güvenlik Haklarından Yararlanma Şekilleri

Kategoriler	Kodlar	Frekanslar	Katılımcı görüşleri
Sağlık	Sakatlık	K1,K2,K3, K4,K5,K6	“...Sakatlandığım zaman kulüp masraflarını karşılamam devlet hastanesinde tedavini olabilirsiniz diyor.Devlet hastanesinde tedavi olabilirim ancak genel olarak ben ve diğer futbolcular özel hastanede alanında daha iyi olan doktorlara tedavi olmak istiyoruz...”K (3)
	Hastalık	K1,K3	“ ...Sgk statüsünde işçi olarak çalıştığımı biliyorum.Bundan dolayı hastalık ve sakatlanmalarda bu haklarımdan yararlanabiliyorum...” K (1)
	Aile bireyleri	K4	“...sigortalı olduğum için aile bireyleri hastalandığında bu haklardan yararlanıyor...” K (4)
Toplam		f (9)	
Emeklilik		K2,K3, K4,K5	“ ...Diğer işçiler gibi yatırılan primler emekliliğimize esas günümüze ekleniyor. E-devletten kontrol ettiğimde primlerimin yattığını ve kaç yaşında emekli olacağımı görebiliyorum...” K (5)
Toplam		f (4)	
İşsizlik		K2,K3, K5,K6	“...sakatlandığımızda sakat kaldığımız gün kadar rapor alabiliyoruz, aldığımız bu raporların sigorta primleri kulüp tarafından yatırılmıyor, ancak raporlu olduğumuz günlerin prim parasını kulüp bana yatırıyor. Sigorta primlerimiz kesildiği zaman işsizlik maaşı alabiliyoruz...” K (2)
Toplam		f (4)	

K1:Ömer, K2: Asaf, K3: Ahmet, K4: Oğuzhan, K5: Akif, K6: Mirza

Tablo 7’de katılımcıların sosyal güvenlik haklarından faydalanma şekilleri şekillerini “sağlık”, “emeklilik” ve “işsizlik” olmak üzere üç kategoride verilmiştir. “Sağlık kategorisi” kendi içerisinde “sakatlık”, “hastalık” ve “aile bireyleri” olmak üzere üç alt kategoriden oluşmaktadır. Kategorilerden en yüksek frekansa f (9) sahip olan sağlık kategorisidir. Katılımcılardan Ömer ve Mirza’nın “sağlık” kategorisi hakkında görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

K1: Sosyal güvenliğe sakatlanmalarda ve hastanelere gittiğim zaman yararlanıyorum.

K6: Haklarımdan sağlık alanında yararlanmaktayım. Sakatlandığımız zaman veya hasta olduğumuzda hastanelere gidiyoruz.

Kategorilerden “emeklilik” hakkında katılımcılardan Ahmet’in görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

K3: Emeklilik için sigorta da belirli bir prim gün dolduruluyor. Futbolculuk bir meslek olarak görülüyor ama bu bizim mesleğimiz hatta emekliliğimiz işçi olarak geçiyor diye biliyorum.5200 gün gibi (Emekliliğe esas prim yatırılması gereken toplam gün sayısı) durumları biliyorum ama detaylı araştırmadım.

Kategorilerden “işsizlik” hakkında katılımcılardan Ahmet’in görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

K3: Bize sezonluk sigorta yatırılıyor. Bu sebeple mayıs ayında sigorta çıkışımız yapılıyor. Sigorta çıkışımızın yapıldığı andan itibaren belirli bir süre işsizlik maaşı alabiliyoruz.

Elde edilen bulgular sonucunda katılımcılar sosyal güvenlik hakları konusunda yararlanma şekilleri farklılık göstermektedir.

5. TARTIŞMA

Sosyal güvenlik insanları yaşantıları süresince gerek maddi gerekse manevi olarak koruyan bir sistemdir. Sistem çalışan bireylerin hayatlarında karşısına çıkabilecek her türlü tehlikelere karşı korumasının yanı sıra ailelerine de belli haklar tanımaktadır. Bununla birlikte sistem toplumun hemen her kesimine temas etmektedir. Sistemin toplumda hitap ettiği kesimlerden biriside spor alanıdır. Spor yapan bireylerin spor aktiviteleri esnasında, öncesinde ve sonrasında bireyler sakatlanma, yaralanma, çeşitli risklerle karşı karşıya kalmaktadır. Özellikle son yıllarda insanların geçimini sürdürdüğü, ekonomik yönden katma değer yaratan ve ulusal veya uluslararası düzeyde çeşitli yarışmalara katılan sporcuların korunması da devletlerin görev ve sorumlulukları arasındadır. Ancak her ne kadar düzenlemeler yapılsa da sporcular yönünden sistemin eksiklikleri bulunmakta ve bu eksiklikler devam etmektedir. Eksikliklerin neler olduğuyla alakalı literatüre katkı sağlanması amacıyla çalışmamıza eşlik eden katılımcılarla yapılan görüşmelerden yola çıkılarak edinilen gözlemlere aşağıda yer verilmiştir;

Futbolcuların özellikle sosyal güvenlik ile kulüp ile yaptıkları sözleşmeleri karıştırdıkları gözlemlenmiştir. Katılımcılardan Ahmet bu durum hakkında; “*Sözleşmelerimiz federasyonun koyduğu belli başlı kurallara göre yapılıyor. Sözleşme bizi koruyor.*” demiştir. Oysaki sosyal güvenlik hakları ile yapılan sözleşmenin bağlantısı bulunmamaktadır. Sosyal güvenlik hakkı herhangi bir sözleşmede yer alan bir hak değildir. Sosyal güvenlik hakkı anayasada yer alan ve çalışan bireylerin çalışma hayatlarında karşılaşılabilecekleri olumsuz durumlara (sakatlık, yaralanma, işsiz kalma, emeklilik vb.) karşı onları koruma altına alacak olan bir haktır.

Çalışmada katılımcıların sosyal güvenlik hakları konusunda görüşleri incelenmiş, profesyonel futbolcuların sosyal güvenlik hakları konusunda yeterince bilgi sahibi olmadığı belirlenmiştir. Elde edilen bu sonuç Amcaoğlu ve Yetim’in (2018) yapmış oldukları “*Sporcuların Sosyal Güvenlik Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi*” başlıklı çalışmalarında yer alan sonuç ile örtüşmektedir. Çalışmada Amcaoğlu ve Yetim profesyonel sporcuların sosyal güvence hakkında bilgi düzeyleri ölçülmüş, büyük çoğunluğun (%73,5) sosyal güvenlik hakkında bilgi sahibi olmadığı belirlenmiştir.

Futbolcularla yapılan görüşmeler sonrası elde edilen verilerde federasyonun sporcuların haklarını koruduğunu düşündüklerinin kanısına varılmıştır. Futbolcular bu durumu sosyal güvenlik hakkı olarak görmektedirler. Bu konu da katılımcılardan Akif; “*...sosyal güvenlik haklarının neler olduğunun tespiti hakkında bildiğimiz sigortalı olarak Federasyon tarafından güvence altında olduğumuzdur...*” (K5) demiştir. Fakat bunun sosyal güvenlik hakkı ile bir bağlantısı bulunmamaktadır. Federasyon belirli kurallar çerçevesinde gerek kulüpleri gerekse de sporcuları

korumaktadır. Federasyonun sağladığı haklar bulunmaktadır. Ancak bu haklar kulüpleri ve sporcuları sözleşme uyarınca belirlenen maddeler çerçevesinde korumaktadır.

Katılımcılardan elde edilen verilerden yola çıkılarak katılımcılardan bazılarının profesyonel sporcuların sözleşmeleri olduğundan amatör sporcular oranla daha iyi haklara sahip olduklarını belirtmiş, amatör sporcuların ise hiçbir haklarının olmadığını belirtmişlerdir. Bu katılımcılar özellikle amatör sporla ilgili düzenlemelere ihtiyaç olduğunu belirtmişlerdir. Bu esnada katılımcılara Sağlık Bakanlığı ile Gençlik ve Spor Bakanlığı arasında düzenlenen *Sağlık Bakanlığı ile Gençlik ve Spor Bakanlığı arasında 10/04/2013 tarihinde protokol imzalanarak yürürlüğe konulmuş* protokol hakkında bilgi sahibi olup olmadıkları sorulmuş, katılımcıların protokol hakkında bilgi sahibi olmadıkları belirlenmiştir. Katılımcılardan Oğuzhan protokol hakkında; *'Ben yıllarca amatör ve profesyonel liglerde futbol oynadım. Hatta şu anda amatör spor kulübünün teknik direktörüyüm. Böyle bir protokolün olduğundan benim haberim yok. '* demiştir. Bu durum Köroğlu (2018) tarafından yapılan amatör sporcuların sporcu sosyal güvenlik hakları ile ilgili bilgi düzeyleri (Mersin Örneği) adlı çalışmayı destekler niteliktedir. Çalışmada sporcuların işleyişle alakalı olarak yeterli seviyede bilgi sahibi olmadıkları, sağlanan imkânlardan yararlanan sporcuların çok düşük (%11,30) seviye de olduklarını belirlenmiştir. Çalışma da devlet tarafından sosyal güvencesi olmayan amatör sporculara sakatlık sonrası sağlık yardımından faydalanabilmeleri için imkânlar sağlandığını ancak sporcuların bu durumdan haberdar olmadığını belirlenmiştir. Aynı zamanda çalışma da konu hakkında araştırma yapanların oranı (15,57) ile araştırma yapmayanların oranı (%84,43) olduğu, araştırma yapanlar ile araştırma yapmayanların arasındaki farkın çok olduğu dolayısıyla sporcuların bu konu hakkında yeterli derece de araştırma yapmadıkları belirlenmiştir.

Katılımcılardan bazıları sakatlık yaşamaları durumunda federasyon ile özel sigorta şirketleri arasında yapılan sigortanın özellikle ağır ve ameliyat gerektiren sakatlıklarda masrafların hepsini karşılamadığını, bundan ötürü masrafların karşılanan kısmı sonrasında kalan miktarı kendi ceplerinden ödediklerini ve bu durumun da maddi olarak kendilerini zor durumda bıraktıklarını belirtmişlerdir. Katılımcılardan Akif konu hakkında; *"...Sakatlık olması durumunda eğer ameliyatlık bir durum varsa ve masraflar yüksek ise özel sigorta bu masrafları 30.000 TL'ye kadar karşılıyor. Masraflar 30.000 TL üzerinde ise birçok futbolcu kalan kısmı cebinden karşılıyor. Bu durum ister istemez futbolcuların maddi anlamda zor durumda kalmasına neden oluyor..."* (K5) demiştir. Bahsedilen durumdan yola çıkarak federasyonların sporcuları korumak adına birtakım uygulamalar yaptıkları ancak bunun yetersiz olduğundan bahsedebiliriz. Fakat katılımcılardan Ahmet bu durum hakkında; *"...Sakatlandığım zaman kulüp masraflarını karşılamam devlet hastanesinde tedavini olabilirsiniz diyor. Devlet hastanesinde tedavi olabilirim ancak genel olarak ben ve diğer futbolcular özel hastanede alanında daha iyi olan doktorlara tedavi olmak istiyoruz. Federasyona da burada hak veriyorum. Çünkü bazen sağlıktan yararlanabilmek için futbolcular*

keyfi uygulamalar yapmaktadır. Bundan dolayı federasyonda devlet hastanelerinde her türlü imkân var ve orada tedavi olabilirsiniz. Bu durum futbolcular tarafından su istimal açık bir durum. Federasyonda bu tarz keyfi uygulamaların önüne geçebilmek adına özel sigorta ile yapmış oldukları poliçeleri bu şekilde yaptığını düşünüyorum...” (K3) demiştir. Federasyonun yaptırmış olduğu özel sigortanın yetersiz düzeyde olması futbolcular adına olumsuz bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Bununla birlikte sporcular tarafından da su istimal edilebileceği karşılaşılabilecek bir durumdur. Yine başka bir katılımcı görüşüne göre; “...Sakatlık yaşayan futbolculara kulüp, özel hastane masraflarını karşılamam. Devlet hastanesine tedavi olacaksınız diyor. Bizim için zaman eşittir nakit demek. Çünkü sezon içinde bir ay bile olsa sağlam kalmam gerekli. Sözleşmemizde alacağımız ücret yarısı peşin yarısı maç başı şeklindedir. Maç oynadıkça para kazanırız. Bundan dolayı bizim için zaman çok önemlidir” (K3). Sporcu sakatlıkları zaman kavramıyla değerlendirildiğinde özellikle ameliyat gerektiren sakatlıklar sporcuların uzun süre sahalardan uzak kalacağı anlamına gelmektedir. Sporcular bu konu da mağduriyet yaşamaktadırlar. Her ne kadar sporcuların federasyon tarafından özel sigorta aracılığıyla belirli limitler dâhilinde sigortalanması sporcuları korumak adına yapılmış olsa da söz konusu durumun sosyal güvenlik hakları ile alakalı herhangi bir bağı bulunmamaktadır.

Katılımcılardan elde edilen veriler neticesinde katılımcılardan bazılarının futbol hayatları sırasında özellikle kulüpler ile aralarında çeşitli sorunlar olmaktadır. Sorunların bir çoğunun kulüp kaynaklı olduğu değerlendirilmektedir. Katılımcılardan Ahmet durum hakkında: “sosyal güvenlik haklarının neler olduğunun tespiti hakkında bize sezonluk sigorta yatırıldığı için mayısta çıkış yapılıyor ağustosta giriş yapılıyor. İş çıkışı yapıldığında geriye dönük ödemem var ise işsizlik maaşı alabiliyoruz. Ancak bu durumda sigortamız kesildiği için emeklilik hakkımız için daha çok beklemek zorunda kalıyoruz. Kulüplerin çoğu yaz aylarında futbolcuların sigortalarını kesiyorlar.” (K3) demiştir. Yine katılımcılardan Asaf durum hakkında: “...maçta sakatlandığımda Allah’a dua ediyorum. Çünkü kulüp bu durumda bizleri yalnız bırakıyor ve extra herhangi bir ödenek çıkartmıyor. Kulüp bu durumda normal sigorta prosedürü ne ise onu uygula diyor. Haklarımızı mahkemede savunabiliriz ancak kulüpten içeri bir daha giremiyoruz...” (K2) demiştir. Buradan hareketle futbolcuların özellikle sakatlık yaşadığı dönemlerde kulüp kaynaklı uygulamalardan kaygılandıkları gözlemlenmektedir.

Katılımcılarla yapılan görüşmeler neticesinde kulüplerin özellikle yabancı futbolculara karşı daha dikkatli ve özenli davrandıklarından bahsedilmektedir. Bu durum performans olarak değerlendirildiğinde oluşacak olan rekabet ortamında kaynaklı Türk futbolcuların performansını olumlu yönde artırabileceği gibi yabancı futbolculara kulüpler tarafından daha iyi davranılması Türk sporcuların psikolojik olarak olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Katılımcılardan Ömer konu hakkında: “...yabancı futbolcuların haklarını bilmiyorum ama bizden daha iyi durumda oldukları kesin. Onlar haklarını direkt olarak yurt dışında arıyorlar. Bu sebeple kulüpler onlara daha

yumuşak davranıyor...” (K1) demiştir. Yine katılımcılardan Asaf konu hakkında: “...yabancı futbolculara misafirperverlik adına memnun etmeye çalışıyorlar. Bu nedenler onlara ayrıcalık tanınıyor. Kulüp onlarla daha çok ilgileniyor...” (K2) demiştir.

6. SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma problemine yönelik elde edilen bulgulara elde edilen sonuçlara ve bu sonuçlara yönelik önerilere yer verilmiştir.

6. 1. Sonuçlar

Profesyonel futbolcuların sosyal güvenlik hakları konusundaki farkındalıkları ve deneyimlerinin incelendiği araştırmada elde edilen sonuçlara aşağıda yer verilmiştir.

1. Profesyonel futbolcuların sosyal güvenlik hakkı ile bazı kavramları karıştırdıkları gözlemlenmiştir.
2. Profesyonel futbolcuların sosyal güvenlik hakkı konusunda yeterince bilgi sahibi olmadıkları gözlemlenmiştir.
3. Profesyonel futbolcuların sosyal güvenlik hakkı konusunda farkındalıklarının düşük olduğu belirlenmiştir.
4. Profesyonel futbolcular sosyal güvenlik hakkı konusunda federasyonun kendilerini koruduğunu düşünmektedir.
5. Profesyonel futbolcuların sakatlık yaşamalarının kendileri açısından son derece kaygı verici bir durum olduğu belirlenmiştir.
6. Özellikle federasyonun sporcuların haklarını korumada yetersiz kalmakta, bunun yanında federasyon sosyal güvenlik hakkı konusunda sporcuların farkındalıklarına ilişkin çalışmalar yapmamaktadır.
7. Literatürde yapılan çalışmalarla karşılaştırma yapıldığında daha önceden belirlenen sorunların çözüme kavuşturulmadığı ve devam ettiği belirlenmiştir.

6. 2. Öneriler

Çalışmadan elde edilen veriler sonrasında aşağıdaki çalışmaların yapılması önerilmektedir.

6. 2. 1. Araştırma Sonuçlarına Yönelik Öneriler

1. 1982 Anayasasıyla garanti altına alınan gençlerin sorunlarına çözüm üretebilmek amacıyla 3289 sayılı kanunda Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünün de görevleri arasında sayılan sporcuların sağlıklarıyla ilgili tedbirleri almak, sporcu sağlığı için gerekli sağlık merkezlerini açmak, işletmek için gerekli kanuni prosedürlerin bir an önce hayata geçirilmelidir.

2. Çalışmanın içeriğinin oluşturan profesyonel sporculara haklarının neler olduğuyla alakalı seminerler ve tanıtımlar verilebilir. Aynı zamanda Federasyon veya Gençlik ve Spor İl Müdürlüklerince belirlenecek konu ve takvime dayalı olmak şartı ile kulüpler tarafından zoraki olarak sporculara bilgilendirme sunumları yapılabilir.
3. Profesyonel sporcuların kanuni olarak sınırları genişletilebilir. Bununla alakalı olarak sporun tüm paydaşlarından oluşacak olan bir kurul öncülüğünde konuyla ilgili tüm kamu kurumlarının (Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı vb.) da katılım sağlamasıyla birlikte alınacak görüşler ve yapılacak görüşmeler neticesinde 5510 sayılı Sosyal Güvenlik Kanununda düzenlemeler yapılabilir.
4. Futbolculardan alınan dönütler sonrasında federasyon ile özel sigorta şirketleri arasında yapıldığı söylenen özel sigortanın kapsamında çeşitli düzenlemeler yaparak özellikle ağır boyuttaki sakatlıklar için masrafların tamamının karşılanması sağlanabilir.
5. Futbolculardan alınan dönütler sonrası kulüplerin yarı zamanlı olarak yapmış oldukları SGK primlerinin tam olarak yatırılmasının önü açılmalıdır. Özellikle bu konuda SGK tarafından Gençlik ve Spor İl Müdürlükleri nezdinde kulüpler denetlenebilir.
6. Sporcuların rapor almasından dolayı sigorta primleri aldıkları raporun gün sayısı kadar eksik yatırılmaktadır. Meslek harici uygulamalara yer vermemek suretiyle sporcuların maç veya antrenman esnasında sakatlanması sonucunda alınacak olan sağlık raporlarının meslek hastalığı olarak görülebilir ve böylelikle sigorta primlerinden kesinti yapılmayabilir.
7. Çalışmamızda kavrama her ne kadar değinilmediyse de sporcu sendikalarının kurulması veya işlevselliğinin artırılması gerekmektedir.

6. 2. 2. İleride Yapılabilecek Çalışmalara Yönelik Öneriler

1. Çalışmadan elde edilen veriler konu hakkında yapılacak olan diğer çalışmalara esas olmak üzere değerlendirilebilir.
2. Özellikle futbolcuların kaygı yaşadıkları durumlara karşı bilimsel çalışmalar yapılması önerilmektedir.
3. Çalışma sporcular üzerinden yürütülmüştür. Bu durum her ne kadar sporcular açısından bir tespit niteliğinde olsa da sporcuların çalıştığı kulüpler açısından da konuya ilişkin tespit çalışmalarının yapılması önerilmektedir.

7. KAYNAKÇA

- Akbaş, D. (2009). *Avrupa birliği sosyal politikası*. (Yüksek lisans tezi). Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Akbaş, H. E., Bozkurt, S., & Yazıcı, K. (2018). Osmanlı devletinde lonca teşkilatı yapısı ve yönetim düşüncesi ile karşılaştırılması [Özel sayı]. *Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 9, 165-202.
- Akbulak, S., & Akbulak, Y. (2004). *Türk sosyal güvenlik sisteminde yaşanan sorunlar ve alınması gereken önlemler. ekonomik ve mali araştırma yarışması*. Ankara: Maliye Hesap Uzmanları Vakfı Yayınları.
- Akkaya, Y. (2000). Sosyal güvenlik tarihi üzerine notlar. *Toplum ve Hekim*, 15(2), 82-91.
- Alay, S. (2007). Türkiye’de sporcu sendikalarının hukukî olarak kurulabilirliği, sendikalaşmanın sporcu ve sporda doğurabileceği sonuçlar. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 12(1), 49-57.
- Alkibay, S. (2005). Profesyonel futbol kulüplerinin taraftar ilişkileri yoluyla marka değeri yaratmaları üzerine bir araştırma. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23(1), 83-108.
- Altıntaş, C. (2014). Uluslararası çalışma örgütü (ILO) ve uluslararası sosyal güvenlik teşkilatı (ISSA) tarafından yayınlanan uluslararası belgelerde sosyal güvenliğin kapsamı ve türkiye açısından değerlendirilmesi. *Sosyal Güvence*, 7, 35-57.
- Amcaoğlu, D., & Yetim, A. A. (2018). Sporcuların sosyal güvenlik bilgi düzeylerinin incelenmesi. *İstanbul Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 8(1), 58-68.
- Arıcı, K. & Alper, Y. (2012). *Sosyal güvenlik*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Arpat, B., Yürekli, E., & Yaşar, N. Ö. (2022). Türk sosyal sigorta primlerinde muhtasar beyanname ile bildirimin ilgili taraflar ekseninde değerlendirilmesi: durum çalışması deseninde bir uygulama. *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 12(2), 231-250.
- Artan, T. (2011). *Yeni yerel yönetim yapılanmasında sosyal hizmetler*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Aydın, H. (2019). Spor sosyal hizmetler kavramının Türkiye açısından değerlendirilmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 97, 445-460.
- Aydın, H. (2020). Spor sosyal hizmeti yaklaşımında sosyal hizmet profesyonellerinin rolü. *The Journal of Academic Social Science*, 100, 396-404.
- Aydın, U., Özgüler, V. C., Kocabaş, F., Solmaz, D. Y., Katırcı, H., Demirkaya, S., ... & Etcı, H. (2017). Türkiye’de profesyonel sporcuların çalışma koşulları ve örgütlenme eğilimleri. *Çalışma ve Toplum*, 4(55), 1873-1912.
- Ayhan, A. (2012). Sosyal güvenlik kavramı ve sosyal güvenlik ilkeleri. *SGD-Sosyal Güvenlik Dergisi*, 1(1), 41-55.

- Aykın, A. G. (2013). Meşrutiyetten günümüze Türkiye’de spor politikaları ve 1980 sonrası parti ve hükümet programları ile kalkınma planlarında sporun yeri. *Akademik Bakış*, 38, 1-16.
- Bakırtaş, D., & Demirhan, H. (2015). İhtiyaç ve istek paradoksu: iktisadi ve metafizik bir yaklaşım. siyaset, *Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 71-87.
- Basım, N. & Metin, A. (2009). *Spor yönetimi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Baştuğ, A. N. (2022). Türkiye basketbol liglerinde güvencesiz çalışma. *Journal of Economy Culture and Society*, 65, 239-266.
- Baştürk, F. (2007). *İş hukukunda profesyonel futbolcu*. İstanbul: Beta Basın Yayım.
- Bay, C. (1982). Self-respect as a human right: thoughts on the dialectics of wants and needs in the struggle for human communit. *Human Rights Quarterly*, 4(1), 53-75.
- Bayazit, A., & Boz, E. (2017). Osmanlı devleti ve Türkiye Cumhuriyeti dönemi yenileşme hareketlerinin türk spor kültürüne etkileri “tanzimat’tan cumhuriyete spor”. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(Special Issue 2), 211-228.
- Bayri, O. (2013). Türkiye’de sosyal güvenlik sisteminin kurum ve kapsam olarak gelişimi ve sosyal güvenlik adaleti. *SGD-Sosyal Güvenlik Dergisi*, 3(2), 18-60.
- Bıçakçı, L. (2013). Uluslararası spor yargılamaları. T. Çağlar (Ed.), *spor hukuku kurulu av. ismail inan armağanı içinde* (s.123-156), Ankara: Ankara Barosu.
- Binbaşıoğlu, C. (1982). *Eğitim psikolojisi*. Ankara: Binbaşıoğlu Yayınevi.
- Binnet, M. S., & Armangil, M. (2010). Spor yaralanmalarında kavramlar. *Türkiye Klinikleri Orthopaedics And Traumatology-Special Topics*, 3(1), 1-4.
- Bogdan, R. C., & Biklen, S. K. (2003). *Qualitative research for education: an introduction to theories and methods*. New York: Pearson Education.
- Bosnalı, Ö. (2004). Ahiliğin üretim ve tüketim mekanizmasındaki yeri ve günümüze uyarlanması. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(8), 39-46.
- Bostancı, Y. (2008). Sosyal güvenlik hukukunda genel sağlık sigortası. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 16(1), 145-173.
- Bozkır - Serdar. A. (2019). *Sosyal politika kavramı, tarihsel gelişimi ve Türkiye’de sosyal politika, sosyal politika*. Bursa: Dora Yayınları.
- Brott, P. E, & Myers, J. E. (2002). *Development of professional school counselor identity a grounded theory. in s. b., merriam et al. (ed). qualitative research in practice examples for discussion and analysis*, San Francisco: Jossey-Bass A Wiley Company.
- Büyükdere, Ö. Ö. (2019, Aralık). 100. yılında uluslararası çalışma örgütü: değişen koşullarda politika tercihleri ve yönelimler. In *Journal Of Social Policy Conferences*, 77, 59-96.
- Canbay, T., & Demir, M. (2013). Türkiye’de sosyal güvenlik açıkları ve sosyal güvenlik ahlakı. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 20(2), 303-315.
- Cengiz, R., Işık, U., & Yıkılmış, G. (2021). Türkiye’de profesyonel futbolcuların sendikalaşma algıları. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 26(3), 419-438.

- Cengiz, R., & Taşmektepligil, M.Y. (2016). "Spor üzerine sosyolojik bir çözümleme: spor merkezleri (samsun örneği)", *Akademik Bakış Dergisi*, 56, 220-240.
- Coalter, F., Allison, M. & Taylor, J. (2000). *The role of sport in regenerating deprived areas*. University Of Edinburgh The Scottish Executive Central Research Unit.
- Creswell, J. W. (2013). *Araştırma deseni: nicel, nitel ve karma yöntem yaklaşımları* (S. B. Demir, Çev.). Ankara: Eğiten Kitap.
- Çakır, K. (2019). *Sosyal güvenlik reformu çerçevesinde sosyal güvenlik kurumu'nda özerklik*, (Yüksek lisans tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Çakır, Y. (2011). Sağlık hizmetlerinde katılım payı uygulaması ve bu uygulamanın sosyal devlet ilkesi ve sosyal güvenlik hakkı bakımından incelenmesi. *Sayıştay Dergisi*, 80, 85-106.
- Çeyiz, S., & Özbek, O. (2014). Küreselleşme ve spor etkileşimi. *International Journal Of Sport Culture And Science*, 2(Special Issue 1), 487-495.
- Çoban, R. (2017). Sosyal adalet, eşitlik ve sosyal hizmet. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(4), 252-260.
- Çolak, A. Ü. (2019). Sosyal politikanın uluslararası taraflarından uluslararası çalışma örgütü ve küreselleşme. *Balkan & Near Eastern Journal Of Social Sciences (Bnejss)*, 5(1), 73-84.
- Dağlıoğlu, S., & Bektaş, U. E. (2022). 102 sayılı ılo sözleşmesi'ne göre aile yardımı olarak sınıflandırılabilir Türkiye'deki mevcut yardımlar. *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 12(2), 327-346.
- Dal, N. E. (2017). Tüketim Toplumu ve tüketim toplumuna yöneltilen eleştiriler üzerine bir tartışma. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(19), 1-21.
- Davies, R. O. (2012). *Sports in american life: a history*. Second Edition. Uk: Wiley-Blackwell
- Demir, F. (2014, Kasım). "Çalışma hakkı kavramı ve hukuki niteliği", Sosyal İnsan Hakları Ulusal Sempozyumu'nda sunulmuş bildiri, *Petrol-İş Yayını*, İstanbul.
- Demir, Ö., & Acar, M. (1997). *Sosyal bilimler sözlüğü*. Konya: Vadi Yayınları.
- Demirpolat, A., & Gürsoy, A. (2004). Ahilik ve Türk sosyo-kültürel hayatına katkıları. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 15, 355-376.
- Dever, A., & İslam, A. (2015). Tarihsel süreç içerisinde türk kültüründe spor algısı. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(5), 46-61.
- Dilik, S. (1980). Sosyal güvenlik ve sosyal hizmetler arasındaki ilişkiler. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 35(01), 73-84.
- Dilik, S. (1987). *Sosyal güvenlik kavramı*. Batider, 19(1), 45-56.
- Dilik, S. (1988). Sosyal güvenliğin tarihsel gelişimi. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 43(01), 41-80.
- Dokuzoğlu, G. (2023). *Rekreasyon ve spor kültürüne tarihsel bir bakış*. İzmir: Duvar Yayınları.

- DPT (2001). Gelir dağılımının iyileştirilmesi ve yoksullukla mücadele özel ihtisas komisyonu raporu, sekizinci beş yıllık kalkınma planı, DPT, Ankara.
- Erdemli, A. (1997). Spor, hümanizm ve olimpizm. *Felsefe Arkivi*, (30), 153-178.
- Erdoğan, İ. (2008). Futbol ve futbolu inceleme üzerine. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 26(2), 1-58.
- Erkal, M. (1982). *Sosyolojik açıdan spor*. Ankara: Filiz Kitabevi.
- Erol, H., & Özdemir, A. (2014). Türkiye’de sağlık reformları ve sağlık harcamalarının değerlendirilmesi. *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 4(1), 9-34.
- Erten, R. (2006). Türk sporunun yapısal düzeni. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 10(1), 117-136.
- Fişek, K. (1983). *Devlet politikası ve toplumsal yapıyla ilişkiler açısından spor yönetimi: dünyada ve Türkiye’de*. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayını.
- Fuller, CW, Ekstrand, J., Junge, A., Andersen, TE, Bahr, R., Dvorak, J., ... & Meeuwisse, W. H. (2006). Futbol yaralanmaları çalışmalarında yaralanma tanımları ve veri toplama prosedürleri hakkında fikir birliği ifadesi. *İskandinav Tıp ve Spor Bilimi Dergisi*, 16(2), 83-92.
- Gems, G. R. & Pfister, G. (2009). *Understanding american sports*. London: Routledge.
- Gerek, N. (2000). *Sosyal güvenlik hukuku*. Anadolu Üniversitesi.
- Gerring, J. (2007). *Case study research: principles and practices*. Cambridge University Press.
- Glesne, C. (2014). *Nitel araştırmaya giriş*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Gökçeoğlu, Ş. (2015, Aralık). *İnsan hakları perspektifinden sosyal güvenlik hakkının anlamı ve kapsamı*. Sosyal İnsan Hakları Uluslararası Sempozyumu’nda bildiriler içinde, Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Gökdoğan, Ç. (2019). *Amatör dövüş sporcularının sosyal güvenlikleri ile ilgili farkındalıklarının belirlenmesi*. (Yüksek lisans tezi). Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Gökdoğan, Ç. (2023). *Fiili profesyonel sporcuların sosyal güvenlik hakları üzerine bir araştırma*. (Doktora tezi). Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Gözler, K. (2000). *Türk anayasa hukuku*. Bursa: Etki Basım Yayın.
- Güçlü, M., Arıkan, Y., Şanlı, S., & Mil, H. İ. (Ed.). (2014). *Sportif organizasyonlarda güvenlik stratejileri. güvenlik sektöründe temel stratejiler*. Ankara: GÜSAM-Nobel Yayınevi.
- Gülberman, A. & Taştekil, S. (1993). *Ahi teşkilatının Türk toplumunun sosyal ve ekonomik yapısı üzerindeki etkileri*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Gülmez, M. (2009, Ekim). *İnsan hakları olarak sosyal haklar ve sosyal haksızlıklar*. Uluslararası Sosyal Haklar Sempozyumu’nda bildiriler içinde, Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- Gümüş, E. (2010). Türkiye’de sosyal güvenlik sistemi: mevcut durum, sorunlar ve öneriler. *Seta Analiz*, 24, 1-23.

- Güriz, A. (2007). *Hukuk felsefesi*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Güvercin, C. H. (2004). Sosyal güvenlik kavramı ve Türkiye’de sosyal güvenliğin tarihçesi. *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası*, 57(2), 89-95.
- Güzel, A. (2005). Türk sosyal güvenlik sisteminde öngörülen reform mevcut sorunlara çözüm mü?. *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 4, 61-76.
- Güzel, A., Okur, A. R. & Caniklioğlu, N. (2012). *Sosyal güvenlik hukuku*. İstanbul: Beta.
- Heper, E., Sertkaya, Ö. G. Ö., Koca, C., Ertan, H., Kale, M., & Terekli, S. (2012). *Spor bilimlerine giriş*. Eskişehir: Açık Öğretim Fakültesi Yayını.
- ILO, (2024). International Labour Organization, Haziran 18, 2024 from https://webapps.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/---iloankara/documents/publication/wcms_412382.pdf.
- ILO, (2024). International Labour Organization, Haziran 18, 2024 from Social Security Department, Michael Cichon, Krzysztof Hagemeyer, Social Security For All: Investing In Global Social And Economic Development A Consultation, Issues In Social Protection Discussion Paper 16, Geneva, International Labour Office, <http://www.ilo.org/public/english/protection/secsoc/downloads/publ/1519sp1.pdf>.
- İBÜ, (2024). İstanbul Bilgi Üniversitesi, Şubat 20, 2024 from https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/books/khuku/calisma_hakki/calisma_hakki_eskhk_18_no_lu_genel_yorumu_calisma_hakki.pdf , (“ekonomik, sosyal ve kültürel haklar uluslararası sözleşmesi”, 18 no’lu genel yorum, çalışma hakkı (sözleşmenin 6. maddesi), otuz beşinci oturum (2005), s. 457.
- İnan, M. (2009). *Profesyonel voleybolcuların spor hukuku bilgi düzeylerinin incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- İslamoğlu, A. H. & Altunışık, R. (2013). *Tüketici davranışları*. İstanbul: Beta Basın Yayımları.
- İstanbuluoğlu, H., Güleç, M., & Oğur, R. (2010). Sağlık hizmetlerinin finansman yöntemleri. *Dirim Tıp Gazetesi*, 85(2), 86-99.
- Jandl, L. F. (2020). Rbeits-oder freizeitunfall?: die sozialversicherungsrechtliche arbeitnehmereigenschaft im sport anhand der entscheidungen sahinovic (bvwg w 145 2128879-1) Und Müller. Universität Graz.
- Karabulut, A. (2016). Sosyal güvenlik hakkı ve 1982 anayasası’na yansımaları. *İş ve Hayat*, 2(3), 187-208.
- Karagülmez, A. (2010). “Anayasa mahkemesi ve sosyal şart”, 2. Yuvarlak Masa Toplantısı, 15-16 Nisan 2010, Anayasa Mahkemesi, Mayıs 6, 2024, <https://www.anayasa.gov.tr/icsayfalar/insanhaklari/sunumlar>.
- Karataş, Z. (2017). Sosyal bilim araştırmalarında paradigma değişimi: nitel yaklaşımın yükselişi. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 68-86.
- Kartal, P. (2020). Bir hak olarak spor faaliyeti. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 26(2), 537-570.
- Kaya, P. A., & Yılmaz, I. U. E. (2016). Uluslararası insan hakları hukukunda çalışma hakkı. *In Journal Of Social Policy Conferences*, 70, 55-80.

- KDK, (2024). Kamu Deneticiliği Kurumu, Mayıs 22, 2024 from <https://paylasim.ombudsman.gov.tr/dokuman/document/mevzuat/688b1--insan-haklari-evrensel-beyannamesi.pdf>
- Kılıç, M. (2017). Sosyal güvenlik hakkının kapsamı ve sınırı. *İş ve Hayat Dergisi*, (5), 378-398.
- Kırmızı, E., & Hüseyinli, N. (2019). Sosyal güvenlik hakkının geleceği üzerine bir değerlendirme. *Çalışma ve Toplum*, 2(61), 1203-1236.
- Kıyıcı, F., Konca, M., Y., Burmaoğlu, G.E. (2010). Türkiye’de beden eğitiminin tarihi ve beden eğitimi ve sporun gelişimi. *Beden Eğitimi ve Spor Dergisi*, 12(3), 24-30.
- Koray, M. (2007). Sosyal politikanın anlamı ve işlevini tartışmak. *Çalışma ve Toplum*, 4(15), 19-56.
- Korkusuz, M. R., & Uğur, S. (2009). *Sosyal güvenlik hukukuna giriş*. Ankara: Karahan Kitabevi.
- Koruç, Z., & Bayar, P. (2004). Egzersizin depresyon tedavisindeki yeri ve etkileri. *Spor Bilimleri Dergisi*, 15(1), 49-64.
- Koştas, M. (1987). Sosyalleşme. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 29(1-4), 329-334.
- Köroğlu, T. (2023). *Amatör sporcuların “sporcu sosyal güvenlik hakları” ile ilgili bilgi düzeyleri (Mersin örneği)*, (Yüksek lisans tezi), Mersin Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
- Kula, S., & Çakar, B. (2015). Maslow ihtiyaçlar hiyerarşisi bağlamında toplumda bireylerin güvenlik algısı ve yaşam doyumu arasındaki ilişki. *Bartın Üniversitesi İİBF Dergisi*, 6(12), 191-210.
- Kuru, T., & Atılgan, D. (2022). Türkiye’de profesyonel futbol oynayan sporcuların koronavirüse yakalanma kaygı düzeylerinin incelenmesi. *Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi*, 5(2), 210-225.
- Küçükgüngör, E. (1998). Türk hukukunda sporcuların hukuki durumu. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2(2).
- Marshall, T. H. (2006). “Yurttaşlık ve sosyal sınıf”, *sosyal politika yazıları*, Der. Buğra, A. & Keyder, Ç. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review*, 50(4), 370.
- MBS, (2024). Mevzuat Bilgi Sistemi, Haziran 18, 2024 from <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?mevzuatno=2709&mevzuattur=1&mevzuattertip=5>.
- MBS, (2024). Mevzuat Bilgi Sistemi, Mayıs 15, 2024 from <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5894.pdf>.
- McClellan, G. S., King, C., & Rockey Jr., D. L. (2012). *The handbook of college athletics and recreation administration*. Usa: Jossey-Bass.
- McMillan, J. H. (2000). *Educational research: fundamentals for the consumer*. New York: Addison Wesley Longman Inc.
- Merriam, S. B. (2013). *Qualitative research: designing, implementing, and publishing a study. in handbook of research on scholarly publishing and research methods*. Igi Global.

- Metin, B. (2014). Yoksullukla mücadelede insan hakları açısından bakmak: amartya sen kapasite yaklaşımı temelinde bir değerlendirme, *Journal Of Yasar University*, 9(36), 6261- 6380.
- Mil, H. İ. (2010). *Türkiye’de spor kulüpleri ve sporculara yönelik sosyal güvenlik uygulamalarının incelenmesi ve değerlendirilmesi*, (Yüksek lisans tezi), Polis Akademisi, Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Orhaner, E. (2017). Sağlık harcamalarının finansmanında özel sağlık sigortalarının rolü. *Uluslararası Sağlık Yönetimi ve Stratejileri Araştırma Dergisi*, 3(3), 398-412.
- Öcal, D. (2002). Halkla ilişkiler endüstrisi, popüler spor ve futbol. *Toplumbilim Dergisi*, (16), 117-128.
- Öçal, M., & Boyacıoğlu, N. (2018). Sosyal güvenlik hizmetlerinin finansman yöntemleri: Türkiye’de ve dünyada sosyal güvenliğin finansmanına kısa bir bakış. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(26), 910-923.
- Öner, S. (2011). *Sporda sosyal güvenlik*. (Yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Özdemir, İ. M. (2008). *Küreselleşme sürecinde Türkiye’de sosyal devlet ve sosyal hizmetler*, (Yüksek lisans tezi), Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Özen, N. (2012). *Türk kültür tarihinde spor ve Türklerin spora katkıları*. (Yüksek lisans tezi). Batman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Batman.
- Özgüven, İ. E. (2004). *Görüşme ilke ve teknikleri*. Ankara: Pdrem Yayınları.
- Özmaden, H. (1999). *Cumhuriyet dönemi ilk spor teşkilatı Türkiye idman cemiyetleri ittifakı (1922-1936)’nın yapılanma sürecinde beden eğitimi ve sporun fonksiyonları, fonksiyonlardaki değişimler ve toplumsal hayata etkileri*. (Doktora tezi). Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Özmaden, M. (2010). Tici dönemi sporla ilgili gelişmeler ve dönemin spor anlayışı. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 8(2), 11-25.
- Öztuna, B. (2015). Social security of turkish athletes. *International Journal Of Sport Culture And Science*, 3(Special Issue 3), 802-808.
- Öztürk, F. (1998). *Toplumsal boyutlarıyla spor*. Ankara: Bağırhan Yayınevi.
- Parıltı, C. (1999). Maslow’un ihtiyaçlar hiyerarşisi kuramında kendini gerçekleştirme ihtiyacı, *Kamu İş-İş Hukuku ve İktisat Dergisi*, 4(4), 267-277.
- Patton, M.Q. (2014). *Nitel çalışma ve değerlendirme yöntemleri*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Petek, H. (2006). Sporcuların sendikal hakları. *Hukuki Perspektifler Dergisi*, (7), 182-8.
- Quadagno, S. J. (2024). Welfare capitalism and the social security act of 1935. *American Sociological Review*, 49, 632-647.
- Rocha-Melo, J., Almeida, J., Silva, I. And Mendes, R. (2018). *Crossfit: an (healthy) overview of an evergrowing sports trend*, Conference: 14 Congresso Nacional De Medicina Desportiva At: Braga, Portugal.

- Rubin, H. J., & Rubin, C.S. (2005). *Qualitative interviewing: the art of hearing data*. California: Sage Publications.
- Saymen, F. (2011). Milletler arası çalışma teşkilatının teşrii faaliyeti ve Türkiye. *In Journal Of Social Policy Conferences*, 12, 114-132.
- Seggie, F. N., & Bayyurt, Y. (Eds.). (2017). *Nitel araştırma: yöntem, teknik, analiz ve yaklaşımları*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- SGK, (2024). Sosyal Güvenlik Kurumu, Mayıs 21,2024 from <https://eski.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/kurumsal/kurumumuz/tarihce/tarihce>.
- SGK, (2024). Sosyal Güvenlik Kurumu , Nisan 22,2024 from <https://www.sgk.gov.tr/hakkimizda/index/c4953319-ea98-439f-89e0-4b1cdddbed55/>.
- Simpson, J., Albani, V., Bell, Z., Bambra, C., & Brown, H. (2021). Effects of social security policy reforms on mental health and inequalities: a systematic review of observational studies in high-income countries. *Social Science & Medicine*, 272, 1-18.
- Süngü, Y. (2007). Sosyal güvenlik reformu'nun gelir dağılımı üzerinde etkisi, *Tühis İş Hukuku ve İktisat Dergisi*. 20(4-5), 47-69.
- Süngütay, B. (2012). Milletlerarası çalışma teşkilatı. *In Journal Of Social Policy Conferences*, 5, 24-32.
- Swanborn, P. (2010). *Case Study Research: What, Why And How?*. London: Sage Publications.
- Şen, M. (2002). Osmanlı devleti'nde sosyal güvenlik: ahi birlikleri, loncalar ve vakıflar. *Çimento İşveren Dergisi*, 6(16), 18-40.
- Şen, M. (2014). İnsan hakları bağlamında çalışma hakkı. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 20(1), 143-162.
- Şengöz, M. (2022). Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi model'inin bütünleşik bir süreç olarak yeniden yorumlanması. *Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi*, 9(1), 164-173.
- Şenkal, A. (2005). Sosyal politika ve sosyal vatandaşlık: kölelikten sosyal vatandaşlığa (avrupa birliği sosyal vatandaşlık örneği). *In Journal Of Social Policy Conferences*, 50, 225- 258.
- Şenkal, A., & Doğan, M. (2012). Sosyal politika ve sosyal haklar; vatandaşlık haklarının yeniden kavramsallaştırılması arayışı. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(17), 63-80.
- Şenocak, H. (2010). Sosyal güvenlik sistemini oluşturan bileşenlerin tarihi süreç ışığında değerlendirilmesi. *Journal of Social Policy Conferences*, (56), 410-468.
- Şimşek, A. Devecioğlu, S. (2018). Spor endüstrisinde yeni teknolojilerin görünümü. *Uluslararası Beden Eğitimi Spor Rekreasyon ve Dans Dergisi*, 1(1), 20-36.
- Şişman, Y. (2002). *Sosyal politika ve iş hukuku*, Eskişehir:Ofset Yayınları.
- Talas, C. (1991). Çalışma hakları ve Türkiye'deki durum, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 46(1), 407-421.
- Talas, C. (1997). *Toplumsal ekonomi*. Ankara: İmge Kitabevi.

- Tanör, B. (1978). *Anayasa hukukunda sosyal haklar*. İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık.
- Tatar, M. (2011). Sağlık hizmetlerinin finansman modelleri: sosyal sağlık sigortasının Türkiye’de gelişimi. *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 1(1), 103-133.
- Tavşancıl, E. & Aslan, A. E. (2001). *İçerik analizi ve uygulama örnekleri*. İstanbul: Yeni Çizgi Yayın.
- TDK, (2024). Türk dil kurumu sözlükleri, Mayıs 12, 2024 from <https://sozluk.gov.tr/>.
- Tekin, A., & Tekin, G. (2014). Antik yunan dönemi: spor ve antik olimpiyat oyunları. *Tarih Okulu Dergisi*, 18, 121-140.
- Tekin, M. (2006). Bir sosyal kontrol aracı olarak ahilik ve toplumsal dinamikleri. *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 21(21), 219-235.
- Tekin, Y., Mucuk, B., & Sunay, H. (2016). Türkiye’de amatör sporcu olmak. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 14(2), 183-190.
- Tekindal, M. (2018). Türkiye’de sosyal yardımların yapısal işlevsel yaklaşıma göre analizi. *Toplum Ve Sosyal Hizmet*, 29(2), 335-362.
- Tekindal, M., & Arsu, Ş. U. (2020). Nitel araştırma yöntemi olarak fenomenolojik yaklaşımın kapsamı ve sürecine yönelik bir derleme. *Ufuk Ötesi Bilim Dergisi*, 20(1), 153-172.
- Tezcan, M. (2013). *Sosyolojik kuramlarda eğitim*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Topçu-Mumlu, D. (2023). Sosyal vatandaşlık ve yapılabirlikten yoksunluk bağlamında Türkiye’de sosyal hakların incelenmesi. *Uluslararası Eşitlik Politikası Dergisi*, 3(2), 60-77.
- Tuncay, A. C. & Ekmekçi, Ö. (2002). *Sosyal güvenlik hukuku dersleri*. İstanbul: Beta Basım Yayın.
- Türkoğlu, İ. (2013). Sosyal devlet bağlamında Türkiye’de sosyal yardım ve sosyal güvenlik. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 8(3), 275-305.
- Uğur, M., Can, S., & Şenel, K. (2010). Çeşitli spor branşlarında kas gücü ve el tercihinin sakatlanma üzerindeki etkisi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 1(1), 1-4.
- Uluyol, O. (2014). Süper lig futbol kulüplerinin finansal performans analizi, *Journal Of Yasar University*, 9(34), 5716-5731.
- UNİCEF, (2024). Mayıs 01, 2024 from https://www.unicef.org/turkey/udhr/_gi17.html.
- Weinberg, R. S. & Gould, D. (2014). *Foundations of sport and exercise psychology*. Human Kinetics.
- Wengraf, T. (2001). *Qualitative research interviewing: biographic narrative and semi-structured methods*. London: Sage Publications.
- Yenihan, B. (2018). Bir sosyal politika aracı olarak sosyal güvenlik: dünya’da ve Türkiye’de gelişimi üzerine bir inceleme. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 15(30), 177-196.
- Yetim, A. (2000). Sporun sosyal görünümü. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 5(1), 63-72.

- Yıldıran, İ. (1996). Uygulama nedenleri ve fonksiyonları bakımından Türk kültürünün erken devirlerinde bazı sportif aktivitelerin görünümü. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 1(2), 47-57.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel çalışma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yıldırım, E. (Ed.). (2000). “Küreselleşme, refah toplumu ve risk toplumu”, küreselleşmenin insani yüzü. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Yin, R. K. (2003). *Case study research: design and methods*. London: Sage Publications.
- Yolcu, H., & Alaca, E. (2021). Uluslararası çalışma örgütü ve eğitim. *OPUS International Journal Of Society Researches*, 18(Yönetim ve Organizasyon Özel Sayısı), 1943-1973.
- Yolcuoğlu, İ. G. (2012). Türkiye’de sosyal politika ve sosyal hizmetlerin geliştirilmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 23(2), 145-158.
- Yuvalı, E. (2020). Sosyal politika aracı olarak sosyal güvenlik kavramı. *İş ve Hayat*, 6(11), 46- 74.
- Yüksel, H. (2014). Küreselleşme sürecinin sosyal politika dinamikleri üzerinde neden olduğu değişimin analizi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19, 127-151.
- Zengin, O., & Altındağ, Ö. (2016). Bir insan hakları mesleği olarak sosyal hizmet. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 27(1), 179-190.

8.EKLER

Ek 1. Etik Kurul

T.C.
TRABZON ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Genel Sekreterlik

Sayı : E-81614018-050.04-2400029112
Konu : Etik Kurul Belgesi

24.06.2024

Sayın
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Öğrencisi

"Profesyonel Futbolcuların Sosyal Güvenlik Hakları Konusundaki Görüşleri" adlı yüksek lisans tezi çalışmanız için gerekli olan Etik Kurul incelemesi Üniversitemiz Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu tarafından yapılmış olup, çalışmanıza ait onay formu Ek'te gönderilmiştir.

Bilgilerinize sunulur.

Ek: Etik Kurul Formu (3 Sayfa)

Belge Doğrulama Kodu: A3UT97U

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Takip Adresi:

<http://ubys.trabzon.edu.tr/ERMS/Record/ConfirmationPage/Index>

Adres: Trabzon Üniversitesi Rektörlüğü, Sığatlı Mah. Adnan Kahveci Bulvarı, 61335 – Akçaabat-
Trabzon / TÜRKİYE
Telefon No: (0 462) 4551000
e-Posta:
Kep Adresi: trabzonuniversitesi@hs01.kep.tr

Faks No:
İnternet Adresi:

T. C. TRABZON ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMA ve YAYIN ETİK KURULU
ONAY FORMU

TARİH	14.06.2024
SAYI	2024-6/1.7
YER	Çevrimiçi
KATILIMCILAR	Başkan Üye Üye Üye Üye Üye
ARAŞTIRMA ÖNERİSİNİN İÇERİĞİNE YÖNELİK BİLGİLER	
Araştırmanın Adı	Profesyonel Futbolcuların Sosyal Güvenlik Hakları Konusundaki Görüşleri
Araştırmanın Türü	☒ Yüksek Lisans Tezi ☐ Doktora Tezi ☐ Bilimsel Araştırma (makale vb.)
Araştırmada Görev Alan Kişiler	
Öğrencinin İletişim Bilgileri	
Araştırmanın Amacı	Çalışmanın amacı olarak profesyonel ve amatör olarak spor yapan bireylerin sosyal haklarına ilişkin farkındalık düzeylerinin artırılmasıdır. Çalışmada farklı dallarda profesyonel ve amatör olarak spor yapan bireylerle ilgili çalışmaların incelenmesi neticesinde genel çerçeve de sporcuların sahip oldukları haklara ilişkin bilgi sahibi olmaları istenmektedir.
Araştırmanın Gerekçesi	Türkiye de sporcuların sahip oldukları hukuki haklara ilişkin farkındalık düzeyi nedir? Araştırma ile birlikte Türkiye de profesyonel ve amatör sporcular hangi haklara sahip oldukları ve bu hakları ne derece de ve nasıl kullanmaları gerektiği konusunda bilgi düzeylerini artırmayı sağlamaktadır. Sporcuların sahip oldukları sosyal güvenlik haklarının farkında olmaları, spor yaşamları boyunca karşılaşılabilecekleri birtakım olumsuzluklar karşısında daha güvenli bir ortamın oluşmasına katkı sağlayacaktır. Yaşayabileceği herhangi bir sağlık probleminden (sakatlık vb.) kaynaklı olarak hayatlarına devam ettirmek için gerekli olan gelir kaynaklarının kesintiye uğraması onların yaptıkları işte kendilerini güvende hissetmemelerine sebep olmaktadır Burada yaşam kalitesinde azalma ve gelecek kaygısı ön plana çıkmaktadır. Anayasanın 59. maddesinde devletin her yaştaki vatandaşının beden ve ruh sağlığını geliştirecek tedbirleri almakla yükümlük olduğu, sporun kitlelere yayılmasını teşvik ettiği ibaresi yer almaktadır. Spor amatör ve profesyonel olarak yapılmaktadır. Profesyonel sporcular, sporu bir geçim aracı olarak gören ve ücret karşılığında spor yapan bireyler olarak tanımlanabilir. Amatör sporcu ise; profesyonelliğe karşılık amatör sporcu kavramı herhangi bir maddi karşılık almaksızın, başka motivasyonlar çerçevesinde sportif faaliyetler içerisinde bulunanları ifade etmektedir (Gökdoğan, 2019). Özellikle sporu amatör olarak yapan bireylerin sosyal güvenlik bağlamında yararlanabilecekleri bir hayat güvenceleri bulunmamaktadır. Profesyonel anlamda spor yapan bireyler için de sosyal güvenlik bağlamında yararlanabilecekleri bir düzenleme bulunmamakla beraber, profesyonel sporcular bir hizmet akdi ile kulüplerle anlaştığından dolayı kulübün bir çalışanı olarak sayılmakta ve sosyal güvenlik hakları ilgili kulüp tarafından sağlanmaktadır. Ancak profesyonel sporculuk hayatı, normal bir insanın çalışma hayatından daha kısa olmaktadır. Bu durum Türkiye de uygulanan emeklilik hükümleri dikkate alındığında profesyonel sporcularında hayatları boyunca yanlarında olabilecek bir sosyal güvencelerinin olamayacağı anlamına

	gelmektedir. Araştırmada yorumlayıcı paradigmayı içeren ve bir olayı derinlemesine inceleme fırsatı araştırmacıya sunan nitel araştırma yaklaşımı ile araştırma kurgulanacaktır. Özellikle sporcuların sahip oldukları sosyal güvenlik haklarına ilişkin farkındalık ve deneyimleri bu araştırmada incelenecektir. Sosyal güvenlik sporu mesleki olarak sürdürmede önemli bir dayanak olduğundan sporcuların bu konuya ilişkin görüşlerinin tespit edilmesi araştırmaya özgün değer kazandıracaktır. Böylece sporcular sahip oldukları sosyal güvenlik haklarını benimseyip bu doğrultuda adımlar atacaklardır.
Araştırmanın Yöntem ve Örneklemi	Araştırmada nitel araştırma desenlerinden fenomenoloji (olgubilim) deseni kullanılacaktır. Araştırmanın çalışma grubunu Karadeniz Bölgesinde aktif olarak profesyonel futbol oynayan katılımcıları içerecektir. Araştırma 2024 yılı içerisinde gerçekleştirilecektir. Araştırmanın örneklemini profesyonel olarak futbol oynamış ve aktif olarak profesyonel futbol oynayan 6 katılımcı oluşturmaktadır. Araştırmada çalışma grubu seçiminde ölçüt örnekleme yöntemi kullanılacaktır. Ölçüt olarak profesyonel futbol oynaması, en az beş yıl bu sporu profesyonel olarak yapması ve araştırmaya gönüllü olarak katılım sağlaması dikkate alınacaktır.
Araştırmada Kullanılacak Veri Toplama Araçları	Verilerin toplanmasında kişisel bilgi formu ile araştırmacı tarafından sosyal güvenlik ile ilgili katılımcıların görüşlerini incelemek amacıyla oluşturulacak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılacaktır. Araştırma verileri katılımcıların algıladığı dünyayı kendi düşünceleriyle anlatmasına olanak sağlayan (Merriam, 2013) yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak elde edilmiştir. Görüşmelerde rahat ve güven verici bir ortamın sağlanması önemlidir (Ersoy, 2017). Bu sebeple görüşmeler sohbet havasında yapılması planlanmaktadır. Araştırma soruları hazırlanmadan önce konu ile ilgili yapılmış önceki çalışmalar incelenmiştir (Brandão ve Vieira, 2013; Gökduman ve Temel, 2020; Sheng ve Wang, 2017; Naderzadeh Gavareshi, 2021; Yaman vd., 2005). Konu ile ilgili yapılan çalışmaların veri toplama araçları incelendikten sonra görüşme soruları oluşturulmuştur. Hazırlanan soruların anlaşılabilirliğini test etmek için en az 3 öğrenci ile pilot görüşme yapılarak sonrasında görüşme formuna son hali verilmiştir. Kişisel bilgi formunda cinsiyet, spor yılı, spor branşı, amatör ve profesyonel olarak spor yapma durumu gibi değişkenler yer alacaktır. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda ise araştırmanın problem cümlesine hizmet edecek (Sosyal güvenlik hakları ile ilgili sahip oldukları düşünceler ve sosyal güvenlik hakları ile ilgili deneyimleri) görüşme soruları yer alacaktır.
Kullanılacak biyolojik, eğitsel, psikolojik, teknik vb. tüm yöntemleri açıklayan etik ile ilgili özet	Araştırmada gerekli kurumlardan izin alınarak araştırmaya katılımcılar gönüllülük ilkesi kapsamında dahil edilecektir.

Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu tarafından incelenen ve yukarıda detayları verilen araştırma önerisine yönelik Kurul Kararı aşağıda sunulmuştur.

Araştırma önerisi etik açıdan uygun bulunmuştur.	☒
Araştırma önerisinin etik açıdan geliştirilmesi gerekmektedir. *	☐
Araştırma önerisi etik açıdan uygun bulunmamıştır.*	☐
Araştırma önerisi ve/veya onay formu formata uygun olarak hazırlanmamıştır.*	☐

*: Gerekçe

GEREKÇE:

Ek 2. Kişisel Bilgi Formu

Değerli Katılımcılar;

Bu görüşmede elde edilecek veriler “Profesyonel Sporcuların Sosyal Güvenlik Hakları Konusunda Görüşleri” adlı bilimsel çalışmada kullanılacaktır. Aşağıda cevap beklenen bilgilere ait sizin için en geçerli olanına (X) işareti koyarak yanıtlayınız.

Vereceğiniz cevaplar araştırmanın amacı dışında kullanılmayacaktır. Samimi cevaplarınız için teşekkür ederim.

Hasan YILMAZ

Kişisel Bilgiler

1. Yaşınız: 18-23 () 24-29 () 30-35 () 36 ve üzeri ()
2. Cinsiyetiniz: Kadın () Erkek ()
3. Mezun olunan okul: Lise () Ön lisans () Lisans ()
4. Hangi liglerde futbol oynuyorsunuz: Süper lig () TFF 1. Lig () TFF 2. Lig () TFF 3. Lig ()
5. Kaç yıldan beri futbol oynuyorsunuz: 5-10 () 10-15 ()

Ek 3. Görüşme Soruları

- 1) Sosyal güvenlik kavramı hakkında neler söyleyebilirsiniz?
- 2) Sahip olduğunuz sosyal güvenlik hakları hakkında neler söyleyebilirsiniz?
 - a) Hangi sosyal güvenlik haklarına sahipsiniz?
 - b) Sosyal güvenlik haklarınızı hangi alanlarda ve nasıl kullanıyorsunuz?
 - c) Sağlık haklarınız, emeklilik haklarınız, geçindirmekle yükümlü olduğunuz aile bireylerine yönelik haklar ile ilgili neler biliyorsunuz?
- 3) Sosyal güvenlik haklarınızdan ne şekilde yararlanmaktasınız? Örneklendirebilir misiniz?
 - a) Sosyal güvenlik haklarınızın kullanımıyla ilgili olumlu ve olumsuz deneyimleriniz nelerdir?
 - b) Sosyal güvenlik haklarınızı kullanırken sorun yaşadınız mı?
- 4) Bağlı olduğunuz kulüp sosyal güvenlik haklarınız konusunda ne gibi uygulamalarda bulunuyor?
 - a) Bilgilendirme yapılıyor mu? Yapılıyorsa yeterli seviye de buluyor musunuz?
 - b) Haklarınızın kullanımıyla ilgili yardımcı oluyorlar mı?
- 5) Sosyal güvenlik haklarınızı yeterli buluyor musunuz? Niçin?

9. ÖZGEÇMİŞ VE İLETİŞİM BİLGİLERİ

İlk, orta ve lise öğrenimini Trabzon'da tamamladıktan sonra 2008 yılında Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümünden mezun oldu. 2020 yılında Trabzon Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Spor Yöneticiliği Bölümünden mezun oldu. 2011 yılında göreve başladığı şimdi adı ile Ticaret Bakanlığına bağlı olan Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğünde kamu görevlisi olarak çalışmaya devam etmektedir.

